ORTAÖĞRETİM

OSMANLI TÜRKÇESİ DERS KİTABI

10. SINIF

Erkan TAŞDELEN
Mehmet BUDAK
Mustafa ÇALIŞKAN
Mustafa ÖZKÖSE
Nevzat SAĞCAN
Serdal YILMAZ

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

EDİTÖR

Mustafa YANKIN

DİL UZMANI

Caner AKYURT

İbrahim SARITAŞ

GÖRSEL TASARIM UZMANI

Dr. Erdem KÖYMEN

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 18.04.2019 tarihli ve 8 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal ATATÜRK

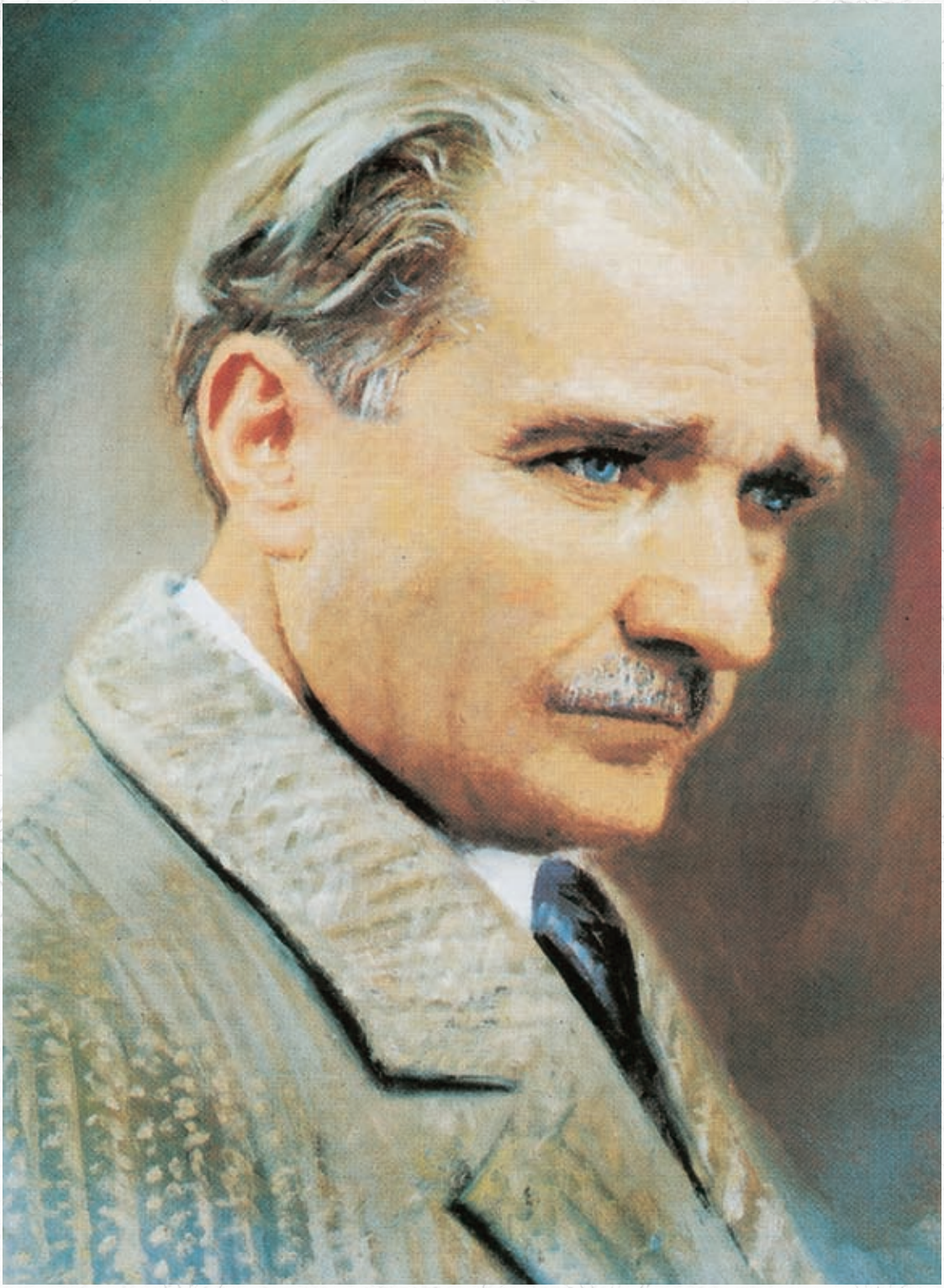

Mustafa Kemal ATATÜRK

İçindekiler

İÇİNDEKİLER 6

KİTABIN TANITIMI 8

1. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNİ TANIYALIM 11

1.1. Osmanlı Türkçesi ve Türkçe 12

1.2. Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz? 15

1.3. Osmanlı Türkçesinin Günümüzdeki Yeri 18

1.4. Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri 22

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 25

Okuma Metni (UKBÂDAN DÜNYAYA HABER) 27

2. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ (MATBU) 29

2.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesi 30

2.2. Harflerin Birleşme Durumları 33

2.3. Rakamlar ve Noktalama İşaretleri 38

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 41

3. ÜNİTE

TÜRKÇE KELİMELERİN OKUNUŞU 43

3.1. Osmanlı Türkçesinde Okutucu Harfler 44

3.2. "Elif Okutucusu" ve "A" Sesi 45

3.3. "He Okutucusu" ve "E, A" Sesleri 47

3.4. "Vav Okutucusu" ve "O, Ö, U, Ü" Sesleri 50

3.5. "Ye Okutucusu" ve "I, İ" Sesleri 52

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 55

4. ÜNİTE

OKUMAYA YARDIMCI ESASLAR 57

4.1. Osmanlı Türkçesinde Kef Harfinin Okunuşu 58

4.2. Ünsüzlerin Okunuşunda Kalınlık ve İncelik 62

4.3. Eklerin Okunuşu 64

4.4. Arapça ve Farsça Asıllı Türkçeleşmiş Kelimelerin Okunuşu 66

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 72

Okuma Metni (گوزل برخطبه) 74

5. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ KOLAY METİNLER 75

5.1. Seçme Okuma Metinleri 76

Okuma Metni 1 (آتا سوزلرندن سچمه‌لر) 76

Okuma Metni 2 (بيلمه‌جه‌لر) 78

Okuma Metni 3 (لطيفه) 80

Okuma Metni 4 (سلطان سليمانه قالمايان دنيا) 81

Okuma Metni 5 (ابراهيم (عليه السلام) قصّه‌سى) 82

Okuma Metni 6 (بو حرب بويله قازانيلير!) 84

Okuma Metni 7 (أى اللّهم بنى سندن آيرما) 86

Okuma Metni 8 (دقّت) 87

Okuma Metni 9 ((امينه‌نك شهادتى (قصبه انطباعلرى)) 89

Okuma Metni 10 (اوردونك دعاسى) 92

Okuma Metni 11 (ايلك نماز) 93

Okuma Metni 12 (پيغمبريمز أفنديمزه دائر) 97

Okuma Metni 13 (صنعت) 100

Okuma Metni 14 (حديث شريفلر) 102

Okuma Metni 15 (ادبياتمزده رمضان خاطره‌لرى) 105

Okuma Metni 16 (فاتحه ترجمه‌سى و تفسيرى) 109

Okuma Metni 17 (اَمَنْتُ) 112

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 114

6. ÜNİTE

HARF, KELİME VE CÜMLE YAZMA (MATBU) 117

6.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesindeki Matbu Harfleri Yazma 118

6.2. Matbu Harflerle Kelime ve Cümle Yazma 122

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları 128

Okuma Metni (GÜZEL YAZI ÜZERİNE) 129

PROJE VE PERFORMANS GÖREVLERİ 131

EK ETKİNLİKLER 137

OKUMA METİNLERİ 174

CEVAP ANAHTARI 175

SÖZLÜK 177

KAYNAKÇA 185

KİTABIN TANITIMI

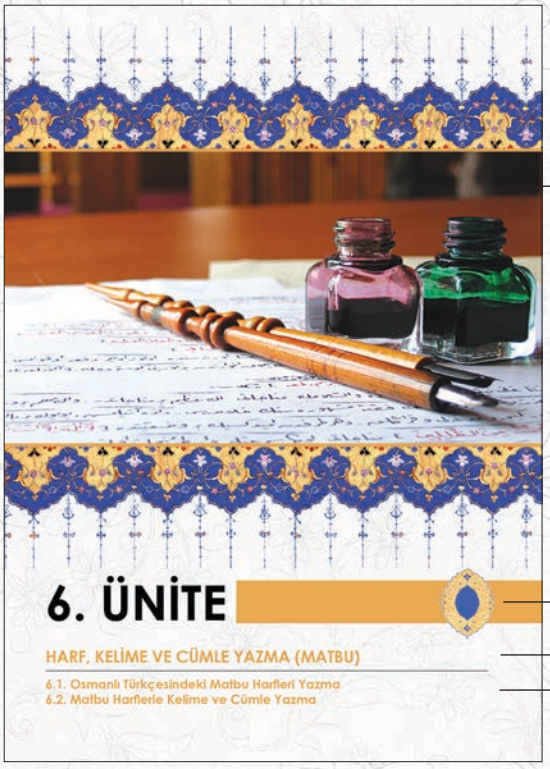

Ünite görseli yer alır.

Ünite numarası yer alır.

Ünite ismi yer alır.

Ünitede yer alan konuların isimleri toplu olarak yer alır.

Konu başlıkları yer alır.

Öğrencilerin derse motive olmalarını, ön bilgilerini harekete geçirmelerini, işlenecek konuyu sezmelerini amaçlayan bir ya da birkaç soru yer alır.

Konuyla ilgili okuma ve incelemenin yapılacağı metinler yer alır.

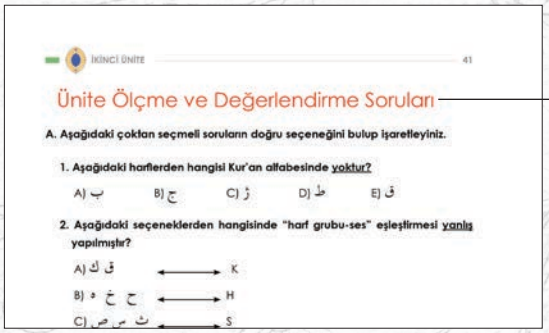

İKİNCİ ÜNİTE 41

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki harflerden hangisi Kur'an alfabesinde yoktur?

A) ب B) ج C) ژ D) ط E) ق

2. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde "harf grubu-ses" eşleştirmesi yanlış yapılmıştır?

A) ق ك ⟷ K

B) ه خ ح ⟷ H

C) ث س ص ⟷ S

Bilgilerin öğrenilme düzeyinin ve kazanımların gerçekleşme durumunun kontrol edildiği sorular yer alır.

74 DÖRDÜNCÜ ÜNİTE

Okuma Metni

گوزل برخطبه

"أی ناس(انسانلر)! کلیگز. دیگله‌یگز. بلله‌یگز. عبرت آلیگز. یاشایان ئولور. ئولن فنا بولور. اولاجق اولور. یاغمور یاغار،اوتلر بیتر. چوچوقلر طوغار. آتالرینك، بابالرینك یریني طوتار. صوگره هپسی محو(یوق) اولوب کیدر. وقوعاتك (اولانلرك) آردی

Okuma metinleri yer alır.

PROJE VE PERFORMANS GÖREVLERİ 131

2. ÜNİTE PERFORMANS GÖREVİ

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	10. Sınıf
Kazanımlar	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harfleri adlarıyla okur. Harflerin; kelimenin başında, ortasında ve sonunda aldıkları şekilleri tanır. Kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfleri ayırt eder. Rakamları ve noktalama işaretlerini tanır.
Beklenen Performans	Araştırma, İş birliği, Planlı Çalışma

Ölçme değerlendirme amaçlı çalışmalar yer alır.

PROJE VE PERFORMANS GÖREVLERİ 133

5. ÜNİTE PROJE GÖREVİ

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	10. Sınıf
Ünite Adı	Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Kolay Metinler
Beklenen Performans	Araştırma, Okuma, Yorumlama ve Lügat Kullanma.
Süre	2 Ay
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı

Derslerle ilgili yapılacak örnek proje konularını ve proje basamaklarını kapsayan form yer alır.

Ek Etkinlikler

Öğrenilenleri pekiştirmeye yönelik ek etkinlikler yer alır.

160 OKUMA METİNLERİ

۹- بر چاناق قلعه شهیدی حسن ادهمك والده‌سنه صوك مکتوبی

والده‌جگم، درت عسکر طوغورمقله مفتخر شانلی تورك آتمه‌سی!

نصیحت آمیز مکتوبگی، دیورین اووه‌سی کچی کوزل، یشیللك بر اووه‌جغك اورته‌سندن کچن دره‌نك کناره‌کی آرمود آغاجنك سایه‌سنده اوتوروركن آلدم. طبیعتك یشیللکلری ایچنده

Okumayı geliştirmek ve hızlandırmak için ilave metinler yer alır.

Aşağıda adları verilen bölümlerde öğrencilerin derse etkin katılımlarını sağlayıcı farklı özelliklerdeki çalışmalar yer alır.

Hazırlanalım

Okuyalım

Not Edelim

Yorumlayalım

Düşünelim-Yorumlayalım

Yazalım-Konuşalım

Pekiştirelim

Biliyor muyuz?

Bunları Bilelim

Değerlendirelim

Dikkat

Cevaplayalım

Araştıralım

İş Birliği

Bulalım

Harf Kartları

İnceleyelim

Yazalım

Eşleştirelim

İşlemleri Yapalım

Kelime Okuyalım

Cümle Okuyalım

İşaretleyelim

Kelime Defteri

İnceleyelim-Yazalım

İnceleyelim-Yorumlayalım

Konuşalım

Tavsiye Metin

Tartışalım

Özetleyelim

Karşılaştıralım-Tartışalım

Kitap Okuyalım

Paylaşalım

Listeleyelim-Konuşalım

Paragraflara Başlık Bulalım

Listeleyelim

Konuşalım-Paylaşalım

Bakarak Yazalım

Kendimizi Deneyelim

Fotoğraflar Konuşuyor

Tanıyalım

Harfler Kutuda

Rakamları Kullanıyorum

Bulmaca Çözelim

Sınıflandıralım

Herkes Yerine

Harita Oluşturalım

Test Çözelim

Cümle Yazalım

Okuyalım-Yazalım

Okuyalım-Yorumlayalım

Metin Okuyalım

1. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNİ TANIYALIM

1.1. Osmanlı Türkçesi ve Türkçe
1.2. Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz?
1.3. Osmanlı Türkçesinin Günümüzdeki Yeri
1.4. Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

1.1. Osmanlı Türkçesi ve Türkçe

Hazırlanalım

- "Osmanlıca" kavramı sizlere neleri çağrıştırmaktadır?
- Türkler, tarih boyunca hangi alfabeleri kullanmışlardır?

Okuyalım

"Hoş gör"

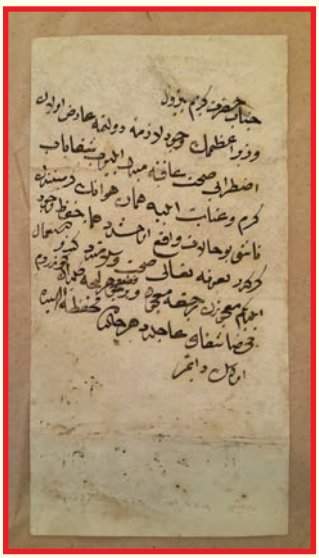

Bir hatt-ı hümayun belgesi

OSMANLI TÜRKÇESİ

Osmanlı Türkçesi, Kur'an alfabesini temel alan bir yazı dilidir. Türkler, İslamiyeti kabul ettikten sonra İslam medeniyetinin bir parçası olan Kur'an harfleriyle de tanışmış; yüzyıllarca sanat, edebiyat, din, tarih, tıp, hukuk, iktisat vb. pek çok alanda bu harflerle eserler vermişlerdir.

Osmanlı Türkçesi için yaygın olarak "Osmanlıca" tabiri de kullanılmıştır. Ancak Osmanlıca; Almanca, İngilizce, Arapça gibi Türkçeden ayrı bir dil değildir; Osmanlı Devleti sınırları içinde konuşulan ve okunup yazılan Türkçenin ta kendisidir.

Tarihçi yazar Prof. Dr. İlber Ortaylı, Osmanlı Türkçesinin yabancı dil gibi algılanmasıyla ilgili olarak şunları söylemiştir: "Osmanlıca öyle Fransızca ve Rusça gibi ayrı dil olarak anlaşılamaz, Arap harfleriyle yazılan bir Türkçedir. Her dil asırdan asıra bazı değişiklikler geçirir ama bu durum ayrı bir dilden söz etmeyi gerektirmez. Nihayet anneannemizle dedemizin mektuplaşma dilidir. Birçoğumuzun bu mektupları okutmak için ümmi köylüler gibi adam aradığı gerçektir."

Türkçe, tarihî seyri içerisinde başka dillerden -İslam dini ortak payda olduğu için özellikle de Arapça ve Farsçayı kullanan milletlerin dillerinden- etkilenmiştir. Bu etkileşim sonucu Osmanlı Türkçesinde, İslam medeniyetine ait Arapça ve Farsça asıllı kelime ve terkipler kullanılmış ancak bunların çoğu, zamanla Türkçeleşmiş veya yeni anlamlar kazanmıştır.

Osmanlı Türkçesinde çok sayıda Arapça ve Farsça unsurun bulunması, Osmanlıcanın Türkçe, Arapça ve Farsçadan oluşmuş ayrı bir dil gibi algılanmasına da sebep olmuştur. Şemseddin Sami, Lisan ve Edebiya-

Baki

Şeyh Galip (Temsilî)

Karacaoğlan (Temsilî)

Namık Kemal

tımız adlı makalesinde Osmanlı Türkçesinin ayrı bir dil gibi düşünülmesinin yanlış olduğunu şu sözleriyle açıklamıştır:

"Mübalağa etmeyerek ve sırf millî gayret dolayısıyla söylemeyerek yabancıların da tasdikiyle diyebiliriz ki millî lisanımız olan Türkçe, dünyanın en güzel lisanı değilse de en güzel lisanlarından biri olduğu şüphesizdir. Mesela İspanyolca ve Portekizcede o kadar çok Arapça kelime vardır ki bunların toplamı büyük bir cilt teşkil etmiştir. Lakin mezkûr lisanlar Arabi ile filan dilden mürekkeptir denilmeyip Latin zümresine mensup müstakil lisanlar addolunur."

Osmanlı devri Türkçesiyle ilgili yaygın düşüncelerden bir diğeri, Osmanlıcanın Arapça ve Farsça unsurlarla şekillendiği için anlaşılmaz bir dil olduğudur. "Osmanlıca denince bugün sadece hazırlıksız kişiler tarafından zor anlaşılan 'Divan Edebiyatı' dediğimiz edebiyatın dilini anlamamak gerekir. Kaldı ki Divan şairleri içinde de oldukça sade şiirler ve beyitler söyleyenlerin sayısı pek çoktur." (İ. Acar, Osmanlıca) "Osmanlı Türkçesi, Baki'nin, Nedim'in, Şeyh Galip'in, Evliya Çelebi'nin dili olduğu gibi Karacaoğlan'ın, Emrah'ın da dilidir. Naima'nın, Namık Kemal'in ve Tevfik Fikret'in de dilidir. Kısaca Osmanlı devri Türkçesi de bu dille meydana getirilmiş her çeşit eser de bizim kültürümüzün ürünleridir." (İ. Acar, Osmanlıca)

Türkçenin Arapça ve Farsçadan dil unsurları alması Türkçeyi başka bir dil yapmamıştır. Ünlü şair Attila İlhan, konuyla ilgili fikirlerini, Orta Çağ Batı Hristiyan medeniyeti dairesinde sanat ve bilim dilinin Yunanca ve Latince olduğunu, buna karşılık İslam medeniyeti dairesinde de Arapça ve Farsçanın sanat ve bilim dili hâline geldiğini belirterek şöyle açıklamıştır:

"Türkçede Arapça ve Farsça kelimelerin olması Osmanlıcayı ne Arapça ne de Farsça yapmıştır. Bunu ben tecrübe ederek yaşadım. Biz böyle yetiştirildiğimiz için bir Arap veya Acem bu şiirleri gördüğünde anlar zannediyordum. Tabii bu yanlış bir düşünceydi. Hiçbir zaman bu dillerin esareti altına girilmedi. Batı dillerinde bu daha açık bir şekilde görülüyor. Mesela Fransızca diye bir dil yok. Şimdi konuşulan yazılan Latincenin

bozulmuş şeklidir. Eğer Fransızlar (…) Fransızcadan Latince kelimeleri atmaya kalksalar geriye sadece 123 kelime kalır."

Türkler, İslam'ı kabul ettikten sonra Kur'an harflerine Türkçedeki sesleri karşılayacak yeni harfler ilave etmişler ve Kur'an harflerini temel alan yeni bir alfabe meydana getirmişlerdir. Bu yeni alfabe Müslüman Türk topluluklarında kabul görerek yaygınlaşmıştır. Karahanlılar, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi'nde kullanılan Osmanlı Türkçesi alfabesi, daha sonra Osmanlı Beyliğinin alfabesi olmuştur. Birçok ırkı, dini, dili çatısı altında birleştiren Osmanlı Devleti, Osmanlı Türkçesini devlet dili hâline getirmiştir.

(Bu kitap için düzenlenmiştir.)

Not Edelim

Türkler, tarih boyunca aşağıdaki alfabeleri kullanmışlardır.

Göktürk alfabesi, Uygur alfabesi, Kur'an (Arap) alfabesi, Kiril alfabesi, Latin alfabesi.

Göktürk alfabesi

Uygur alfabesi

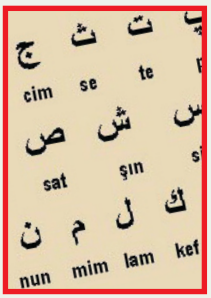

Kur'an alfabesi

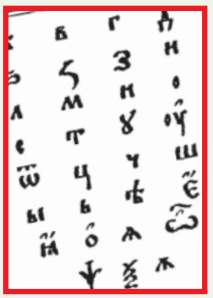
Kiril alfabesi

Latin alfabesi

Yorumlayalım

"Allah'ın emirlerinin dil ile ifade edilmiş olması, Arapçada dil ile ilgili birçok kültür faaliyeti ve unsurunun doğmasına sebep olmuştur. Kur'an daima Hz. Peygamberin zamanından itibaren ezberlenmiş ve onun doğru ve güzel olarak okunması değer verilen bir iş sayılmıştır. İslam toplumunda Kur'an'ı bütün olarak doğru ve güzel okuyanlara karşı daima saygı gösterilmiştir. Kur'an'ın doğru ve güzel olarak yazılması da değer verilen ayrı bir iş sayılmıştır. Hafızlık gibi hattatlık da asırlar boyunca devam eden, işlenen güzel ve mükemmel hâle getirilen birer kültür faaliyeti olmuştur. Arap harfleri bırakıldıktan sonra Türkiye'de hat sanatının gerileyişi, din ile kültür arasındaki münasebeti gösteren bir örnektir."

Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil

Yukarıdaki metinden yola çıkarak Kur'an ve Kur'an harflerinin kültürümüze etkisi konusunda neler söyleyebilirsiniz?

1.2. Niçin Osmanlı Türkçesi Öğreniyoruz?

Hazırlanalım

"Osmanlıca, Türklerin yüzyıllar boyunca geliştirdikleri özgün bir dil; Arapçadan da Farsçadan da yararlanmış ama ikisi de olmamış. Yeni Türk kuşakları Osmanlıcayı anlayabilmelidir ki gelecekle geçmiş arasındaki köprüyü sağlam kurabilsinler."

Attila İlhan, Ulusal Kültür Savaşı

Yukarıdaki paragrafta Osmanlı Türkçesiyle ilgili neler söylenmektedir? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

Okuyalım

OSMANLI TÜRKÇESİ BİLMENİN ÖNEMİ

"Hiç", Hat: Yusuf Bilen

Türkçenin tarihî devirleri içinde bin yıllık bir geçmişi olan Osmanlı Türkçesi, atalarımızın yüzyıllar boyunca ortaya koydukları kültürel eserlere doğrudan ulaşmanın önemli bir yolu, geçmişle gelecek arasında kültürel bağlar kuran bir köprü, millî ve manevi değerlerimizin taşıyıcısıdır.

Millî kültürümüzün temelini teşkil eden eserlerimizin hemen tamamı Osmanlıcadır. Hâlbuki yeni neslimiz, kim bilir hangi dedesinden kalma bir kitap veya eski bir tapu senedinin, bir paranın, bir çeşme kitabesinin üzerindeki yazıları okumaktan mahrumdur. Tarihî bir çarşı girişindeki ya da belki her gün altından geçtiği üniversite giriş kapısındaki Osmanlıca metnin gerek muhteva gerekse estetik zevkini yudumlamaktan uzaktır.

Osmanlı arması

Ecdadımızın Osmanlı Türkçesiyle bizlere armağan ettiği sayısız güzide eser, bugün fikrî ve estetik boyutta çoğumuza -maalesef- bir turiste olduğu kadar uzak, anlamsız ve yabancıdır. Değil mahiyetlerinden, varlıklarından dahi habersiz olduğumuz milyonlarca taş baskısı ya da birçoğu sahasında otorite olmuş ve hâlâ bu vasfını koruyan el yazması nadide eserlerimiz vardır. Bu kıymetli eserlerimiz ve milyonlarca arşiv belgemiz kütüphanelerin tozlu raflarından gün ışığına çıkarılacakları günü beklemektedir.

Yedi asır cihana hükmetmiş bir milletin çocukları, önlerine konulan çevirilerin dışında atalarının bugüne

kadarki kültür birikiminden istifade edememektedirler. Bu çevirilerin birçoğunun eksik ya da hatalı olması ise ayrı bir vakadır. Şu hâlde günümüz gençliğinin hissesine, birkaç bin sene önceki kültür mirasını rahatlıkla okuyup anlayabilen diğer milletlerin gençlerine imrenmek mi düşüyor? Neden biz de kendi çocuğumuza, araştırdığı herhangi bir mevzuda ecdadının birikimine birinci elden uzanabilme imkânını tanımayalım? Çok boyutlu bir altyapıya sahip ve tarihine yabancı kalmamış, büyüklerine sevgisini ve saygısını kaybetmemiş bir nesil, geleceğe daha ümitle bakmamızın bir teminatı değil midir?

Hasılı Osmanlıcayı öğrenmek, öz yurdunda kendi kültürüne yabancı kalmış bir neslin vicdan muhasebesinde ecdadına ve tarihine karşı vadesi çoktan dolmuş bir fikir borcudur.

Muhammed Ali Ensari, Osmanlıca İmla Müfredatı
(Kısaltılıp düzenlenmiştir.)

Düşünelim-Yorumlayalım

"Osmanlı Türkçesi; Türkçe, Arapça, Farsça kelimelerden oluşan zengin bir lisandır. Unutmayalım ki Osmanlıca imparatorluk dilidir. İngilizler İngilizcede çok fazla kelime bulunmasından dolayı övünürler. Biz neden övünmeyelim? Osmanlıca da övünülmesi gereken bir lisandır. Şu an maalesef 200-250 kelime ile konuşuyoruz. Oysa eskiden 3000-5000 kelime ile konuşuyorduk. Siz 3000 kelime ile konuşamıyorsanız Fuzuli'yi, Baki'yi, Kâtip Çelebi'yi anlayamazsınız. Kâtip Çelebi'nin eserlerini okuyup anlayıp zevkine varabilmek için mükemmel Osmanlıca bilmek gerekiyor. Bugün Osmanlıca öğrenmenin gereğini kabir taşlarına kadar indirgediler; dedelerinin mezar taşlarını okuyabilmek için. Doğrudur ama sadece bundan ibaret değildir. Mezar taşlarında şiir vardır, fıkra vardır, ölüm doğum tarihleri vardır, edebî sanatlar vardır ve yazı güzelliği vardır. O başlı başına bir ilim."

Dursun Gürlek

(http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/osmanlica-kalp-krizi-gecirmis-gibi)

"(Osmanlıca öğretiminde) hedef alacağımız nokta, (öğrencinin) Yahya Kemal'in mensur metinlerini anlamasıdır. Ondan sonrası o gencin kendini yetiştirme gayretidir. Mesela dilimizde 'ayrılık' var, 'hicran' var, 'firak' var. Biz ikisini atmışız sadece "ayrılık"ı almışız. Oysa aralarında nüans olması lazım. Yüksek medeniyetler ve kültürler o nüanslar üzerinde yükselir."

Hayati Develi, Köklerimize Gitmek İçin Osmanlıca Şart

Yukarıdaki metinlerde Osmanlı Türkçesi öğrenmenin gerekliliği konusunda neler söylenmektedir?

Yazalım-Konuşalım

- Eş anlamlı kelime örnekleri bulup defterinize yazınız.
- Eş anlamlı kelimeler birbirlerinin yerine kullanılabilir mi? Bir dilde aynı anlama gelen veya yakın anlamlı çok sayıda kelime bulunması dil açısından bir zenginlik midir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Yorumlayalım

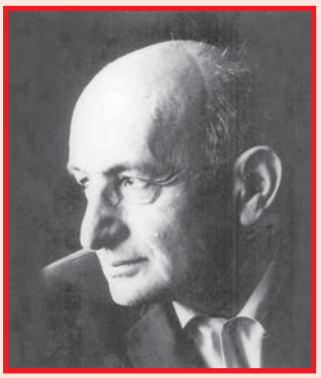

Nihad Sami Banarlı

"Türkçenin, bir halk ve edebiyat dili olarak daha Yunus Emre asrında, Şark'ın engin felsefesini nasıl kudretle terennüm ettiğini bilmeyen Türk aydını yoktur. Daha sonraki asırlarda, devirlerine göre, birer Türkçeci ve halkçı olan Fuzulilerin, Nedimlerin birçok mısrasında Türkçe, yirminci asır Türkçesini müjdeleyen hamlelerle dolu olan, asrımıza büyük misal olarak Yahya Kemal'in Süleymaniye'de Bayram Sabahı şiirini söyleyen bir dildir. Bu dil, fakir bir lisan olamaz. Bu dilin şiirlerinde Türk milletinin, bir kültür ve tefekkür dili olarak zengin, heybetli ve övünülecek kadar güzel sesli bir destan lisanı vardır."

Nihad Sami Banarlı, Türkçenin Sırları

Bu metinde anlatılanları, Osmanlı Türkçesi ile ilişkilendirerek yorumlayınız.

Yorumlayalım

"Dil taşıyıcıdır; bir milletin kültürünü, sanatını, imanını, düşünüş sistemini, yaşayış özelliklerini, sahip olduğu değerleri dünden bugüne taşıyan kutsal bir nehir gibidir."

İlhan Ayverdi, Misalli Büyük Türkçe Sözlük

Yukarıdaki ifadeden yola çıkarak dil ve kültür ilişkisi konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (139. sayfa) "Fotoğraflar Konuşuyor" etkinliğini yapabilirsiniz.

1.3. Osmanlı Türkçesinin Günümüzdeki Yeri

Hazırlanalım

- Gezip gördüğünüz yerlerde Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlere rastladınız mı? Bu tür eserleri görünce neler hissettiniz? Deneyimlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Tarihî ve kültürel eserlerimize sahip çıkmak niçin önemlidir? Düşüncelerinizi ifade ediniz.
- Osmanlı Türkçesiyle ortaya konulmuş eserlerdeki bilgi birikiminden günümüzde de yararlanabilir miyiz? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

Biliyor muyuz?

- İslam ülkeleri arasında en fazla yazma eser koleksiyonuna sahip ülkenin Türkiye olduğunu,
- Arşivlerdeki evrak dışında, Türkiye'de 300.000 cilt civarında yazma eser olduğunun tahmin edildiğini,
- Yazma eser kütüphanesi olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü çatısı altında faaliyet gösteren 18 kütüphaneden 7'sinin İstanbul'da olduğunu ve bu kütüphanelerde yaklaşık 105.000 adet el yazması eser bulunduğunu,
- Afganistan, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Cezayir, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, Irak, İrlanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Lübnan, Macaristan, Mısır, Polonya, Portekiz, Romanya, Suriye, Yugoslavya ve Yunanistan gibi ülkelerde 100.000 cildin üzerinde Türkçe yazma eser bulunduğunu BİLİYOR MUYDUNUZ?

https://www.yazmalar.gov.tr/sayfa/yazma kitaplar/9

Bunları Bilelim

Osmanlı Türkçesi ile Yazılmış Çeşitli Eserler

Kitaplar

Hat sanatının böylesine itibar bulmasının asıl kaynağı ve sebebi Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an'ın önceleri parşömen daha sonra kâğıt üstüne muhtelif hat nevileriyle yazılmış sayısız örneği dünyanın çeşitli müze, kütüphane ve koleksiyonlarında bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim ve cüzleri, enam-ı şerifler, evrad-ı şerifler, delailü'l-hayratlar hat sanatının kitap şeklinde rastlanılan dinî mahiyetteki numunelerindendir. Hadis mecmularının da hüsnühatla yazılmış seçkin örnekleri vardır. Edebî eserler arasında divanlar ve şiir mecmuları dinî olmayan yazma kitapların en geniş kesimini oluşturur.

Levhalar

19. ve 20. yüzyıllarda celi yazılarda revaç bulan levhacılık, hüsnühattın çerçevelenerek çeşitli mekânlardaki duvarlarda yer almasını sağlamış, böylece bir güzelliği hem okuma hem de seyretme imkânı vermiştir. Özellikle sülüs ve talik celileriyle ayet, hadis ve hikmetli sözler usta hattatlara yazdırıldıktan sonra etrafı tezhip ettirilmiş ve bu levhalar çerçevelenip duvarlara asılmıştır.

Hilyeler

İlk örnekleri Hafız Osman tarafından tertip edilen hilyeler, Hz. Peygamber'in (Sallallahu aleyhi ve sellem) fiziki ve ahlaki vasıflarını anlatan levhalardır. Hilyeler tanınmış ve güvenilir hadis rivayetlerinden alınan bilgilere dayanır. İlk örnekleri 1679-1680 yıllarından itibaren görülmeye başlayan hilyelerde en fazla Hz. Ali'den rivayet olan metin yazılagelmiştir.

Kitabeler

Cami, tekke, mektep, medrese, han, çeşme, hamam, sebil, kütüphane gibi herhangi bir abidenin ekseriya dış bazen de iç cephesinde yer alan veya nişan taşı, mezar taşı gibi bir dikilitaş üzerindeki yazılar hakkında bu tabir kullanılır. Çoğunlukla bulunduğu bina veya adına dikildiği şahısla ilgili bilgiler ihtiva eden kitabelerin metinleri devrin şairlerince kaleme alınır, sonra da bir hat üstadına yazdırılır. Manzumenin son bir veya iki mısraında o yılın tarihi düşülür. Bu yazılar mermer üzerine kabartma şeklinde oyularak hazırlanır.

Hattın Çelebisi Hasan Çelebi
(Derleyen: Hikmet Ülker)

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (139. sayfa) "Tanıyalım" etkinliğini yapabilirsiniz.

Değerlendirelim

Aşağıdaki parçaya göre Osmanlı Türkçesinin günümüzdeki kullanım alanları hakkında neler söylenebilir? Belirtiniz.

Millet olarak kültürümüzü bütünüyle öğrenmek, incelemek, araştırmak ve korumak en temel görevlerimizden biri olmalıdır. Çünkü dil, din, edebiyat, sanat, hayat tarzı ve tarihî değerler bir milletin varlığının ayrılmaz parçalarıdır. Arşiv ve kütüphanelerimizde ise hukuk, tıp, edebiyat, tarih, din, mimari, müzik gibi birçok alanda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış binlerce eser büyük bir inceleme ve araştırma sahası oluşturmaktadır. Bin yıllık bu kültür birikiminden faydalanmak için Osmanlı Türkçesinin öğrenilmesi önemli bir gerekliliktir.

Günümüzde üniversitelerin Türk dili ve edebiyatı, tarih, ilahiyat, sanat tarihi, bilgi ve belge yönetimi (arşivcilik), kütüphanecilik gibi bölümlerinde Osmanlı Türkçesi eğitimi verilmektedir. Buralarda Osmanlı Türkçesiyle yazılı kültür mirasını okuyup anlayabilecek uzmanların yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Yorumlayalım

Yabancıların Osmanlı Türkçesini öğrenmelerini ve bu alanda araştırmalar yapmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.

Dikkat

"Osmanlı Türkçesi bilgisi yalnızca bir kısım bilim adamı ve arşiv uzmanı için gerekli değildir. Dilin, önce bireyin, sonra toplumun var oluşundaki yeri göz önünde tutulduğunda Türkiye'de kendisine okumuşluk, entelektüellik payesi verilen herkesin bu bilgiye sahip olması gerekir."

Hayati Develi, Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1

Cevaplayalım

Hat sanatı denilince öncelikle Kur'an-ı Kerim harfleri ile yazılmış güzel yazı sanatı akla gelir. Bu sanat, Kur'an harflerinin 6 ila 10. yüzyıllar arasında geçirdiği uzunca bir gelişme döneminden sonra ortaya çıkmıştır. Kur'an-ı Kerim'in bir araya toplanmasından sonra, İslam dininin bilime verdiği özel önemin etkisiyle çok sayıda kâtip yetişmiş; yazı da doğal olarak büyük aşamalar göstererek önemli bir sanat kolu olmuştur.

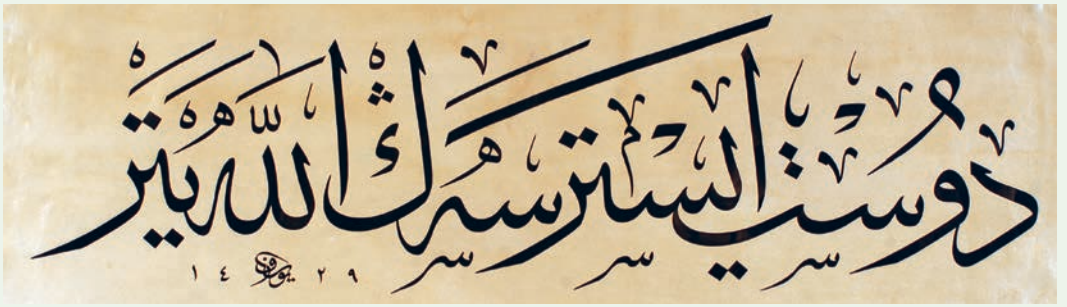

Hat sanatı, tarihî seyir içerisinde gelişmiş, mükemmelleşmiş ve güzel sanatlar arasındaki seçkin yerini almıştır. Hat sanatı, İslam kültürünün önemli unsurlarındandır. Bu sebeple ecdadımız Kur'an-ı Kerim'i güzel yazmaya çok önem vermiştir. "Kur'an-ı Kerim Hicaz'da nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı." sözü, bizim için en büyük iftihar vesilesidir. Osmanlı medreselerinde Amasyalı Şeyh Hamdullah, Ahmed Karahisari, Hafız Osman, Mustafa Rakım Efendi, Mahmud Celaleddin Efendi, Yesârizâde Mustafa İzzet Efendi gibi daha nice cihanşümul reisü'l-hattatin yetişmiştir. Bugün yerli ve yabancı kütüphanelerde bulunan yazma Mushafların her biri bu bakımdan ayrı bir değer ifade etmektedir.

http://www.amasya.edu.tr/media/157778/osmanl_.pdf

- Bu metne göre Osmanlı Türkçesinin hat sanatıyla ilgisi konusunda neler söyleyebilirsiniz?
- Hat sanatının yaşayan temsilcilerinden bildikleriniz var mı?

Yorumlayalım

"Kültürlü olmak demek, tarihin ve eski eserlerin terbiyesini almak, olgunlaşmak, ondan sonra yeni eserler vücuda getirmek veya ruhunu onlara açmaktır."

Mehmet Kaplan, Kültür ve Dil

Yukarıdaki sözü, "Osmanlı Türkçesini öğrenmek" konusuyla ilişkilendirerek yorumlayınız.

Araştıralım

Çevrenizden, kütüphanelerden ya da internet sitelerinden Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserler bulunuz. Bulduğunuz eserleri ya da eserlerin görsellerini sınıfa getirip arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.4. Osmanlı Türkçesinin Tarihî Seyri

Hazırlanalım

Türklerin Kur'an harflerini kabul etmesi dil ve medeniyetlerini nasıl etkilemiştir? Bu konudaki bilgilerinizi paylaşınız.

Okuyalım

OSMANLI TÜRKÇESİ VE TARİHÎ SEYRİ

Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesinin gelişme sürecinde Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi de içine alarak XIII. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemidir.

XI. yüzyıl ve sonrası Orta Asya Türklüğü için devamlı bir göç devridir. Bu yüzyılda Türk dili bazı gelişmeler geçirmiş ve Türkçenin çeşitli kolları ortaya çıkmıştır. Oğuz boylarının yayıldığı Anadolu'da Oğuz lehçesine dayalı yeni bir dil teşekkül etmiş ancak bu dilin gelişip edebî bir dil hüviyetini kazanması uzun bir sürede gerçekleşebilmiştir.

Anadolu Beylikleri Dönemi'nde daha çok değer kazanan Türkçe resmî dil olarak kullanılmış ve bu dille bazı eserler meydana getirilmiştir.

Osmanlılar, Anadolu ve Balkanlar'da Türk birliğini sağlamışlar; Türkçeyi de resmî dil dolayısıyla bir yazı dili hâline getirmişlerdir. XIII. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar gelen bu yazı diline Batı Türkçesi adı verilir.

Batı Türkçesinin günümüzdeki şekillerinden biri de bugünkü Türkiye Türkçesidir.

Türkiye Türkçesi XIX. yüzyılın ortalarına kadar lisan-ı Türki, Türki ve Türkçe olarak anılmış ve Arapça, Farsça ve Türkçe unsurlarla şekillenmiştir.

Osmanlı Türkçesinin geçirdiği aşamalar:

a) Başlangıç (Eski Anadolu) Türkçesi Dönemi

Anadolu Selçukluları, Beylikler Devri ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemine rastlayan yüzyıllarda (XIII-XV. yüzyıllar) Türkçe, gramer şekilleri ve kelime hazinesi bakımından oldukça sade bir yapı gösterir.

Fuzuli

XV. yüzyılın ortalarına doğru Türkçe devlet dili, bilim ve sanat dili olma özelliğini kazanmış; olgun edebî ürünlerini vermeye başlamıştır. Bu dönemde, Arapça ve Farsçadan kelime ve tamlamalar Türkçeye girmiştir.

Sinan Paşa'nın "Tazarruname"si edebî nesir dilinin oldukça yüksek bir düzeye ulaştığını göstermektedir.

b) Klasik Dönem

XV. yüzyılın ikinci yarısından sonra özellikle fetihle birlikte İstanbul'un bir kültür ve medeniyet merkezi hâline gelmesiyle başlayıp XIX. yüzyılın ortalarına kadar devam eden dönemdir. Osmanlı Türkçesi de büyük bir devletin ilim ve sanat dili olarak Arapça ve Farsça ile rekabet edebilecek bir seviyeye erişmiştir.

Baki, Fuzuli, Nedim, Kâtip Çelebi, Evliya Çelebi gibi yazar ve şairler bu dönem sanatçılarıdır.

c) Yenileşme Dönemi

XIX. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlarına kadar devam eden dönemdir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Batı uygarlığının etkisi altına girilmiş ve dilde sadeleşme hareketlerini takip eden süreç sonunda Klasik Osmanlı Türkçesi sona ermiştir.

İslam Ansiklopedisi, Osmanlı Türkçesi maddesi
(Kısaltılıp düzenlenmiştir.)

Okuyalım-Yazalım

Tablodaki boş bırakılan yerleri, "Osmanlı Türkçesi ve Tarihî Seyri" başlıklı metne göre tamamlayınız.

Batı Türkçesi
(..... - XXI. yy.)

..... Dönemi
(XIII. yy. - XV. yy.)

..... Dönem
(XV. yy. - .....)

..... Dönemi
(..... - XX. yy.)

Değerlendirelim

"Dil, canlı bir varlıktır. Gelişir, serpilir, değişir. Kelimeler dilde hep ilk şekilleri ile kalmaz, uzun hayatları boyunca birtakım değişikliklere uğrar. Bu değişiklikler de umumiyetle ses değişiklikleridir. Mesela başlangıçta Türkçede bir "edgü" kelimesi vardı. Zamanla bu kelime "d-y" değişikliği ile "eygü" oldu. Sonra "g" düştü "eyü" oldu. Sonra düzlük yuvarlaklık uyumuna uydu "eyi" oldu. Bugün hâlâ "eyi" diyenler vardır. Nihayet sondaki "i" baştaki "e"yi, benzeşme hadisesi ile "i" yapınca kelime "iyi" oldu. İsterseniz bir misal daha verelim. Mesela eskiden "bedük" kelimesi vardı. "d-y" değişikliği ile "beyük" oldu. "b" dudak konsonantının tesiri ile "e" yuvarlaklaştı, "ö" oldu. Çünkü "e"nin yuvarlağı "ö"dür. Bu yuvarlaklaşmayı ikinci vokal olan "ü" de teşvik etti. Böylece kelime "böyük" şekline geçti. Bugün de Anadolu ağızlarında daha çok bu asli şekil olan "böyük" kullanılır. İstanbul Türkçesi ise "ö"yü daraltarak "ü" yaptı ve kelime büyük oldu.

Hasılı kelimelerde ses değişikliği daima görülebilir. Bu değişiklikler iki durumda karşımıza çıkar: Bir, eski devrelerle bugünkü Türkçe arasındaki değişiklikler ki buna tarihî değişiklikler diyebiliriz. Bir de bugünkü ağızlar ve şiveler arasında görülen değişikliklerdir ki bunlara da saha değişiklikleri diyebiliriz."

Prof. Dr. Muharrem Ergin, Üniversiteler İçin Türk Dili

"Dil, canlı bir varlıktır." sözünü, "Osmanlı Türkçesi ve Tarihî Seyri" başlıklı metinle ilişkilendirerek değerlendiriniz.

Araştıralım

Tarih ve edebiyat öğretmenlerinize danışarak X. yüzyıl ile XX. yüzyıllar arasında Osmanlı Türkçesinin oluşum ve gelişimini etkileyen olayları araştırınız.

Araştırma sonuçlarını sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. Osmanlı Türkçesi ile ilgili olarak aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Osmanlı Türkçesinde çok sayıda Arapça ve Farsça kelime kullanılmıştır.

B) Türkçenin dışında Türkçeden ayrı "Osmanlıca" diye isimlendirilen bir dildir.

C) Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu geniş bir coğrafyada konuşulan bir dildir.

D) Hem konuşma dili hem de yazı dili olarak kullanılmıştır.

E) Kütüphanelerimizde, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış yüz binlerce eser vardır.

2. Bir kere kelime dağarcığımız genişleyecek. Siz bugün sıradan okumuşların öğrenemediği iki üç bin kelime daha öğrenseniz unutulmuş, eskimiş diyelim, sizin eski metinleri okuma kapasiteniz artmayacak mı, artacak. Okuduğunuzu anlayacaksınız. İkincisi, düşüncelerinizi ifade etmek istediğiniz zaman daha rahat ifade edebileceksiniz. Dilimin ucuna gelen bir kelime var ama ifade edemiyorum demeyeceksiniz artık. Geçmişteki tartışmaları da kaynağından okumuş olacaksınız. Bilgiye hem dinî hem tarihî anlamda hem devlet arşivi ve yönetimi anlamında sahih bilgiye ulaşma şansına sahip olacaksınız. Batı'da hangi aydın, liseler için yazılmış Shakespeare'i (Şekspir) okur? Ama bizdeki aydınlar anlamıyorlarsa her metnin çevirisini okumak zorunda kalıyor. Bu akıllara ziyandır.

Paragrafta verilen bilgiler, aşağıdaki hangi sorunun cevabı olabilir?

A) Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinlerin Batı'dakilerden farkı nedir?

B) Osmanlı Türkçesi kelime hazinemizi nasıl zenginleştirir?

C) Osmanlı Türkçesini öğrendiğimizde bunun bize dönüşü ne şekilde, nasıl olacaktır?

D) Osmanlı Türkçesinin insanın ifade kabiliyetine etkileri nelerdir?

E) Geçmişteki ilmî ve edebî tartışmaları asıl kaynağından okumada Osmanlı Türkçesi nasıl kolaylık sağlar?

3. Aşağıda verilen Türk devletlerinden hangisi Osmanlı Türkçesi harflerini kullanmamıştır?

A) Büyük Selçuklu Devleti

B) Anadolu Selçuklu Devleti

C) Anadolu Beylikleri

D) Karahanlı Devleti

E) Uygur Devleti

4. Bazı diller vardır ki yalnız bir vatanda değil, birçok vatanda devlet kurmuş, hâkimiyet kurmuş büyük milletlerin dilidir. Bu diller, pek tabii olarak medeniyet ve hâkimiyet götürdükleri ülkelerin dillerinden aldıkları kelimelerle de zenginleşmiş büyük dillerdir. Bu milletler kendi kültür sanat ve iktidarlarını başka ülkelere yayar, dünyanın dört bucağında kendi hükümlerinin geçtiğini görüp kendi dillerinin konuşulduğunu duymanın, kendi bayraklarının dalgalandığını görmenin hazzını, gururunu tadarlar. Öte yandan, aynı ülkelerden derledikleri lüzumlu kelimeleri kendi dillerinin gramerine, estetiğine ve fonetiğine göre millîleştirerek kendi kelimeleri yaparlar. Biz bunlara öteden beri fethedilmiş ülkeler gibi fethedilmiş kelimeler diyoruz.

Bu paragraftan aşağıdaki düşüncelerden hangisi çıkarılamaz?

A) Türk dili tarihî seyri içerisinde farklı dillerden bünyesine aldığı kelimelerle zenginleşmiştir.

B) Türkçe sadece Anadolu'da değil dünyanın farklı bölgelerinde de kullanılmıştır.

C) Farklı dillerden kelimelerin Türkçeye geçişi rastgele olmamıştır.

D) Türk dili, fethedilmiş kelimelere sahip bir dildir.

E) Osmanlı Türkçesi sadece Anadolu'da yaygın olan bir konuşma dilidir.

B. Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

( ) Osmanlı Türkçesi yabancı bir dil değil, Kur'an harflerini temel alan bir yazı dilidir.

( ) "Osmanlı Türkçesi" ifadesi Türkçenin bütünü için kullanılmaktadır.

( ) Günümüzde Osmanlı Türkçesiyle yazılmış metinlerle hiç karşılaşılmamaktadır.

( ) Osmanlı Türkçesini öğrenmekle yüzlerce yıllık kültür birikimine ve milyonlarca tarihî belgeye ulaşma fırsatı yakalanmış olur.

( ) Osmanlı Türkçesi, Kuzeydoğu Türkçesinin günümüzdeki biçimidir.

C. Aşağıdaki cümlelerde verilen boşlukları uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Türkler, ... harfleriyle İslamiyeti kabul ettiği yıllarda tanışmışlardır.
2. ..... ve ..... Türkçenin en fazla etkilendiği dillerden ikisidir.
3. ..... Türkçesini bilmek, kültürümüzün temelini teşkil eden eserlerimizi tanımak açısından önemlidir.
4. Osmanlı Türkçesi ..... taşıyıcısıdır.
5. ..... sanatının kullanıldığı yazma kitaplar, levhalar, hilyeler, kitabeler gibi pek çok eser Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmıştır.

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Türkçe ve Osmanlı Türkçesi arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
2. "Ne harabi ne harabatiyim / Kökü mazide olan atiyim." (Yahya Kemal) beytini, Osmanlı Türkçesiyle ilişkilendirerek açıklayınız.
3. Günümüzde Osmanlı Türkçesi eserleri nerelerde karşımıza çıkmaktadır?

Okuma Metni

UKBÂDAN DÜNYAYA HABER

Mezar taşlarına ömrünü vakfeden Fazıl İsmail Ayanoğlu tarihî mezar taşlarının önemini şu cümlelerle dile getirir: "Ortada mevcut yüksek sanat abidelerimiz olmasaydı bile mezarlıklarımızda bulunan nihayetsiz eserler, bu milleti medeniyet göklerine çıkarmaya kâfi gelirdi." Ayanoğlu hocaya hak vermemek elde değil, elhak doğrudur. Nitekim Rahmetli Süheyl Ünver, Nihad Sami Banarlı gibi büyüklerimizin de bu görüşü destekler mahiyette çok manidar tespitleri vardır.

Gerçekten de tarihî mezar taşlarımız biyografi, hat sanatı, bezeme sanatı, taş oymacılığı, edebiyat tarihi, sosyoloji, antropoloji gibi daha birçok alanda bizlere önemli kaynak sağlayan hiçbir yerde ulaşamayacağımız belgelerdir. İnsanımızın duygularını derinden etkileyen ve kaçınılmaz gerçek olan ölüm, mezar taşı kitabelerinde; ayet-i kerime, hadis-i şerif, vecize, atasözü, nesir, şiir, temenni ve dua olarak yankı bulmuş; milletimizin hissiyatına asırlardır bu kitabeler tercüman olmuştur.

Bizim medeniyetimiz, dili olan bir medeniyettir. Bu dil esas itibarıyla vahiy merkezlidir. Beşikten mezara kadar hayatın bütün alanlarını ve hatta ahiret hayatını ihata eder. Her duruma, olgu ve olaya dair söyleyeceği mutlaka bir şey vardır.

Eski mimarimize göz attığımızda çeşme, cami, medrese, türbe, tekke, şifahane, imarethane, kütüphane, çarşı ve benzeri yapıların uygun bir yerinde, işleviyle ilgili kitabelere rastlarız. Mesela tarihî çeşmeleri incelediğimizde aşağıda zikredeceğimiz iki ayet-i kerimeden birini veya ikisini birlikte sıkça görürüz: **"Ve cealnâ minel-mâi külle şeyin hayy. / Hayatı olan her şeyi sudan yarattık."** (Enbiya 30.) **"Ve sekâhum rabbuhum şarâben tahûrâ. / Rableri onlara tertemiz bir içecek içirecektir."** (İnsan, 21.) İşte kütüphanelerimizin giriş kapısını süsleyen manidar bir yazı: **"Fîhâ kutubun kayyimeh. / O sahifelerde dosdoğru hükümler vardır."** (Beyyine, 3.) Yine birçok camimizin ana giriş kapısında esenlik veren bir yazı daha: **"Udhulûhâ bi selâmin âminîn. / Oraya güven içinde, esenlikle girin!"** (Hicr, 46.)

Bu medeniyet dilinden tarihî mezarlıklarımız da fazlasıyla nasibini almıştır. Nasıl almasın ki? Mademki öldükten sonra dirileceğimize iman etmişiz, bu dünya hayatı bizim için kısa bir konaklama, bir gölgelikten ibarettir gayet tabiidir ki ebedî bir hayat için bu dilin söyleyeceği çok şey olmalı. Bu minvalde erken dönem mezar taşlarında sıkça rastladığımız bir hadis-i şerif metni, meseleyi tartışma bırakmayacak şekilde özetlemektedir. Sadiku'l-va'dü'l-emin Efendimiz (sav) bildiriyor: **"Müminler ölmezler! Bilakis onlar fâni âlemden baki âleme göç ederler."** Gerçekten de ölüm bir yok oluş değil, yepyeni ve sonsuz hayata yolculuktur. Sami Paşazade Sezai ise bu gerçeği şöyle ifade eder: "Mezar, sonsuzluğun kapısıdır." Evet, ukbâdan dünyaya açılan sonsuz bir kapı…

Nidayi Sevim, Yenidünya dergisi
(Düzenlenmiştir.)

2. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ (MATBU)

2.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesi
2.2. Harflerin Birleşme Durumları
2.3. Rakamlar ve Noktalama İşaretleri

2.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesi

Hazırlanalım

Aşağıdaki görsellerde gördüğünüz yazılar size neler çağrıştırıyor? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

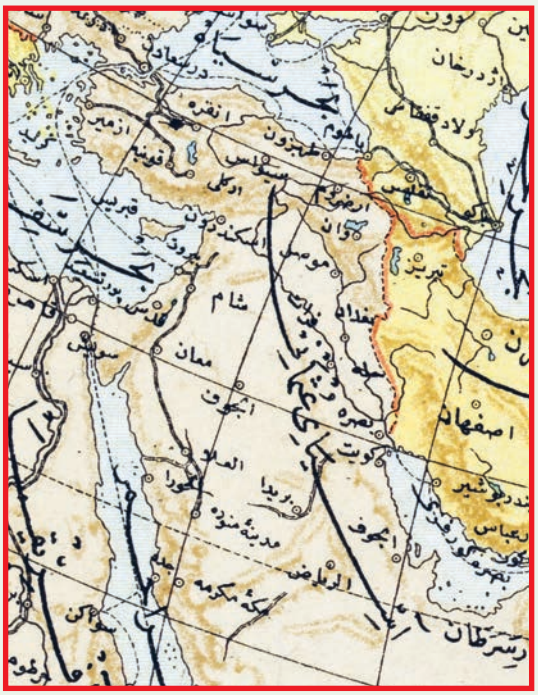

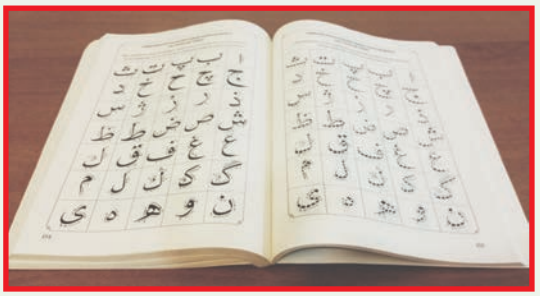

Dikkat

Osmanlıcanın Türkçe olduğu bilinmeli; zor, karışık ve içinden çıkılmaz olmadığı anlaşılmalıdır. Osmanlıca, bugünkü alfabeyi okuyup yazabilen herkes tarafından basit seviyede rahatlıkla öğrenilebilir. Osmanlı Türkçesi alfabesinde 34 harf vardır. Bunların başta, ortada ve sonda yazılışları hesaba katıldığında farklı işaretlerin de öğrenilmesi gerektiği ortaya çıkar. Ancak bu şekilleri öğrenmek de o kadar zor değildir.

Aşağıdaki örnekler incelenirse söylenilenler daha iyi anlaşılır:

بيليم	بويوك	دەدە	بابا
m i l i b	k ü y ü b	e d e d	a b a b
bilim	büyük	dede	baba

Osmanlıcanın zor tarafları, uzmanlık gerektiren alanları elbette vardır. Fakat Ömer Seyfettin'in hikâyelerini, Peyami Safa'nın romanlarını Osmanlıca baskılarından okumak için uzman olmak gerekmez.

Bunları Bilelim

Osmanlı Türkçesi alfabesi,

- Kur'an alfabesini temel alan bir alfabedir.
- Sağdan sola doğru yazılır ve okunur.
- Kur'an alfabesine bazı harfler ilave edilerek oluşturulmuş Türkçeye mahsus bir alfabedir.

Okuyalım

Aşağıdaki tabloda verilen Osmanlı Türkçesi alfabesini sırasıyla; baştan sona, sondan başa, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru okuyunuz.

OSMANLI TÜRKÇESİ ALFABESİ												
ر	ذ	د	خ	ح	چ	ج	ث	ت	پ	ب	ا	HARFİN ŞEKLİ
ra	zel	dal	hı	ha	çim	cim	se	te	pe	be	elif	HARFİN ADI
r	z	d	h	h	ç	c	s	t	p	b	a, e	SES KARŞILIĞI

ق	ف	غ	ع	ظ	ط	ض	ص	ش	س	ژ	ز	HARFİN ŞEKLİ
kaf	fe	gayın	ayın	zı	tı	dad	sad	şın	sin	je	ze	HARFİN ADI
k	f	g, ğ	ʿ	z	t, d	d, z	s	ş	s	j	z	SES KARŞILIĞI

ی	لا	ه	و	ن	م	ل	ڤ	گ	ك	HARFİN ŞEKLİ
ye	lamelif	he	vav	nun	mim	lam	nef (nazal ne)	gef	kef	HARFİN ADI
y	la	h	v	n	m	l	n	g, ğ	k	SES KARŞILIĞI

(Dikkat: Tabloda kırmızı olarak yazılan harfler, Kur'an alfabesinde olmayan harflerdir.)

İş Birliği

- Ders öğretmeninizin yardımıyla sınıfınızda, Kur'an alfabesini daha önceden öğrenmiş arkadaşlarınız varsa belirleyebilirsiniz.
- Kur'an alfabesini bilen arkadaşlarınızın, alfabeyi yeni öğrenen arkadaşlarınıza yardımcı olmaları için ikili gruplar oluşturabilirsiniz.

Yorumlayalım

Dine, vatana, millete ait manevi değeri olan şeylere mukaddesat (kutsal şeyler) denir. Temel ilkelerimizden biri de "mukaddesata hürmet" olmalıdır. Camilerimiz, peygamberimiz, vatanımız, bayrağımız bizim için nasıl mukaddes ise Kur'an ve Kur'an harfleri de saygı gösterilmesi gereken değerlerimizdendir. Ecdadımız, Kur'an'ın yazılmasında kullanıldığı için kâğıda bile hürmet etmiş; kâğıda ayakla basmayı hürmetsizlik saymıştır. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in Kur'an'a saygısından, ağırlandığı odada geceyi uykusuz geçirdiği de öteden beri anlatılagelmiştir.

Bu paragrafta anlatılanlarla ilgili neler söyleyebilirsiniz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yazalım

Aşağıda Osmanlı Türkçesi alfabesinin harfleri karışık olarak sıralanmıştır. Harflerin adlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

ن	ش	د	ر	ب	ز	ط	ج	ا	پ	ل lam
ح	ه	س	غ	ث	ظ	ض	ت	م	و	ى .....
ص	خ	چ	ژ	گ	ق	ع	ك	ڭ	ذ	لا	ف .....

Bulalım

Kutucuklarda verilen harf gruplarının karşıladığı ortak sesi bulup boş bırakılan yerlere yazınız.

T	←	ت ط
.....	←	ذ ز ض ظ
.....	←	ح خ ه
.....	←	ك ق
.....	←	ث س ص
.....	←	د ض ط
.....	←	ن ڭ

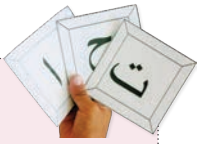

Harf Kartları

Osmanlı Türkçesi alfabesini iyice öğrenmek için aşağıdaki yönergeyi takip ederek harflerle ilgili bilgilerinizi pekiştirebilirsiniz.

- Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin biçimlerini ve adlarını gösteren harf kartları hazırlayınız. (Harf biçimleri ön, harf isimleri arka tarafa yazılmalıdır.)
- Kartlardaki harfleri birbirinize sormak için ikili gruplar oluşturunuz.
- Hazırladığınız kartları kullanarak Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin biçimlerini ve adlarını birbirinize sorarak bilgilerinizi pekiştiriniz.
- Osmanlı Türkçesi alfabesinde yer alan ancak Kur'an alfabesinde olmayan harfleri birbirinden ayırt ediniz.

2.2. Harflerin Birleşme Durumları

Hazırlanalım

Düz yazı ile bitişik eğik el yazısı arasında ne gibi faklılıklar vardır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Dikkat

Osmanlı Türkçesi alfabesinde harfler genel olarak birbirine bitiştirilerek yazılır. Harfler, bitişme sırasında kelimenin başında, ortasında ve sonunda değişik şekiller alır.

İnceleyelim

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin birleşme durumları gösterilmektedir. Tabloyu inceleyerek Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin kelime başında, ortasında ve sonunda aldığı şekilleri öğrenmeye çalışınız.

Osmanlı Türkçesi Alfabesi				
Kelimenin başında ortasında sonunda	Kelime sonunda	Kelime ortasında	Kelime başında	Harfin müstakil hâli
الا، ئـئـ	ـا، ـء	ـا، ـئـ	ا، ئـ	ا، ء
ببب	ـب	ـبـ	بـ	ب
پپپ	ـپ	ـپـ	پـ	پ
تتت	ـت	ـتـ	تـ	ت
ثثث	ـث	ـثـ	ثـ	ث

Osmanlı Türkçesi Alfabesi				
Kelimenin başında ortasında sonunda	Kelime sonunda	Kelime ortasında	Kelime başında	Harfin müstakil hâli
ججج	ج	ـجـ	جـ	ج
چچچ	چ	ـچـ	چـ	چ
ححح	ح	ـحـ	حـ	ح
خخخ	خ	ـخـ	خـ	خ
د د د	د	ـد	د	د
ذ ذ ذ	ذ	ـذ	ذ	ذ
ر ر ر	ر	ـر	ر	ر
ز ز ز	ز	ـز	ز	ز
ژ ژ ژ	ژ	ـژ	ژ	ژ
سسس	س	ـسـ	سـ	س
ششش	ش	ـشـ	شـ	ش
صصص	ص	ـصـ	صـ	ص
ضضض	ض	ـضـ	ضـ	ض
ططط	ط	ـطـ	طـ	ط
ظظظ	ظ	ـظـ	ظـ	ظ
ععع	ع	ـعـ	عـ	ع
غغغ	غ	ـغـ	غـ	غ
ففف	ف	ـفـ	فـ	ف
ققق	ق	ـقـ	قـ	ق
ككك	ك	ـكـ	كـ	ك
گگگ	گ	ـگـ	گـ	گ
ڭڭڭ	ڭ	ـڭـ	ڭـ	ڭ
للل	ل	ـلـ	لـ	ل
ممم	م	ـمـ	مـ	م
ننن	ن	ـنـ	نـ	ن
و و و	و	ـو	و	و
هههه	ه	ـهه	هـ	ه
لا لا لا	لا	ـلا	لا	لا
یییی	ی	ـيـ	يـ	ی

Dikkat

Aşağıdaki harfler kendinden sonra gelen harflerle birleşmez, bunların dışında kalan harfler birleşir.

ا د ذ ر ز ژ و لا

امك	ديز	ذكى	رچل	بزليه	ژيلت	بول	لامبه

Yazalım

Aşağıda verilen harflerin ses karşılıklarını ve yazım şekillerini (başta-ortada-sonda) harfin altındaki kutucuklara örnekteki gibi yazınız.

ا	ك	ذ	ظ	و	گ	ژ
.....	kef	.....	.....	.....	.....	.....
.....	ortada	.....	.....	.....	.....	.....

خ	ص	د	ط	ب	ق	ر
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

غ	ز	ھ	ث	ي	ك	پ
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

ض	ت	ل	چ	ف	س	ع
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

ح	ن	ش	م	لا	ج	ء
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

Eşleştirelim

Aşağıdaki kutucuklarda ayrı ve bitişik yazılışları verilen harfleri örnekteki gibi uygun şekilde eşleştiriniz.

	طاغ	ب ا ی ر ا ق
	بولوط	چ ی چ ك
	چيچك	ص ا ق ا س ا غ ا ن
	صاقساغان	ب و ل و ط
	بايراق	ط ا غ
	ياپراق	ی ا پ ر ا ق
	كونش	ك و ن ش

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (140. sayfa) "Harfler Kutuda" etkinliğini yapabilirsiniz.

İnceleyelim

Aşağıdaki tablolarda harflerin bitişik yazılışları (kelime başında, ortasında ve sonundaki şekilleri) gösterilmektedir. Harflerde meydana gelen şekil değişikliklerini, harf adlarını birbirinize söyleyerek inceleyiniz.

Kendinden sonraki harflerle birleşenler			
ب، پ، ت، ث	بشص	جپق	فلت
ج، چ، ح، خ	جرح	مچن	طبخ
س، ش	سوت	چشم	عرش
ص، ض	صاغ	مصر	رقص
ط، ظ	طیش	فظل	وعظ
ع، غ	عین	قعده	مانع
ف، ق	فجر	طقل	منیف
ك، گ، ڭ	گوڭل	پکر	چیچك
ل	لنس	کلن	خلل
م	مشك	کمال	الم
ن	نقض	جنت	گلن
ه	هرکس	تهلکه	پچه
ی	یاز	پینیر	ایکی

Kendinden sonraki harflerle birleşmeyenler			
ا	ابج	طاس	کما
د	دصل	یدام	مقد
ذ	ذکی	جذب	اخذ
ر	رجب	سرچه	منبر
ز	زهر	بزل	قیز
ژ	ژلت	نژط	شرژ
و	وند	گوی	صفو
لا	لاشه	بلاد	اعلا

2.3. Rakamlar ve Noktalama İşaretleri

Hazırlanalım

- Rakamların günlük hayatımızdaki işlevleri nelerdir? Sözlü olarak ifade ediniz.
- Noktalama işaretlerinin okuma ve yazmaya katkıları nelerdir? Söyleyiniz.

İnceleyelim

Aşağıda Osmanlı Türkçesinde kullanılan rakamlar verilmiştir. Tabloda verilen rakamların yazılışlarını inceleyiniz.

RAKAMLAR VE SAYILAR					
On bir	11	١١	Bir	1	١
On iki	12	١٢	İki	2	٢
On üç	13	١٣	Üç	3	٣
On dört	14	١٤	Dört	4	٤
On beş	15	١٥	Beş	5	٥
On altı	16	١٦	Altı	6	٦
On yedi	17	١٧	Yedi	7	٧
On sekiz	18	١٨	Sekiz	8	٨
On dokuz	19	١٩	Dokuz	9	٩
Yirmi	20	٢٠	Sıfır	0	٠
Yüz	100	١٠٠	On	10	١٠

Dikkat

- Osmanlı Türkçesinde sayılar, rakamlarla yazıldığında soldan sağa doğru yazılır ve okunur.
- Tarihlerin yazımında gün, ay, yıl kısımları yazıda olduğu gibi sağdan sola doğru (YYYY/AA/GG) sıralanır.

٥٧١	٥٧١/٠٤/٢٠
571	571/04/20
١٤٥٣	١٩٦٠/٠٤/٠٣
1453	1960/04/03
٢٠١٦	(٣٤٤) ٢١٥٠٩٧٦
2016	(344) 2150976

Eşleştirelim

Aşağıdaki rakamlarla okunuşlarını örnekteki gibi eşleştiriniz.

38	٤٥	90	٥٣
45	١٧	53	٩٠
17	٢٦	87	٦٢
26	٣٨	62	٨٧

Yazalım

Aşağıdaki saatlere bakarak saatin kaç olduğunu noktalı alanlara yazınız.

....

İnceleyelim

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi metinlerinde kullanılan noktalama işaretlerinden bazıları gösterilmiştir. Verilen noktalama işaretlerini inceleyerek günümüzdeki şekilleriyle karşılaştırınız.

NOKTALAMA İŞARETLERİ				
Ünlem	Soru işareti	Noktalı virgül	Virgül	Nokta
!	؟	؛	،	.

İnceleyelim

Aşağıda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir metin verilmiştir. Metni inceleyerek Osmanlı Türkçesinde kullanılan noktalama işaretlerini daire içine alınız.

هم نه ایچون بنی بیللرجه باریندیرمش اولان بر یردن
—”ءگوله‌جکسك! “ دییه قوغمق؟ بو قوغولمقدر؛ بن،
کیمسه‌سز بر چوجغم، نرده گیدر یر بولورم؟
ایتمه‌یك، صوکره صوقاقلرده پریشان اولورم!

محمد عاکف، صفحات

Yazalım

Osmanlı Türkçesi alfabesiyle verilen aşağıdaki rakamları, günümüz alfabesindeki rakamlarla boş bırakılan kutucuklara yazınız.

٢	٠٨	٦	١	٨	٤	٠
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

٩	٥	٤٣٧	٠١	٣	٧	٦٢
.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

İşlemleri Yapalım

Aşağıda verilen toplama ve çıkarma işlemlerini, Osmanlı Türkçesindeki rakamları kullanarak yapınız.

٣٨	٥٦٢	٥٠	٥٦٤	٢٨١٩
٤٩	٣٦	٩٦	١٠٧	٤٠٧
+	−	+	+	+
.....	.....	.....	.....	.....

Yazalım

Aşağıdaki Osmanlı Türkçesi alfabesiyle verilmiş tarih ve rakamları inceleyiniz. Tarih ve rakamların günümüz Türkçesindeki karşılıklarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

٢٠١٠/٠١/٠١	(٣١٢) ٦٤٥٠٩٧٠	٢٠١٦/٠٨/٢٦	١٩٩٧/٠٧/٢٩
.....	.....	.....	.....

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (142. sayfa) "Rakamları Kullanıyorum" etkinliğini yapabilirsiniz.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki harflerden hangisi Kur'an alfabesinde yoktur?

A) ب B) ج C) ژ D) ط E) ق

2. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde "harf grubu-ses" eşleştirmesi yanlış yapılmıştır?

A) ق ك ⟷ K

B) ه خ ح ⟷ H

C) ص س ث ⟷ S

D) ظ ض ذ ز ⟷ Z

E) ط ض د ⟷ T

3. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde Osmanlı Türkçesi alfabesindeki bir harfin kelime ortasındaki şekli yanlış verilmiştir?

A) ـجـ B) ـعـ C) ـصـ D) ـس E) ـڤـ

4. Aşağıdaki harflerden hangisi kendinden sonra gelen harfle birleşmez?

A) ق B) و C) ط D) ى E) ح

5. "Be-elif-şın-kaf-elif-nun" harflerinin doğru bitişik şekli aşağıdakilerden hangisidir?

A) باشقان

B) باشقن

C) بشقان

D) پاشقان

E) باشغان

6. "٦١٠٧" sayısının karşılığı aşağıdakilerden hangisidir?

A) 6024 B) 6157 C) 6107 D) 2107 E) 9017

7. "1789" sayısının Osmanlı Türkçesinde kullanılan rakamlarla yazılışı aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

A) ١٧٨٤

B) ٩٨٧١

C) ١٧٨٩

D) ١٧٨٦

E) ٩٦٨١

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

( ) Osmanlı Türkçesi alfabesi soldan sağa doğru yazılır.

( ) "پ–چ–ژ–گ–ڭ" harfleri, Kur'an alfabesinde olmayan harflerdir.

( ) و ve ز harfleri kendinden sonra gelen harflerle birleşir.

( ) "ط" harfi, "t" ve "d" seslerini karşılar.

( ) Osmanlı Türkçesi alfabesinde rakamlar soldan sağa doğru yazılır.

( ) Osmanlı Türkçesinde noktalama işaretleri kullanılmaz.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. ….., ….. ve ….. harflerinin bugünkü alfabedeki ses karşılığı "se"dir.
2. …… kendinden sonraki harflerle birleşmeyen harflerdendir.
3. Tarihlerin yazımında gün, ay, yıl kısımları yazıda olduğu gibi …….. ……. doğru sıralanır.

3. ÜNİTE

TÜRKÇE KELİMELERİN OKUNUŞU

3.1. Osmanlı Türkçesinde Okutucu Harfler
3.2. “Elif Okutucusu” ve “A” Sesi
3.3. “He Okutucusu” ve “E, A” Sesleri
3.4. “Vav Okutucusu” ve “O, Ö, U, Ü” Sesleri
3.5. “Ye Okutucusu” ve “I, İ” Sesleri

3.1. Osmanlı Türkçesinde Okutucu Harfler

Hazırlanalım

- Türkçenin ünlüleri (sesli) hangileridir?
- Ses ve harf kavramları hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.
- Ünlüleri işaretlemek için kullandığımız harfler hangileridir?

Dikkat

Dilimizdeki ünlüler, Osmanlı Türkçesinde elif, he, vav ve ye harfleriyle gösterilir. Bu harflere "okutucu harfler" denir.

İnceleyelim

Okutucu harflerin tanıtıldığı aşağıdaki tabloyu inceleyiniz. Örnek okumaları dikkate alarak okunuşu verilmeyen kelimeleri de siz okuyunuz.

Okutucu Harfler ve Kelime Örnekleri			
ا	ه	و	ی
"Elif" harflerini "a" olarak okuyunuz.	"He" harflerini "e" olarak okuyunuz.	"Vav" harflerini "o, ö, u, ü" seslerinden uygun olanıyla okuyunuz.	"Ye" harflerini "ı, i" seslerinden uygun olanıyla okuyunuz.
ب اب ا	دده	چ وج وق	ب ی ل ی م
بابا baba	دده dede	چوجوق çocuk	بیلیم bilim
داها	ننه	بویوك	سیل .....
پاشا	دره	سوت	قیش .....
چای	تنه که	صوچ	دیل .....
پارماق	تپه	کومور	بیلدیز .....

3.2. “Elif Okutucusu” ve “A” Sesi

Hazırlanalım

Elif harfinin kültürümüzdeki yeri hakkında neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Bunları Bilelim

a) Elif okutucusu kendinden önceki harfi “A” sesiyle okutur.

باردا‌ق	یاتاق	پازار

b) Elif harfi üzerindeki med işareti (آ) elif harfini “a” sesiyle okutur.

آل	آق	آرا	آسلان	آراچ

Kelime Okuyalım

Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

آت	آیاق	چام	یای	چای
at	.....	.....	.....	.....
چاغلایان	آغاچ	آکلات	قاوال	یاپراق
.....	.....	.....	.....	.....
باشلا	چاقال	باشاران	صال	صامان
.....	.....	.....	.....	.....
چاتلاق	باشاق	باغلا	قارتال	مارت
.....	.....	.....	.....	.....
یاناشاماز	آپارتمان	پارلاق	طاراق	صاچاق
.....	.....	.....	.....	.....

Cümle Okuyalım

Elif okutucusuyla ilgili kuralları göz önünde bulundurarak aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

بابام ماصال یازار.

یاشار صاغلام ماصا یاپار.

قانایان طامار جان یاقار.

بارداق بارداق آیران، قازان قازان آش وار.

طاوشان قاچار، طازی قووالار.

دال صارقار قارتال قالقار.

آفاجان خاقان طاش آتار.

Dikkat

Fiil kök veya gövdelerinin sonundaki “a” sesi “elif” okutucusu ile gösterilir.

یاشا	آتلا	قوشما	آرالا

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki tabloda verilen kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

صاقلا	آغلا	طایا	قاینا	قاورا
.....	.....	.....	.....	.....
صاللا	بویا	ییقا	قاپا	آلما
.....	.....	.....	.....	.....

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki cümlelerin okunuşlarını karşılarındaki noktalı alanlara yazınız.

.....	آچ آرسلان آو آرار.
.....	آبلام چای یاپار.
.....	پارلاق چاناق یاواش قاینار.
.....	بال یاپان بال صاتار.
.....	قاچ بارداق چای وار؟
.....	باباجان، یاواش یاواش آکلات.

3.3. “He Okutucusu” ve “E, A” Sesleri

Hazırlanalım

- Açık hece ve kapalı hece ne demektir? Daha önce bu kavramlarla nerelerde karşılaştığınızı söyleyiniz.
- Açık ve kapalı heceleri tanımak, Osmanlı Türkçesini öğrenirken ne işimize yarayabilir?

Bunları Bilelim

a) “He” okutucusu kendinden önceki harfi “e” veya “a” sesiyle okutur.

صالچه	طامله	مارقه	سله	دره	تره

b) Kelime başlarındaki “e” sesi, elif (ا) veya elif üzerine hemze (أ) konularak gösterilir.

ارن	اکمك	ألك	أش

c) İsim ve isim eklerinin sonuna gelen “a” sesleri he okutucusu ile gösterilir.

پارەیه	باجەده	صاغه	قازمه	چاپه	پاره

d) "He" okutucusu, ilk hecede kullanılmaz. Diğer hecelerde, genellikle hece kapalı ise terk edilir; hece açık ise kullanılır.

İlk hece	تپه	دره	جکت	سرچه
Açık hece	تنه که	سوه جن	پچه ته	چکمه جه
Kapalı hece	ببك	گرچك	يلك	تكرلك

e) "He" okutucusu kendinden sonraki harfe birleşmez.

گله نك	كله بك	سرچه يه

Kelime Okuyalım

Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

دوه	ياره	يله	بالطه	بسله
.....	.....	.....	.....	.....
تره	كچه	آرقه	بره	يامه
.....	.....	.....	.....	.....
سرچه	باقلاوه	كپچه	صارمه	پرده
.....	.....	.....	.....	.....
ماشه	چشمه	تارله	بكله	آژانده
.....	.....	.....	.....	.....
أل	أوت	امك	أگر	أله مه
.....	.....	.....	.....	.....
أكلم	اركك	أسنك	أتك	أردم
.....	.....	.....	.....	.....

Dikkat

Okutucu harflerin ünsüz karşılıkları veya kendi sesleriyle de okunabileceğini unutmayınız. Konuyla ilgili aşağıdaki örnekleri okuyup inceleyiniz.

Elif (ا)	He (ه)	Vav (و)	Ye (ى)
ال	داها	وار	يای
ات	هيچ	وازو	يول
اكمك	هر	كيوی	قايا

İşaretleyelim

Aşağıdaki kelimelerden ikinci hecesi açık olanları bulup örnekteki gibi işaretleyiniz.

نه‌دن ○	دره‌ده ⊗	گله‌جك ○	ترله مك ○
سسلنمك ○	بزليه‌لر ○	نره ده ○	بكله‌مه ○

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki cümlelerin okunuşlarını boş bırakılan noktalı alanlara yazınız.

دره‌دن تكنه گچمز.

.....

سپت سپت سبزه گله‌جك.

.....

أرن أكمگه رچل سورر.

.....

تپه‌ده بره طاقان أوده ترلر.

.....

تنه‌كه‌ده پكمز وار.

.....

ددەم سرچه‌يه أكمك آتار.

.....

آننەم چايده شكر، بزليه‌ده صالچه سور.

.....

يدك تكرلك نره ده؟

.....

Cümle Okuyalım

He okutucusuyla ilgili kuralları göz önünde bulundurarak aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

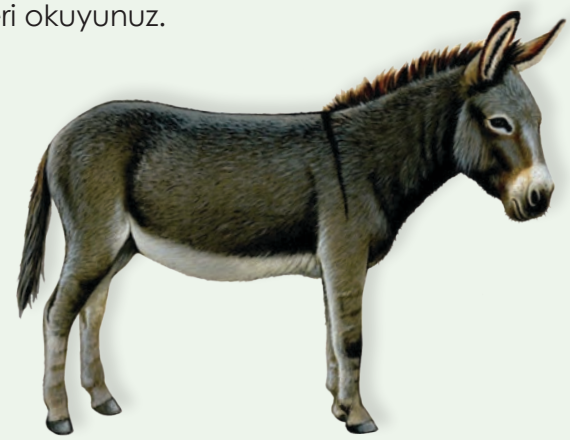

أشك طار سمره گله‌مز.

بابا أوه دترژان آل.

امل أوده سرچه بسله.

أوده بكله‌مه، امره گلمز.

أسن تپه‌ده منكشه آچماز.

تنه‌كه‌دن باجه آز چكر.

3.4. “Vav Okutucusu” ve “O, Ö, U, Ü” Sesleri

Hazırlanalım

Vav harfinin kültürümüzdeki yeri hakkında neler biliyorsunuz? Bu konudaki bilgilerinizi paylaşınız.

Bunları Bilelim

a) “Vav” okutucusu kendinden önceki harfi “o, ö, u, ü” seslerinden biriyle okutur.

تول	صول	يول	قويون	سونوك

b) Kelime başlarındaki “o-ö-u-ü” sesleri, elif ve vav harfleriyle (او) gösterilir.

Notlar:

- Kelime başındaki “ö, ü” seslerini, “o, u” seslerinden ayırmak için elif harfinin üzerine hemze (أو) konulabilir.
- “ö, ü” sesleri, bazı kelimelerin yazımında “ئو” şeklinde işaretlenmiştir.

او	اويون	اونوت	اورتوك	اوزوم	أوتو	أوست	ئولوم

Kelime Okuyalım

Vav okutucusuyla ilgili kuralları göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelimeleri okuyunuz.

صو	قوم	بولوط	ياقاموز
بويوك	بوتون	طاووق	طوقات
ماروڵ	قوچ	قورشون	يورغون
قولتوق	چوروك	قونوش	يوصون
اورته	أورنك	اوشومك	اوروچ
اورمان	اوقول	أوستون	اوتوز
اوجاق	اورتو	أوركك	اولوق

Cümle Okuyalım

Aşağıdaki cümlelerin okunuşlarını boş bırakılan noktalı alanlara yazınız.

اوجوز گوملك أوتو طوتماز.

.....

اوزان چوق دوزگون قونوشويور.

.....

قوش اوزون اوزون أوتر.

.....

گوزل گورن گوزل دوشونور.

.....

اوجوزگوملكدن دوگمه چابوق قوپار.

.....

گوندوز كومور ياقان آقشام أوشور.

.....

قورو اودون، كوموردن چابوق طوتوشور.

.....

طوقوز چوجوق، قورقان چوبانه گولويور.

.....

ئوركك چوجوق گولگه‌ده اوينار.

.....

3.5. “Ye Okutucusu” ve “I, İ” Sesleri

Hazırlanalım

Osmanlı Türkçesi alfabesinde aynı harfin birden fazla ünlüyü okutması konusunda neler düşünüyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bunları Bilelim

a) “Ye” okutucusu kendinden önceki harfi “ı, i” seslerinden biriyle okutur.

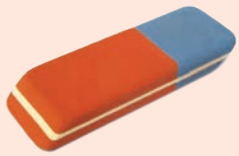

تیلکی	سیلگی	بیلیم	قیریق

b) Kalıplaşmış bazı kelime ve eklerde okutucu “ye” harfi kullanılmaz.

بز	سز	آرتق	برلك

c) Bazı eklerin sonundaki “u,ü” sesleri “ye” okutucusu ile gösterilir.

اونی	بونی	اوغلی	بولدی
اوقودیغی	گوردیگی	طوزجی	بوزلی
صوچلیلی	دوشدیمی	اویقوجی	قوقوسی

d) Bazı kelimelerin ilk hecesindeki “e” sesi, “ye” okutucusu ile gösterilir.

ویرمك	ییمك	دیمك	ایتمك

e) Kelime başlarındaki “ı, i” sesleri elif ve ye (ایـ) ile gösterilir.

ایکی	ایصیرغان	ایشیق	ایگنه

Kelime Okuyalım

Ye okutucusuyla ilgili kuralları göz önünde bulundurarak aşağıdaki kelimeleri okuyunuz.

اینجی	گیزلی	سیوری	پیرینچ
گمیجی	دیرك	تیتیز	بیلیر
چیلك	چکیچ	قیزیل	پینیر
دڭز	سکز	گبی	قرق
أریمش	سسسز	قیشلق	برلك
ایشجی	ایرماق	ایصی	اینجه
گیجه	ایرکن	ایصپاناق	ایپ
ایرته‌له‌مه	ایرمك	ایلتی	ایلچی

Cümle Okuyalım

Aşağıdaki cümlelerin okunuşlarını boş bırakılan noktalı alanlara yazınız.

تکیر کدی چاناقده‌کی أتی خیزلیجه ییدی.

.....

جیلیز سیوری سینك چوجوغی ایصیردی.

.....

آغزی آچیق گوزی قاپالی اویوردی.

.....

سرین صولرده درین دوشونجه‌لره طالدی.

.....

ألی دار اولانڭ، دیلی قیصه اولور.

.....

Okuyalım

Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış aşağıdaki atasözlerini okuyunuz.

- بو كونكى ايشى يارينه بيراقما.
- أكن بيچر، قونان كوچر.
- گرگين ايپ چابوق قوپار.
- دره‌يى گورمه‌دن پاچه‌يى صيواما.
- پيشمش آشه صوغوق صو قاتيلماز.
- چوق ياشايان دگل چوق گزن بيلير.
- صابيلى قويونى قورت قاپماز.
- ايرماق كنارينه چشمه ياپيلماز.
- آزيقسز يوله چيقانڭ ايكى كوزى ايل طوربه‌سنده اولور.
- ايسته‌ديگنى سويله‌ين، ايسته‌مه‌ديگنى ايشيتير.

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (143. sayfa) "Eşleştirelim" ve "Okuyalım" etkinliklerini yapabilirsiniz.

(Olanda hayır vardır.)

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. "بينك، قيريق، ئولوملى، اولان" kelimelerinin okunuşları hangi seçenekte sırasıyla (sağdan sola) ve doğru olarak verilmiştir?

A) benek, kırık, olumlu, olan

B) binek, kırık, ölümlü, olan

C) binin, kuyruk, olumlu, olan

D) bin, kırk, ölmeli, evlen

E) binek, kırık, ölümlü, ölen

2. He okutucusu (ه) isimlerin sonunda hangi seslerle okunur?

A) a-e sesleriyle B) ı-i sesleriyle C) u-ü sesleriyle D) e-i sesleriyle E) o-ö sesleriyle

3. Eklerin sonundaki "u, ü" sesleri "ye" okutucusu ile gösterilir.

Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bu kurala uygun kelime <u>yoktur?</u>

A) اوقودى B) بوزلى C) كدى D) گوزى E) طوزجى

4. Bazı kelimelerin ilk hecesindeki "e" sesi, "ye" okutucusu ile gösterilir.

Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde bu kurala uygun bir kelime vardır?

A) ايكن B) سيويل C) شيريل D) بيمك E) يشيل

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

( ) Kelime başlarında "a" ünlüsü, "آ" ile gösterilir.

( ) Kelime başlarında "o ,ö ,u ,ü" ünlüleri, "ايـ" ile gösterilir.

( ) "ه" harfi, okutucu olarak kullanıldığında kendinden sonraki harfe birleşmez.

( ) Osmanlı Türkçesi alfabesinde "ye" harfi okutucu olarak kullanıldığı zaman "ı" ve "i" seslerini karşılar.

C. Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle tamamlayınız.

1. Kelime içindeki "a" sesleri ..... harfiyle gösterilir.

2. Kelime başlarındaki elif ve ye harfi (ايـ), ... seslerini karşılar.

3. Kelime başlarındaki "o, ö, u, ü" sesleri, elif harfinden sonra ..... okutucusu yazılarak gösterilir.

4. Bazı eklerin sonundaki "u, ü" sesleri "vav" okutucusu yerine ..... okutucusu ile gösterilir.

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Osmanlı Türkçesindeki okutucu harfleri ve okutucu harflerin ses karşılıklarını söyleyiniz.

E. Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını harf (kelime avı) tablosundan bularak işaretleyiniz.

یشیل	بایرام	اوگرنجی	کدی	~~اوزون~~
ایکی	اوجاق	ایزجی	صانجاق	باغ
یاغمور	قولتوق	پیکار	آری	صاقسی

B	U	R	S	A	N	C	A	K	K	Ö	Ç	Ğ	I	V
A	Z	Y	A	K	P	B	İ	Ş	E	T	M	K	Ç	D
Ğ	Ü	İ	K	İ	A	A	Ğ	A	D	Ö	İ	O	C	A
F	P	H	S	Ö	Z	Y	E	Ş	İ	L	N	L	A	Y
N	İ	P	I	N	A	R	Ş	U	S	U	L	T	Ç	A
Y	L	İ	Ş	U	R	A	T	V	İ	N	Ü	U	Z	Ğ
K	O	L	T	Ü	Z	M	T	**U**	**Z**	**U**	**N**	K	Ş	M
Ö	C	A	K	A	E	O	D	Y	C	Z	B	İ	V	U
M	A	R	Ö	Ğ	R	E	N	C	İ	K	D	E	K	R
S	K	I	S	P	O	L	K	U	R	Ö	L	A	M	B

4. ÜNİTE

OKUMAYA YARDIMCI ESASLAR

4.1. Osmanlı Türkçesinde Kef Harfinin Okunuşu
4.2. Ünsüzlerin Okunuşunda Kalınlık ve İncelik
4.3. Eklerin Okunuşu
4.4. Arapça ve Farsça Asıllı Türkçeleşmiş Kelimelerin Okunuşu

4.1. Osmanlı Türkçesinde Kef Harfinin Okunuşu

Hazırlanalım

- "Pınar, deniz, bana, baban" gibi kelimelerdeki "n" seslerinin halk ağzındaki söylenişinde değişiklik fark ettiniz mi? Bu farklı söyleyişin sebebi ne olabilir?
- "Öğün" ve "övün" kelimelerinin anlamları ve sesleriyle ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?
- Kelime hazinenizi zenginleştirmeye yönelik çalışmalar için bu üniteden itibaren kendinize bir "Kelime Defteri" temin ediniz.

İnceleyelim

Aşağıdaki kelimeleri inceleyerek Osmanlı Türkçesinde "kef" (gef-nef) harfinin hangi sesleri karşıladığını öğreniniz.

ك (kef) "k" sesi		گ (gef) "g, ğ, v, y" sesleri				ڭ (nef) "n" sesi	
Kedi	كدى	Görme	گورمه	Güvercin	گوگرجين	Ön, Ün	اوڭ
Kömür	كومور	Gelecek	گلهجك	Gövde	كوگده	Son	صوڭ
Ekşi	أكشى	Gezi	گزى	Seyrek	سگرك	Bin (1000)	بيڭ
Kürek	كورك	Güzel	گوزل	Leylek	لگلك	Anlama	آڭلامه
Sekiz	سكز	Gürz	گورز	Eğri	أگرى	Dinleme	ديڭلهمه

Notlar:

- Osmanlı Türkçesi metinlerinde kef, gef ve nef harflerinin ayırıcı işaretleri çoğunlukla kullanılmaz.
- Kef harfinin v ve y karşılığı olarak kullanıldığı kelimeler sınırlı sayıdadır.

Bunları Bilelim

Nef (ڭ) Harfi:

Nef harfi, Türkçeye mahsus bir sesin işaretidir. Ses karşılığı, genizden söylenen bir "n"dir.

Nef harfi;

a) İkinci tekil / çoğul şahıs iyelik (tamlanan) eklerinde,
İkinci tekil / çoğul şahıs fiil çekim eklerinde,

بابالڭ baban	آدیڭز adınız	یازدڭ yazdın	گزدیڭز gezdiniz

b) İsim tamlamalarında tamlayan ekinde,

آرمودڭ صاپی armudun sapı	سنڭ چایڭ senin çayın

c) Bazı kelime kök ve gövdelerinde kullanılır.

أڭ en	یاڭلیش yanlış	یالڭز yalnız

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki tabloda kef (gef-nef) harfinin karşıladığı sesleri örnekleyen kelimeler verilmiştir.

Kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

كوپرو	بيلك	أركك	كله‌بك	كپچه
.....	.....	.....	.....	.....
ككليك	ايپك	كيرپی	كرپه‌تن	كستانه
.....	.....	.....	.....	.....
گورگو	گلين	گوملك	گرچك	گوزلك
.....	.....	.....	.....	.....

چیزگی	گزگین	گنچ	گولگه	گول
.....	.....	.....	.....	.....
بگلربگی	سیگیلجه	هگبه	أوگله	توگ
.....	.....	.....	.....	.....
أوگوت	گلدیگی	بوگورتلن	اوگمك	گوگده
.....	.....	.....	.....	.....
أوڭجه	صوڭره	طوڭمق	گڭيش	بڭزەمك
.....	.....	.....	.....	.....
چايڭز	يازدڭ	ديڭله	اوقوييڭز	قاپينڭ قولی
.....	.....	.....	.....	.....

Eşleştirelim

Kutucuklarda verilen aşağıdaki ifadeleri okunuşlarıyla eşleştiriniz.

Nerede yanıldın?	سوزيڭزی طوتڭ
Denizin dibi	سزدن صوڭره
Yaşlının oğlu	نره ده ياڭيلدڭ؟
Sinirlenmeyin	دڭزڭ ديی
Sizden sonra	صاچڭزڭ رنگی
Saçınızın rengi	سيڭيرلنمه يڭ
Sözünüzü tutun	ياشلينڭ اوغلی

Cümle Okuyalım

Kef, gef ve nef harflerinin yer aldığı aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Cümlelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

بربریکزه اولان سوگیکزهیچ بیتمه‌سین.

.....

هرسوزی اوستکزه آلمایك.

.....

أوفکه‌ك سنی یکمه‌سین.

.....

یاکیلغی بزه، خوشلق سکادر.

.....

جانکزی صیقان قراکلق دوشونجه‌لری آتك.

.....

گچمشکزده‌کی یاکلیشلردن درس آلك.

.....

ایچکزده چوق دگرلی کیشیلر وار.

.....

گوجك، گونك برنده توکنیر.

.....

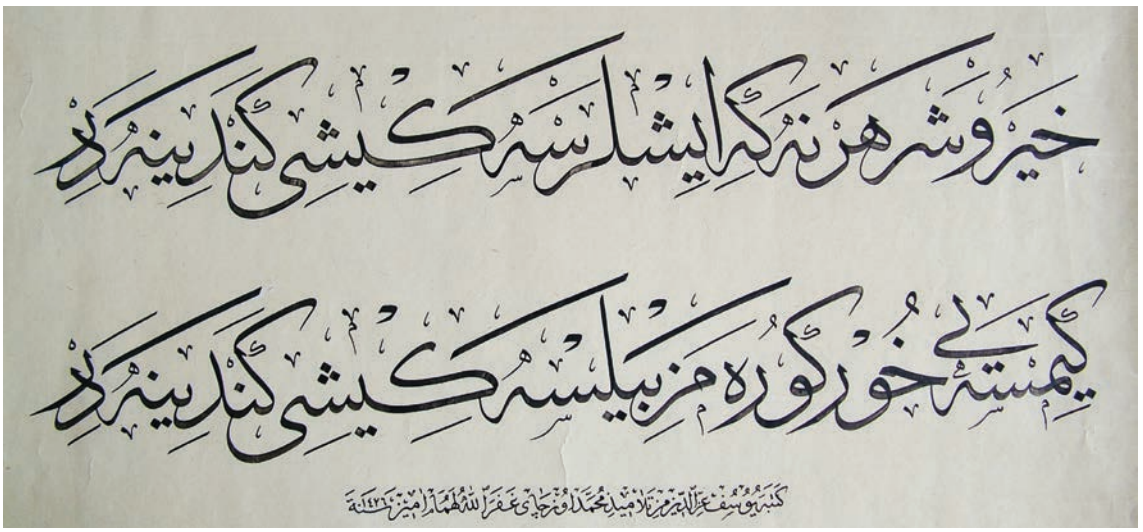

Yusuf Bilen

(Hayır ve şer her ne ki işlerse kişi kendinedir / Kimseyi hor göremez bilse kişi kendi nedir)

4.2. Ünsüzlerin Okunuşunda Kalınlık ve İncelik

Hazırlanalım

"Tokmak" ve "ekmek" kelimelerindeki "k" ünsüzlerinin söyleyişlerini karşılaştırınız. Ünsüzlerin söylenişlerinde farklılık var mıdır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

İnceleyelim

Aşağıdaki kelimeleri okuyup inceleyiniz. Kelimelerin yazılışları ve söylenişleriyle ilgili olarak nasıl bir sonuca vardığınızı açıklayınız.

يوك	كوك	سوس	سوگوت	ديش
يوق	قوق	صوص	صوغوق	طيش

Bunları Bilelim

Osmanlı Türkçesi alfabesinde, bazı ünsüzlerin (d, g, ğ, h, k, s, t) kalın ve ince karşılıkları vardır. Bu kural gereği, kelime içinde "Tı (d-t), sad, gayın (g-ğ), kaf, hı" harfleri kalın ünlülerle ve "te, dal, sin, kef, gef (g-ğ), he" harfleri ince ünlülerle bir arada bulunur (Bu kuralın istisnaları vardır).

Aşağıdaki tabloları inceleyerek kalın ve ince karşılığı olan ünsüzleri öğreniniz.

İnce ünsüzleri karşılayan harfler	ه H	ك K	گ G-Ğ	س S	د D	ت T	e, i, ö, ü
Kalın ünsüzleri karşılayan harfler	خ H	ق K	غ G-Ğ	ص S	ط D	ط T	a, ı, o, u

İnce Ünsüzler	هپسی	كوروك	سورگو	دونمك	توپ
Kalın Ünsüzler	خيريلتی	قوروق	صورغو	طوڭمق	طوپ

Kelime Okuyalım

Aşağıdaki kelimeleri ince ve kalın karşılığı olan ünsüzleri göz önünde bulundurarak okuyunuz. Kelimelerin okunuşlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

كوى	أگله	سيگير	قوى	آغلا	صينير
.....	.....	.....	.....	.....	.....
آغرى	چكيل	سورو	أگرى	چاقيل	صورو
.....	.....	.....	.....	.....	.....
تكرلك	أسكى	ألگى	طوپراق	آصقى	طباغى
.....	.....	.....	.....	.....	.....

Cümle Okuyalım

Aşağıdaki cümlelerin okunuşlarını, boş bırakılan yerlere bugünkü alfabeyle yazınız.

ايركن قالقان يول آلير.

.....

دمير طاونده دوگولور.

.....

أسكى بر گلەنك: آصقيده أكمك.

.....

دگيرمنڭ صويي طاغدن گلير.

.....

سوگيده گونش گبى اول.

.....

هرنه اولورسەڭ اول،

يا اولديغڭ گبى گورون يا گورونديگڭ گبى اول.

.....

.....

4.3. Eklerin Okunuşu

Hazırlanalım

Dilimizdeki eklerin işlevleri ile ilgili neler biliyorsunuz? Söyleyiniz.

İnceleyelim

Aşağıda yapım ve çekim eki almış kelimeleri, aldıkları eklerin yazımına dikkat ederek okuyup inceleyiniz. Osmanlı Türkçesinde eklerin yazımıyla ilgili nasıl bir sonuca vardığınızı açıklayınız.

يولدن	باشده	أوه	اوقولى
yoldan	başta	eve	okulu
آننه‌مز	چايي	باباڭ	گوزم
annemiz	çayı	(senin) baban	gözüm
طولار	آتلر	طاغلرى	صاچڭز
dolar (geniş zaman)	atlar (çoğul)	dağları	saçınız
بنجه	گزدير	صاريدر	آدسز
bence	gezdir	sarıdır	adsız
آڭلادى	باقسه	صورمش	قوشجى
anladı	baksa	sormuş	kuşçu
قوشيڭز	گليرسڭز	صورما	گورڭ
koşunuz	gelirsiniz	sorma	görün
آتله	آتلا	اويسه كه	يرده‌كى
atla (at ile)	atla	oysaki (bağlaç)	yerdeki

Dikkat

Osmanlı Türkçesinde eklerin çoğu kalıplaşmış bir yapıya sahiptir. Kimi eklerde okutucu harfler gösterilmez. Ekler okunurken dilimizdeki ses uyumları dikkate alınmalıdır.

Kelime Okuyalım

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesinde kalıplaşmış bir yapıda olan bazı ekler ve bu ekleri alan kelimeler verilmiştir. Tablodaki ekleri inceleyerek ek almış kelimeleri okuyunuz.

سكز	بيليرسكز	باقارسكز	كورمزسكز	يورويورسكز	وارماجقسكز
سز -sız, -siz -suz, -süz	سسسز	طوزسز	گوكلسز	آدسز	بيلگيسز
در -dır, -dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, -tür	أكشيدر	گولدر	صوغوقدر	صودر	ماصادر
دير -dır-, -dir-, -dur-, -dür-, -tır-, -tir-, -tur-, -tür-	يرلشدير	يازدير	گزدير	قوشدير	سودير
جه -ce, -ca, -çe, -ça	بنجه	ياشجه	چوجوقجه	قيصه جه	يوزلرجه
جى -cı, -ci, -cu, -cü, -çı, -çi, -çu, -çü	ايشجى	آشجى	قويومجى	ايپلكجى	گوزجى
لى -lı, -li, -lu, -lü	اويقولى	سويملى	وانلى	گوچلى	طاتلى
مز -mız, -miz, -muz, -müz	آننه مز	سوزيمز	باجيمز	اوغلمز	اوقولمز
مش -mış, -miş, -muş, -müş	دوشمش	آرامش	ديكله مش	اوگرنمش	صوصمش
دى -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü	قورودى	بكله دى	يورودى	اوگرندى	أزبرله دى
لر -lar, -ler	اوگرنجيلر	چانطه لر	چاييرلر	طيرناقلر	بيتكيلر
نجه -ınca, -ince, -unca, -ünce	ديكله ينجه	آڭلاينجه	گورنجه	وارنجه	يازنجه
مى mı, mi, mu, mü	بومى	كسديمى	أولچويورمى	سنده مى	آغلارمى

Okuyalım

Aşağıdaki dörtlüğün okunuşunu boş bırakılan yerlere bugünkü alfabeyle yazınız.

داغلر باشی اولدی یوردم

.....

گوندن گونه آرتار دردم

.....

بن قره گوزلیمی گوردم

.....

صیزلانوب گزر یورورم

.....

كاتبی

(تورك دیلی، تورك شعری أوزل صاییسی)

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (144-145. sayfalar) "Bulmaca Çözelim" ve "Sınıflandıralım" etkinliklerini yapabilirsiniz.

4.4. Arapça ve Farsça Asıllı Türkçeleşmiş Kelimelerin Okunuşu

Hazırlanalım

- Türkçenin Arapça ve Farsçayla etkileşiminin sebebleri neler olabilir? Konuyla ilgili bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Türkçeden hangi dillere kelime geçişleri olmuştur? Konuyla ilgili bildiklerinizi söyleyiniz.

Dikkat

- Dilimize yerleşmiş Arapça ve Farsça kelimeler özellikle yazıda asıl şeklini muhafaza eder. Bu durum, Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri okurken göz önünde bulundurulmalıdır.

Okuyalım

- "Dikkat" başlıklı metni, kırmızı ve mavi renkle gösterilmiş kelimeleri inceleyerek okuyunuz.
- Metinde geçen "zaman" ve "hasta" kelimelerinin kökenini sözlükten öğreniniz.
- Metinde geçen işaretlenmiş kelimeleri, kökenlerine göre (okunuşlarını defterinize yazarak) gruplandırınız ve bu kelimeri birkaç defa okuyunuz.

دقّت

صوغوق بر هواده بر اوطه‌دن ايچرى گيرديگڭز زمان ياخود چيقاركن قاپي‌يي قاپامه‌يي اونوتماييڭز.

قاپي‌يي آچيق بيراقمق بويوك بر قباحت دگلدر؛ لكن فنالغه سبب اولابيله‌جك بر اهماللكدر. چونكه بوندن جريان حاصل اولور. هوا جريانى ترلى اولانلر ايچون دائما تهلكه‌در، زيرا صوغوق آلغينلغى گتيرر. صوغوق آلغينلغندن بوغاز خسته‌لغى، ديش آغريسى؛ گوگس نزله‌سى، اوكسوروك گبى بر چوق خسته‌لق حصوله گله‌بيلير.

جمهوريت قرائتى

(حاضرلايانلر: مدحت سعدالله-نجم الدين صادق)

İnceleyelim

- Aşağıdaki tablolarda verilen Türkçeleşmiş Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışlarını ve okunuşlarını inceleyiniz.
- Okuduğunuz kelimelerin yazılışları ile bugünkü söyleyişlerini karşılaştırınız.

Arapça asıllı Türkçeleşmiş bazı kelimeler				
سؤال sual	مسئله mesele	رئيس reis	مؤمن mümin	تأثير tesir
حتّى hatta	مصطفى Mustafa	موسى Musa	عيسى İsa	كبرى kübra
بقّال bakkal	فنّ fenn	تشكّر teşekkür	حدّت hiddet	لذّت lezzet
بعضاً bazen	عيناً aynen	فكراً fikren	علماً ilmen	معناً manen

Farsça asıllı Türkçeleşmiş bazı kelimeler				
آتش ateş	گل gül (çiçek)	آیینه ayna	آرزو arzu	باغچه bahçe
جان can	بربر berber	همشیره hemşire	ماه-مه meh-mah	غنجه gonca
گرچه gerçi	مادامکه mademki	حالبوکه hâlbuki	بلکه belki	چونکه çünkü
بدخواه bedhah	دعا خوان duahan	خیر خواه hayırhah	خواب hab	خواجه hâce (hoca)

Bunları Bilelim

"ث, ح, ذ, ض, ظ, ع" harfleri Türkçe kökenli kelimelerde kullanılmaz. Bu harfler yalnızca Arapça kökenli kelimelerde kullanılır.

عالم	ظفر	رضوان	ضرر	ذوق	حقوق	ثابت

Kelime Okuyalım

1. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri okuyunuz. Okuduğunuz kelimeleri ünlüleri yönüyle değerlendiriniz.

شیرازه	چشم	حکم	مرحمت	فکر
دستور	مشهور	جانان	صالح	کریم

2. Aşağıdaki Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri okuyunuz. Kelime başlarındaki elif harflerini, karşıladığı sesler yönünden değerlendiriniz.

اعضا	اعصاب	آسایش	آستار	اصحاب	اصالت
اذن	انسان	اصرار	اصلاح	ایواه	ابدی
امید	اجرت	افق	اصول	اعلان	اعتراف

3. Arapça kökenli aşağıdaki kelimeleri okuyunuz. Kelimelerdeki ayın harflerini karşıladığı sesler yönünden değerlendiriniz.

عشق	عقل	عرفان	علم	عرض
عرق	عذر	عثمان	علوی	عمره
عزیر	عریان	تلعین	تعمیر	بایع

4. Arapça kökenli aşağıdaki kelimeleri okunuşlarına dikkat ederek inceleyiniz.

ضربه	قاضی	رمضان	ضرر	طبّیه	ملکیه	ملّیت
جمهوریت	هرون	لکن	قرآن	مآل	لیلی‌ومجنون	ذوق وصفا

Okuyalım

1. "İki Söz" başlıklı metni, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.
2. Aşağıdaki metinde Farsça yapılı tamlamalar da kullanılmıştır. Söz konusu tamlamaları okuyup anlamlandırmaya çalışınız.

ایکی سوز

۳۳۲ سنه‌سنده وطن اوغرنده بتلیس محاربه‌سنده یاره‌لی دوشدم. روسلر بنی اسیر ایتدیلر. خسته‌خانه‌لرنده تداوی ایتدکدن صوکره بحرِ خزر ایچنده بولونان نارگین اسمنده‌کی آطه‌یه گوتوردیلر. بو آطه‌ده بولونان طقوز بیکه یاقین اسیر ایچنده یوز یگرمی قدر صاحبسز اسلام چوجقلری ده واردی. بونلردن بریسنك فلاکتنی، "اسیر بر چوجغك باشنه گلنلر" نامنده‌کی کتابمده یازمشدم. چوجقلری، ایکی اسیر معلّم آرقداشمله بر باراقه‌یه طوپلایارق بر مکتب آچدم. ایشته بو رساله‌جك

اونلر ایچون یازدیغم منظومه‌لردر. برنجی دفعه باکو شهرنده طبع ایتدیرمشدم. بو دفعه ده ایکنجی طبعنی بر خاطرهٔ اسارت اولارق مکتب طلبه‌لرینه اتحافاً نشر ایدییورم. قصورلرینڭ عفوینی اربابِ عرفاندن استرحام ایله‌رم.

وجدان

نجیب و ناجی ایکی قرداش
صباحلین یاواش یاواش
مکتبلرینه گیدر گلیر
ناجی بر گون گری قالیر
بابالری تجّار علی
آلیر بر اوقّه شفتالو
آننه‌لری آلوب پایلار
ناجی ایچون براز صاقلار
نجیب ایسه پاینی یر.
یاوروسنه آننه‌سی دیر
"نجیب! ناجی نره ده؟ بر باق!"
"پاینی آل رافه بیراق."
قرداشنڭ حصّه‌سنی
آلیر رافه قویار اونی
چیقوب ناجی‌یی آرایور
گزر گزر بولامایور
یورولارق دونر چابوق
أوه گیرر هیچ کیمسه یوق
رافده طباقده شفتالو
قیپ قرمزی طاتلی باللی

شفتالویه طورور باقار
هم آغزینڭ صویی آقار
شفتالویه طوغری یورور
بر سس گلیر، همن طورور
"یاپدیغڭی اللّٰه گورور،
"یاپدیغڭی اللّٰه گورور!"
نجیب اطرافنه باقار
بو سس نردن دییه آرار
قاپیلری بوتون آچار
هر کوشه‌یه بر بر باقار
هیچ کیمسه یوق. گری دونر
شفتالویه طوغری گیدر
"اللّٰه بیلیر، اللّٰه بیلیر."
دییه بر سس داها گلیر
نجیب یینه گری دونر
قورقوسندن تیر تیر تیتر
یینه باقار هیچ کیمسه یوق
دوشونه‌رك آڭلار چابوق
یوق بوراده هیچ بر انسان
بڭا بونی دیین وجدان.

معلّم عبدالرّحیم پرتو،
اسیر چوجقلره اخلاق آشیسی

Kelime Defteri

"İki Söz" başlıklı metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını lügatten bularak kelime defterinize not ediniz.

Bunları Bilelim

Osmanlı Türkçesinde Arapça ve Farsça tamlamalar kullanılır. Arapça ve Farsça tamlamalarda genellikle önce tamlanan sonra tamlayan öge gelir. Tamlamalar, günümüz Türkçesine aktarılırken sondan başa doğru bir sıra takip edilir.

Aşağıdaki Arapça ve Farsça tamlamaları inceleyiniz.

Acizler evi	Daru'l-aceze	دارالعجزه	Arapça tamlama
İslam şeyhi	Şeyhü'l-İslam	شیخ الاسلام	Arapça tamlama
Hayat suyu	Ab-ı hayat	آب حیات	Farsça Tamlama
Hâlin arzı (dilekçe)	Arz-ı hâl	عرض حال	Farsça tamlama

Eşleştirelim

Aşağıda verilen Arapça ve Farsça tamlamaları okunuşlarıyla eşleştiriniz.

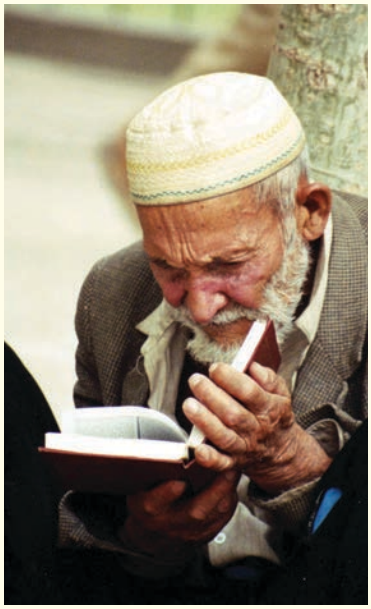

Beyne'l-milel	مسبب الاسباب
Müsebbibü'l-esbab	درد معیشت
Atebetü'l-Hakayık	قرآن کریم
Hadimü'l-Haremeyn	بین الملل
Kur'an-ı Kerim	ضرب مثل
Derd-i maişet	خادم الحرمین
Divan-ı Hikmet	دیوان حکمت
Darb-ı mesel	عتبة الحقائق

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (146, 147 ve 148. sayfalar) "Herkes Yerine", "Harita Oluşturalım", "Okuyalım-Yazalım" ve "Eşleştirelim" etkinliklerini yapabilirsiniz.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. Seçeneklerin hangisinde kelimelerdeki "kef" harflerinin hepsi "yumuşak ge" sesiyle okunur?

A) گوگرجين، گوگده، گوگرته

B) گل، گلين، سرگی

C) كسكين، چكيچ، بشيك

D) أگلنجه، أگری، أگر

E) لگلك، سگرك، آغا بگ

2. "صوڭ" kelimesinin doğru okunuşu hangi seçenekte verilmiştir?

A) sök

B) son

C) sevk

D) sön

E) sün

3. "كورگكزی گونشده بيراقمابيكز" cümlesinde "kef" harfinin karşıladığı seslerden hangisi <u>yoktur</u>?

A) "n" sesi

B) "k" sesi

C) "v" sesi

D) "ğ" sesi

E) "g" sesi

4. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde kalın sesi karşılayan ünsüzlerden biri <u>yoktur</u>?

A) ياڭيلغی بزه، خوشلق ساڭادر

B) أوفكه‌ڭ سنی يڭمه‌سين

C) اويقويه‌مى طالييورلر

D) قولاق طوتيكز

E) ياغ ياغمور ياغ

5. Olumsuzluk eki olan "-siz" aşağıdaki seçeneklerin hangisinde <u>yanlış</u> yazılmıştır?

A) أوكسوز B) گوڭلسز C) أشسز D) صوسز E) كيمسه سز

6. "كور" kelimesinin aşağıdaki okunuşlarından hangisi <u>yanlıştır</u>?

A) kör B) gör C) gür D) kür E) kur

7. Aşağıdakilerden hangisi Farsça yapılı bir tamlama <u>değildir</u>?

A) شيخ الاسلام
B) آب حيات
C) مدينۀ منوّره
D) درد معيشت
E) ديوان حكمت

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

( ) Gef (گ) ve nef (ڭ) harfleri Kur'an alfabesinde kullanılır.

( ) Gef (گ) harfinin ses karşılıklarından biri de "v"dir.

( ) Türkçeleşmiş Arapça ve Farsça kelimeler, dilimizdeki söylenişleri dikkate alınarak yazılır.

( ) Türkçe kökenli kelimelerde "ث، ح، ذ، ض، ظ، ع" harfleri kullanılmaz.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Osmanlı Türkçesinde ..... ve Farsça yapılı tamlamalar da kullanılmıştır.
2. "Su" kelimesindeki "s" sesi ..... harfi ile gösterilirken "siz" kelimesindeki "s" sesi ..... harfi ile gösterilir.
3. باد صبا tamlaması ..... yapılı bir tamlamadır.
4. "ديوان لغات التّرك" tamlaması ..... şeklinde okunur.

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kef, gef ve nef harflerinin karşıladığı sesleri söyleyiniz.
2. Kalın ve ince karşılığı olan ünsüzler konusunda bilgi veriniz.
3. Arapça ve Farsça asıllı kelimelerin Türkçeye geçiş sebepleri nelerdir?

Okuma Metni

گوزل برخطبه

”أی ناس(انسانلر)! گلیڭز، دیڭله‌ییڭز، بلله‌ییڭز، عبرت آلیڭز. یاشایان ئولور، ئولن فنا بولور، اولاجق اولور. یاغمور یاغار،اوتلر بیتر. چوجوقلر طوغار، آنالرینڭ، بابالرینڭ یرینی طوتار. صوڭره هپسی محو(یوق) اولوب کیدر. وقوعاتڭ (اولانلرڭ) آردی آرقه‌سی کسیلمز. همن بربرینی ولی ایدر (قوغالار).

قولاق طوتیڭز، دقّت ایدیڭز! گوکده خبر وار، یرده عبرت آلاجق شیلر وار. یریوزی فرش ایوان (دوشنمش کنیش بر کوشك)، گوك یوزی بر یوکسك طاوان. ییلدیزلر یورور، دڭزلر طورور. گلن قالماز، گیدن گلمز. عجبا واردقلری یردن خوشنود اولوب ده می قالییورلر؟ یوقسه اوراده بیراقیلوب ده درین بر اویقویه‌می طالییورلر؟

آند ایچرم اللّٰهڭ عندنده (قاتنده) بر دین واردرکه شیمدی بولوندیغڭز دیندن داها سوکیلیدر. اللّٰهڭ بر گله‌جك ایلچیسی واردرکه گلمسی پك یاقین اولدی. گولکه‌سی باشڭزڭ اوستنه گلدی. نه موتلو او کیمسه‌یه‌که اوڭا ایمان ایدر، او دخی کندیسنه طوغری یولی کوسترر. وای او بدبخته (قره بختلی‌یه) که اوڭا عصیان و مخالفت أیله‌یه (قارشی چیقا). یازیقلر اولسون عمرلری غفلت ایچنده کچن امّتلره!“

قُسْ بِنْ سَاعِده (دوزنلنمشدر.)

(احمد جودت پاشا، قصص انبیا و تواریخ خلفا)

5. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ KOLAY METİNLER

5.1. Seçme Okuma Metinleri

5.1. Seçme Okuma Metinleri

Hazırlanalım

- Farklı tarzlarda sıkça yapılan metin okumalarının okumaya ve kelime hazinesini geliştirmeye katkıları nelerdir? Düşüncelerinizi belirtiniz.
- Okuma alışkanlığının ve okuma hızının anlama ve yorumlamaya ne gibi faydaları olur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 1

Aşağıdaki atasözlerini paylaşarak okuyunuz.

آتا سوزلرندن سچمه‌لر

چاليشقانلق

١- آدم ايش باشنده بللى اولور.
٢- باقارسه‌ڭ باغ، باقمازسه‌ڭ طاغ اولور.
٣- أمك اولمادن ييمك اولماز.
٤- أر اولان أكمگنى طاشدن چيقارر.
٥- سن ايشدن قورقما، ايش سندن قورقسون.
٦- يوكلى دوه ديڭلنمز.
٧- قسمت گوكدن زنبيلله اينمز.
٨- نرده حركت، اورده بركت.
٩- يازين باشى پيشه‌نڭ، قيشين آشى پيشر.

آچ گوزليلك

١- آزه قناعت ايتمه‌ين چوغى هيچ بولاماز.
٢- بر بولدى ايكى ايستر، آقچه بولدى چيقين ايستر.
٣- دوه بوينوز آراركن قولاقدن اولمش.
٤- ديلنجينڭ طوربه‌سى طولماز.

٥- طمعكارڭ گوزی كور اولور.
٦- گوزی بر شی طويورماز، الّا طوپراق.
٧- گوزی دانه‌ده اولان قوشڭ آياغی طوزاقدن قورتولماز.

اللّهڭ حكمتی

١- اللّه دوه‌يه قنات ويرسه‌يدی طاغی طاشی طاغيتيردی.
٢- اللّه كيمنه بال ويرر، پارماق ويرمز؛ كيمنه پارماق ويرر، بال ويرمز.
٣- اللّهڭ ايشنه قاريشيلماز.
٤- اللّهڭ حكمتندن سؤال صورولماز.

ايشڭ اهلی اولمق

١- آردنده يوز كوپك هاولامايان قورت، قورت صاييلماز.
٢- آلتونی صرّافه صور، جوهری قويومجی‌يه.
٣- آو آولايانڭ كمر باغلايانڭ.
٤- أشك باش اولنجه انجام خير اولماز.
٥- ايش بيلنڭ قيليچ قوشانانڭ.
٦- باشنی عجمی بربره تسليم ايدن جيبندن پاموغی أكسيك ايتمه‌سين.
٧- حكيمسز، حاكمسز مملكتده اوتورما.
٨- وارسه هنرڭ واردر باش أوستنده يرڭ.
٩- ياريم حكيم جاندن ايدر، ياريم فقيه دينden ايدر.

عبثله اشتغال ايتمه‌مك
(بوش، فائده‌سز ايشلرله اوغراشمامق)

١- طائفه‌نڭ عقلليسی، گمينڭ دومنندن اوزاق طورور.
٢- عالمَ جلّاد لازم ايسه سكّا نه!
٣- ألڭ ايله قويماديغڭ شيئه طوقونما.
٤- "نه بيليرم، نه گوردم" بوندن أييسی يوقدر.
٥- يولجی يولنده گرك.

عفو ايديجيلك

١- "آمان الله!" ديينك گوزينه قورقو صويي صيقيلماز.
٢- آمان ديله‌ينه قيليچ قالقماز.
٣- أگيك بويني قيليچ كسمز.
٤- أگيلن دال قيريلماز.

ابراهيم صارى‌طاش، الفباتيك آتا سوزلرى كتابى (دوزنلنمشدر.)

Konuşalım

1. Yukarıdaki atasözlerini ifade ettikleri değerler açısından inceleyiniz.
2. Atasözlerinde hangi mesajlar verilmektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (174. sayfa) "Seçme Atasözleri" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 2

Aşağıdaki bilmeceleri paylaşarak okuyunuz. (Bilmecelerin cevaplarını -bildikleriniz varsa- yanlarındaki boş bırakılan alana yazabilirsiniz.)

بيلمه‌جه‌لر

١- بر اوطه‌م وار، ايچنده اوتوز ايكى صندالیه، بر خالى وار. (.....)
٢- يدى دليكلى طوقماق، بونى بيلمه‌ين احمق. (.....)
٣- بالدن طاتلى، زهردن آجى، أبيلك ياپانه دعاجى. (.....)
٤- بش قرداش بر قويويه طاش آتار. (.....)
٥- نار دانه‌سى، نور دانه‌سى، درت كوشه‌نك بر دانه‌سى. (.....)
٦- ايچى طاش، طيشى طاش، ها طولاش ها طولاش. (.....)
٧- گوكدن اون ايكى قارپوز دوشدى، اون برى يئير، برى يئمز. (.....)

٨- یر آلتنده پاسلانماز. (.....)
٩- بر اوغلم وار، أودن أوه گزر. (.....)
١٠- ایکیم ایکیم ایکلر، جمله عالَم دیکلر. (.....)
١١- پارماغی وار، جانی یوق؛ طماری وار، قانی یوق. (.....)
١٢- طاغی وار طاشی یوق، کوپی وار طامی یوق، ایرماغی وار صوپی یوق. (.....)
١٣- بر کوچوجك خمبره (قومباره)، طاشیر دوکر آنباره. (.....)
١٤- قات أکمك قات أکمك، ایچی طولو بال أکمك. (.....)
١٥- دال أوستنده صاری اوغلان. (.....)
١٦- آغاچده کلیدلی صندیق. (.....)
١٧- یشیل صندیغی آچدم، آل اپیگی صاچدم. (.....)
١٨- دال اوجنده آتش یانار. (.....)
١٩- صاریدر آیوه گبی، صولیدر ألما گبی. (.....)
٢٠- یر آلتنده قرمزی مناره. (.....)
٢١- بر قیزم وار، قات قات جهازی وار. (.....)
٢٢- باقمه‌سی گوزل، آلمه‌سی أوزر. (.....)
٢٣- بر صالقیم أوزومم وار، یاریسی بیاض، یاریسی قره. (.....)
٢٣- بر تاوه‌ده ایکی بالیق، بری صیجاق، بری صوغوق. (.....)
٢٥- ألسز، آیاقسز قاپویی آچار. (.....)
٢٥- صویه دوشر ایصلانماز، یره دوشر پاسلانماز. (.....)
٢٧- لامبه دوشدی "ایس" یاپدی، طباق دوشدی "طان" یاپدی، آننه‌م گلدی "بول" دیدی. (.....)

نقی تیز أل، تورك خلق بیلمه‌جه‌لری

آغیز
آلتون
آیاق قابی
باش
جنّت
طاوول
دیل
ألدیون
خریطه
قاشیق
کتاب
مناره
پارماقلر
رمضان
آیوه
جوز
گیجه-گوندوز
گونش و آی
گل
خاووچ
ایشیق
استانبول
قارپوز
کیراز
لاخنه
لیمون
روزگار

Eşleştirelim

Okuduğunuz bilmecelerin cevapları yan tarafta verilmiştir. Cevaplarını bulamadığınız bilmecelerin cevaplarını ilgili bölümden bularak noktalı alanlara yazınız.

OKUMA METNİ 3

Metin Okuyalım

Aşağıdaki Nasrettin Hoca fıkrasını sesli olarak okuyunuz.

لطيفه

خواجه نصرالدّين افندى آق شهرده بر گون وعظ ايچون كرسى‌يه چيقوب:

- اى مؤمنلر! بن سزه نه سويله‌يه‌جگم بيليرميسكز، ديمش.

جماعت:

- بيلمه‌يز، ديمه‌لرى ايله خواجه:

- سز بيلمه‌ينجه بن سزه نه سويله‌يه‌يم، دييوب كرسيدن اينر؛ بيراقير گيدر.

بينه بر گون كرسى‌يه چيقوب اوّلكى سؤالنى تكرار ايدنجه بو سفر ده جماعت:

- بيليرز، ديرلر.

خواجه:

- مادامكه بيلييورسكز. او صورتده بنم سويله‌مكلگمه نه لزوم قالير، ديرر؛ بينه بيراقير گيدر.

جماعت حيرتده قالارق:

"افندى بر داها كرسى يه چيقارسه كيممز بيليرز، كيممز بيلمه يز." ديمگه قرار ويررلر.

خواجه بينه بر گون كرسى‌يه چيقوب بَرْ معتاد اهالى‌يه سؤال ايدوب ده "كيممز بيليرز، كيممز بيلمه يز." جوابنى آلنجه خواجه جدّيّتنه هيچ خلل گتيرمه‌يه‌رك:

- نه قدر اعلا. اويله ايسه بيلنكز بيلمه‌ينكزه اوگرتسين، ديمش.

لطائفِ نصرالد ين خواجه (دوزنلنمشدر.)

(حاضرلايان: بهائى-ولد چلبى ايزبوداق)

Tartışalım

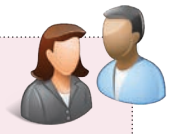

1. "Latife" başlıklı fıkranın mesajını belirleyiniz.
2. Fıkrada verilen mesajın toplum hayatına katkıları neler olabilir? Tartışınız.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (171. sayfa) "Nasrettin Hoca'ya Sormuşlar" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 4

Aşağıdaki şiiri sesli olarak okuyunuz.

سلطان سليمانه قالمايان دنيا

سلطان سليمانه قالمايان دنيا،
بو طاغلر يرندن ياريلير بر گون.
نيجه بيك سنه‌در چوروين جانلر،
حقّك امرى ايله ديريلير بر گون.

نه گوزل ياپيلدى جنّت ياپيسى،
چوق آرادم، گورونمدى قاپيسى.
بنم قورقديغم يول صراط كوپروسى،
جهنّم أوستنه قورولور بر گون.

قارشيكى طاغلر ده قارلى طاغ اولسه،
چوره يانى مور سنبللى باغ اولسه،
آغا اولسه، پاشا اولسه، بگ اولسه،
ياقه‌سز گوملگه صاريلير بر گون.

بو دنياده آدم اوغلى‌يم ديرسك،
حلالى، حرامى طورمايوب ييرسك،
ييمه ايل مالنى، ايرگچ ويررسك،
ايگنه‌دن ايپلگه صورولور بر گون.

گوكده ييلديزلرك أوكى ترازو،
ئولكر ايله آشار گيدر برازى.
يارين محشرده ده صورارلر بزى،
حقّ ميزان ترازو قورولور بر گون.

قره‌جوغلان ديركه قونوب گوچرسك،
اجل شربتنى بر گون ايچرسك،
صراط كوپروسنى البت گچرسك،
عملك أنكه ويريلير بر گون.

قره جه اوغلان
(حاضرلايان: مصطفى نجاتى قره أر)

Konuşalım

1. "Sultan Süleyman'a Kalmayan Dünya" başlıklı şiirin konusu nedir?
2. Şiirde anlatılanlarla ilgili duygu ve düşüncelerinizi söyleyiniz.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (168. sayfa) "Anneciğim" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 5

Aşağıdaki Kur'an ayetlerini paylaşarak okuyunuz.

ابراهيم (عليه السلام) قصّه‌سی

انعام سوره‌سی، ٧٤-٨٣. آيتلر:

٧٤- هانی ابراهيم، پدری آذره، "پوتلری معبودمی ايدينييورسڭ؟ بن سنی ده قومڭی ده آپ آشكار بر صاپيقلق ايچنده گورويورم." ديمشدی.

٧٥- بز ابراهيمه يقيناً بيلمسی ايچون بونڭ گبی گوكلرڭ، يرڭ أڭ بويوك مُلكنی گوستريرز.

٧٦- اوڭا گيجه قراڭلغی باصنجه او، بر ييلديز گوردی. "ايشته ربّم بودر." ديدی فقط ييلديز باتنجه "بن باتان شيلری سومم." ديدی.

٧٧- آی طوغمش گورنجه "ايشته ربّم." ديدی. فقط آی باتنجه "ربّم بڭا هدايت ويرمزسه بن مطلق صاپيق جماعتدن اولاجغم." ديدی.

٧٨- گونشی طوغمش گورنجه يينه "ايشته ربّم! بو، داها بويوكدر." ديدی. فقط گونش باتنجه " أی قومم! بن شريك قوشديغڭز شيلردن ايليشيگمی كسدم." ديدی.

۷۹- ”صوڭره بن، یوزیمی؛ گوكلری، یری یاراتان ذاته موحّد پاك (تمیز بر مسلمان) اولارق چویردم، بن مشركلردن ده دگلم.“ دیدی.

۸۰- قومی اوڭا چڭه چالدی (اونڭله طارتیشمه‌یه گیریشدی). او دیدیكه ”اللّٰه بنی طوغری یوله گتیرمش ایكن بڭا چڭه‌می چالییورسڭز؟ اوڭا شریك قوشدیغڭز شیلردن بن قورقمام مگركه ربّمڭ بر شیئی دیله‌مه‌سی اولا (بڭا بر فلاكت ویره) . ربّمڭ علمی هر شیئی قوشاتمشدر. داها نصیحت قبول ایتمزمیسڭز؟“

۸۱- ”سزه اللّٰه هیچ بر برهان ایندیرمه‌مش ایكن اوڭا شریك قوشمه‌دن قورقمایورسڭز ده بن شریك قوشدیغڭز شیلردن ناصل قورقارم؟ بو ایكی طاقیمدن هانگیسی امن و اعتماده (گوگنه) داها لایقدر. بیلسه‌ڭز اوڭا اویاردیڭز.“

۸۲- اونلركه ایمان ایدوب ایمانلرینی ظلم ایله قاریشدیرمامشلردر، ایشته امن و اعتماد اونلره مخصوصدر، اونلر طوغری یولی ده بولمشلردر.

۸۳- ایشته ابراهیمه، قومڭه قارشی ویردیگمز حجّتمز (دلیلمز) بودر. بز دیله‌دیگمز كیمسه‌لری یوكسك مرتبه‌لره چیقاریرز. چونكه سنڭ ربّڭ حكیمدر، حقّیله علیمدر.

ازمیرلی اسماعیل حقّی، معانئ قرآن كریم

Özetleyelim

“İbrahim (Aleyhisselam) Kıssası” adlı metinde anlatılan olayları bir kez de siz anlatınız.

Kelime Defteri

“İbrahim (Aleyhisselam) Kıssası” adlı metindeki anlamını bilmediğiniz kelimeleri sınıf tahtasına listeleyiniz. Sınıf tahtasına listelediğiniz kelimelerin anlamlarını lügat yardımıyla öğrenip kelime defterinize not ediniz.

Tavsiye Metin

Kitabınızın “Okuma Metinleri” bölümünde yer alan (167. sayfa) “Lokman (Aleyhisselam) Kıssası” başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

OKUMA METNİ 6

Metin Okuyalım

Aşağıdaki metni sesli olarak okuyunuz.

بو حرب بويله قازانيلير!

قيش ياقلاشييوردی. جبهه‌ده‌کی ييگيتلر، قارشيلرنده‌کی دشماندن باشقه بر ده قار، روزگار و صوغوقله اوغراشاجقلردی. حالبوکه عسکرلريمز قوّتلرينی هيچ اسراف ايتمه‌مك، اونلری ممکن مرتبه راحت بولوندیرمق لازمدی. کندیلرینه چاماشیر، چوراب، پاموقلی حاضرلامق ایجاب ایدییوردی.

اعانه اولارق ویریلن بزلر، طوقومه‌لر، یونلر، مختار أوینه دپو ایدیلمشدی. شیمدی بونلری دیکمك، أورمك ایچون سمت قادینلرینی دعوت ایدییوردق. فداکار کوی قادینلری دعوتمزه ممنونیتله قوشدیلر. ایش پك چوقدی. یاپیلاجق شیلر بر آن أوّل حاضرلانوب گوندریلمسی لازمدی. بونك ایچون زواللیلر گیجه‌لی گوندوزلی چالیشییورلردی. ایچلرنده چوق ضعیف، خسته بر قادینجغز واردی. بر گون اونی پك حالسز گوردم. "خدیجه تیزه!" دیدم، "سن راحتسزسك، برقاچ گون گلمه، أوگده براز دیگلن!" گوزلری یاشاردی. "ایتمه اوغلم!" دیدی، "قوغما بنی، عسکر اوغوللریمه بو قدرجق بر یاردیمم طوقونماسینمی؟"

"خیر، تیزه‌جگم" دیدم، "سنی خسته گورویورم، گیتدکجه فنالاشمه‌گدن قورقویورم ده اونك ایچون!"

گوزلرينڭ ياشنى سيلدى. "نه ياپالم اوغلم؟" ديدى، "بو حرب بويله قزانيلير!"

برقاچ گون گچمشدى. قادينلر بينه چاليشييورلردى. بردن برقاچ قادينڭ خديجه تيزه‌نڭ باشنه طوپلاندقلرينى گوردم. قوشدم: "نه وار؟" ديدم. "هيچ... براز فنالق گلدى، شيمدى گچر!" ديديلر. أوينه گوندرمك ايسته‌دم، بينه بوينى بوكدى، گيتمه‌مك ايچون ياالوارييوردى. كندى حالنه بيراقدم. آرتق ايشلر بيتمك أوزره ايدى. صوڭ بر فعاليّت گوستريييوردق. بر صباح ايركندن گيتدم، گلنلرڭ گيجه أوده ديكوب گتيردكلرينى طوپلادم. خديجه تيزه يوقدى. أبي وقت گچدى، حالا گلمه‌مشدى. قومشولرندن برينه كنديسى گبى اختياره صوردم. محزون محزون باشنى صاللادى. "آه! اوغلم، او دون گيجه سزلره عمر!" ديدى.

"ديمك خديجه تيزه‌يي نهايت غائب ايتدك أويله‌مى؟"

قادين ايچنى چكدى. "أوت!" ديدى، صوڭره بڭا باقدى.

"نه او؟ آغلايورميسڭ؟" ديبه صوردى، جواب ويرمه‌دم.

"آه... آغلا!" ديدى، "طوغريسى ايي قادينددى. آرقه‌سندن آغلاناجق قادينددى... آغلا، بز ده صباحدن برى آغلايورز..."

"او قدر سويله‌دم، سن يورولما، استراحت ايت ديدم، ديڭله‌مدى!"

"ناصل ديڭله‌سين اوغلم، ناصل ديڭله‌سين؟ بو حرب، اونڭ ديديگى گبى آنجق بويله قزانيلير!"

جمهوريت قرائتى

(حاضرلايانلر: مدحت سعدالله-نجم الدين صادق)

Bulalım

"Bu Harp Böyle Kazanılır!" başlıklı parçanın ana fikrini tespit edip söyleyiniz.

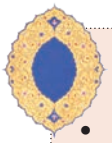

Tavsiye Metin

- Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (157. sayfa) "Cenk Şarkısı" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.
- Okumanızı hızlandırmak için bir sayfalık uygun bir metin seçebilir ve bu metni 3-4 dakikada okuyabilecek duruma gelinceye kadar tekrar edebilirsiniz.

OKUMA METNİ 7

Metin Okuyalım

Aşağıdaki şiiri sesli olarak okuyunuz.

ای اللّٰهم بنی سندن آیيرما

ای اللّٰهم بنی سندن آیيرما
بنی سنڭ دیدارڭدن آیيرما

سنی سومك بنم دینم ایمانم
الٰهی دینی ایماندن آیيرما

صاراروب صولوبن دوندم خزانه
الٰهی خزانی دالدن آیيرما

شیخم گلدر بن آنڭ یاپراغی‌یم
الٰهی یاپراغی گلدن آیيرما

بن اول دوست باغچه‌سنڭ بلبلی‌یم
الٰهی بلبلی گلدن آیيرما

بالیغڭ جاننی صوده دیدیلر
الٰهی بالیغی صودن آیيرما

اشرف اوغلی رومی کمتر قولڭدر
الٰهی قولی سلطاندن آیيرما

اشرف اوغلی رومی

(حاضرلایان: مصطفی گونش)

Bulalım

1. "Ey Allah'ım Beni Senden Ayırma" başlığıyla verilen şiirin temasını bulunuz.
2. Şiirin her bir beytinden anladıklarınızı sözlü olarak ifade ediniz.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (165. sayfa) "Aşkına Muhammed'in" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

OKUMA METNİ 8

Metin Okuyalım

Aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

دقّت

پورتاقال؛ گوزل، لذّتلی بر میوه اولدیغی ایچون هر زمان ینیله بیلیر. لکن قابوقلرینی صویوب یول أوستنه آتارسه‌کز طالغین طالغین یاخود عجله ایله یوروین بر یولجی، قابوغك أوزرینه باصار، آیاغی قایار، دوشر؛ یا قولی یا آیاغی قیریلیر. ایشته بو قباحات سزکدر.

***

بر مردیوندن چیقارکن پارماقلغی یوقاریدن اینلره بیراقیکز، کندیکز طوتمه‌یه قالقیشمایکز. پارماقلغی طوتمق بویوك بر فنالق دگلدر؛ فقط بوندن بویوك فنالقلر حصوله گله‌بیلیر.

پارماقلغی طوتمق، مردیوندن چیقانلردن زیاده اینلره لازم دگلمیدر؟ چیقیلیرکن دوشوله‌جك اولسه او قدر فنالغی موجب اولماز، چونکه دیزلر أوزرینه دوشولور. أگر اینیلیرکن دوشوله‌جك اولورسه بو سقوط پك بویوك فنالغه، بلکه أولومه بیله سبب اولور. خصوصیله بر اختیار یاخود بر سقط آدم دوشرسه...

***

آرابەده بولونويورسڭز. ألڭزده بر بوش شيشه وار. بو شيشەيي آرابەدن آتييورسڭز. شيشه قيريلوب پارچەلرى، قيريقلرى قالديرىمڭ أوستنه ياييلييور. بونده نه فنالق واردر؟

بوش و لزومسز بر شيشەنڭ قيريلمەسنده نه فنالق اولابيلير؟ اوت، بو شيشه، سزڭ مالڭزدر؛ ايستەديگڭزى ياپابيلرسڭز.

لكن براز دوشونورسەڭز بوندن حاصل اولاجق فنالغى بولورسڭز: صوقاقلر؛ انسانلرڭ، حيوانلرڭ گچەجگى عمومى بر يردر. جام قيريقلرى آتلرڭ نعللرينه، يولجيلرڭ قوندورەلرينه بر ضرر ويرمەسه بيله چيپلاق آياقلرى كسوب پارچه پارچه ايدر. بونڭ ايچون بوش شيشەڭزى يولڭ اورتەسنه آتمايڭزكه كيمسەيه بر ضرر ويرمەسين.

جمهوريت قرائتى

(حاضرلايانلر: مدحت سعدالله-نجم الدين صادق)

Karşılaştıralım-Tartışalım

"Dikkat" başlıklı parçada sözü edilen olayları, günlük hayattaki benzerleriyle karşılaştırınız. Basit görünen ama kötü sonuçlar doğurabilecek bu gibi olumsuz durumların çözümü için neler yapılabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Kitap Okuyalım

1. Öğretmeninizin yardımıyla Osmanlı Türkçesiyle yazılmış kitap isimleri belirleyiniz. Belirlediğiniz kitapların seviyenize uygun ve sade bir dille yazılmış olmasına dikkat ediniz.
2. İsimlerini tespit ettiğiniz kitaplardan birini temin ederek okuyunuz.
3. Okuduğunuz kitapları arkadaşlarınıza tanıtabilir veya bu kitaplardan beğendiğiniz bölümleri seçip sınıfta okuyabilirsiniz.

OKUMA METNİ 9

Metin Okuyalım

"Emine'nin Şehadeti (Kasaba İntibaları)" başlıklı metni paylaşarak okuyunuz.

امینه‌نڭ شهادتی (قصبه انطباعلری)

(قصبه، مغنیسا ولایتنه باغلی طورغودلی ایلچه‌سنڭ أسکی آدیدر. استقلال حربی گونلرنده یونان ظلمنه اوغرامش، یاقیلمش، ییقیلمشدر.)

مبارك قاننڭ ایزلری أوزرندن یورویه‌رك قصبه‌یه گیردك. شیمدی خرابه‌سی أوزرنده یللر أسن، وقتیله معمور و شن قصبه‌نڭ بیڭ بر فاجعه‌سی آراسنده اونڭ ئولومنی، کویلرڭ طاش ییغینلرینڭ أوستنده هرکس بربرینه هم آغلاتان هم قلبی ایصیتان بر افسانه گبی نقل ایدییورلردی.

أوّلا قصبه ایستاسیوننده یونان قافله‌لرینڭ سوروکله‌یوب گوتوردیگی سوگیلیلری، صباحدن آقشامه قدر بکله‌ین سیاهلی، أورتولی، حسرت یوزلی قادینلردن، صوڭره یالیڭ آیاق اطرافنده طولاشان کیمسه‌سز چوجقلردن ایشیتدم.

کوللر آراسنده یگانه صاغلام یر ایچون سچیلن حکومت قوناغینڭ طار اوطه‌سنده، ایکی منظره آراسنده تکرار شهید امینه‌نڭ گوزل یوزی، اطرافنده‌کیلرڭ قلبنی یاقوب گیدن قادین سسی جانلاندی.

پنجره‌دن، بتون شهر جسدی أوزرنده، بتون قصبه‌نڭ یرسز یورتسز خلقنڭ أولریله، چارشی پازارلریله طاش ییغینلری أوستنده یڭیدن حیاتلرینی قورمق ایچون قاینا‌شدیغنی گورویوردم. طار صوفه‌یه آچیلان قاپیدن ده باشی صارغیلی، قولی آصقیلی، قولتوق

دگنکلی، پشتماله صاریلی، بیاض صقاللی اختیارلر، سیاه بییقلی ییگیت دلیقانلیلر، یوزلری أورتولی قادینلر گورونویور، قاپانییوردی.

قائممقام جدّی و عسکر یوزی تأثّر ایله مجادله ایدرکن سسنده یکەمدیگی بر تیترەمەیله اوندن بحث ایتدی:

- قرق سکز ساعت صوکره خرابەلر آراسنده بولدق، دیدی. دوقتور اولمادیغی ایچون اوموزینگ و دیزینگ قانغرن اولمەیه باشلایان یارەسنی بن صاردم و قوجەسیله برابر یاشاتمق ایچون نه قدر اوغراشدق. او، بکا جدّاً قلبی بویوك بر قادین تأثیری یاپدی. گنچ یاشنده ئولەجگنی بیلییوردی و اضطرابنگ آقیتدیغی یاشلر آراسنده وطنگ قورتولوشی ایچون سوینییوردی. ئولوم، سویندیرەمەدن آرامزدن گچدی گیتدی. قوجەسنی شیمدی گورەجکسکز، افاده ویرەجکلر آراسندەدر. دنیانگ أگ فلاکتزده انسانی!

قیللی، قالین سیاه قاشلری آلتنده ایچندن آغلایان یشیل گوزلری واردی. ناصیرلی ایشجی أللری تیترەیەرك اوموزندەکی، گوگسندەکی یارەلرینی گوستردی. صوکره محزون محزون یوزیمزه باقدی:

- نه سویلەیەیم، دیدی.

- وقعەیی باشدن آکلات، دیدك.

همن باشلادی فقط سسی سویلرکن قلبی باشقه شیلره أرییور، گوزلری باشقه شیلر گورویوردی.

-ایشگ خلاصەسی او ئولدی، بن قالدم. ایکی دفعەدر مهاجر اولدق. بوراده دشماندن قورتولدق صاندقدی، بینه گلدی چاتدی. اما امینه، مطلق بزی گلوب قورتاراجغکزی بیلییوردی. هپ اونی سویلردی، هپ اونی سویلردی... سزلرگ گلەجگنی دویدیغمز گون یونانلیلر قصبەیی یاقمەیه باشلادیلر. أوده نینه ایله امینەنگ اختیار تیزەسی و امینه، أوچ قادین، بر ده بن واردم. کنار محلەده ایدك، بلکه یانغین گلمز بلکه یونانلیلر بو محلّەیه گلمز دییه أپیجه بکلەدك. فقط قصبەیی صاران آلَوْ بزی ده یاقدی. باشقه محلّەلری صویانلر، تك توك بزم محلّەیه ده هجوم ایتدیلر. قادینلری آلدم، باغچه قاپیسندن، باغچەدن باغچەیه، اووەیه قاچیرمەیه چالیشدم. باغچەلرندن قاچدیغمز، یانان أولرگ دومانلری آراسندن قادین فریادلری دویویوردق... دیزلریمگ باغی چوزولمشدی. او هپ قولمه، بوینمه آصیلییوردی. بن یونان عسکرلرینگ نعرەلرینی، قوشوشلرینی دویدقجه "بکا هجوم ایدرلر، سن

گنچسك، اووه‌يه قاچ!“ ديبوردم. او داها بوينمه آصيلييور، ”بن سنكله برابر ئولورم!“ ديبوردى.

نهايت بينه ياطليجان تارله‌سنده باشمزه أوشوشديلر. بر طرفدن ديپجك و يومروقله بنى دوگركن بن هايقيرييوردم: ”امينه، ياوروم الله عشقنه قاچ!“ ايكى توفك پاتلادى. ايكى اختيار قادين دوريلدى. حالا آرقه‌مدن عسكر سوگه‌رك باغيرارق بريسيله مجادله ايدييورلردى. گوزيمه ايليشدى، امينه ألنده بر يانيق اودونله صاغه صوله، آرقه‌مده‌كيلره صالديرييوردى. بر يونان نفرى يانمده قفاسنه گلن اودونله دوشدى. بن ده طورمادن آتيلان قورشونلرله دوشدم. گوزلرم قاپانمادن اونى آياقده اودونله گوردم. اطرافه اودون صاووروييور، يونانليلرى يانينه صوقمايوردى. صوڭره اونڭ ده ايكى قورشونله آرقه‌سنده‌كى پريشان قان ايچنده صاچلرى ديديك ديديك، يووارلاندىغنى گوردم، صوڭره نه اولدى بيلمه‌يورم. قرق سكز ساعت صوڭره جسدينى آرارڭن هنوز صاغ بولدق، اوغراشدق، اوغراشدق. امينه، بنى و ناموسنى قورتاردى اما ايشته بن قالدم، او ئولدى.

بردنبره قالقدى يالڭز قائمقامه بر سلام ويردى. يريوزنده قاريسنڭ گوزلرينى كنديسيله برابر قاپايان آدمدن باشقه بر باغى يوقدى. گولگه گبى چيقدى گيتدى.

خالده اديب آدى وار، ازميردن بروسه يه-١٩٢٢/١٣٣٧ (دوزنلنمشدر.)

(شُكرى ألچين-مختار توفيق اوغلى، يڭى تورك نثرى آنتولوزيسى)

Yazalım

"Emine'nin Şehadeti (Kasaba İntibaları)" başlıklı metinle ilgili duygu ve düşüncelerinizi aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OKUMA METNİ 10

Metin Okuyalım

Aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

اوردونڭ دعاسی

ییلمام ئولومدن، یارادان، عسکرم
اوردومه 'غازی' دیدی پیغمبرم
بر دیلگم وار أولورم ایسترم
یوردیمه تك دوشمان آیاق باصماسین

آمین دیسین هپ بردن ییگیتلر
اللّٰه اکبر گوکدن شهیدلر
آمین! آمین! اللّٰه اکبر

تورك أری‌یز سلسله‌مز قهرمان
مسلمانز حقّه طاپان مسلمان
پوتلری اللّٰه طانییانلر، آمان
مسجدیمڭ بوینده چاڭ آصماسین

آمین دیسین هپ بردن ییگیتلر
اللّٰه اکبر گوکدن شهیدلر
آمین! آمین! اللّٰه اکبر

ملّت ایچون ایتدیمی اوردوم سفر
کوکره‌مش آرسلان کسیلیر هر نفر
دوکدیگی قاندن گوگه اورسون ظفر
طوپراغه بر طامله‌سی بوشه آقماسین

آمین دیسین هپ بردن ییگیتلر
اللّٰه اکبر گوکدن شهیدلر
آمین! آمین! اللّٰه اکبر

ای اولو پیغمبریمز نرده‌سڭ
دیکله مناره‌مده أوتن گور سسڭ
گل! بکا یار اولکه جهان تیتره‌سین
کیمسه دونوب سونگومه یان باقماسین

آمین دیسین هپ بردن ییگیتلر
اللّٰه اکبر گوکدن شهیدلر
آمین! آمین! اللّٰه اکبر

محمد عاکف أرصوی، صفحات

Bulalım

"Ordunun Duası" adlı şiirde sözü edilen maddi ve manevi değerleri bulup söyleyiniz.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (166. sayfa) "Hakkın Sesleri'nden" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 11

Aşağıdaki "İlk Namaz" başlıklı parçayı önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

ايلك نماز

آه، اون بش سنه أوّل... شيمدى محيطِ تسلّيسندن نه قدر اوزاق بولوندیغم آننه‌م، دنیاده أڭ سودیگم، دنیاده یگانه پرستش ایتدیگم بو وجودِ محترم، ایشته دَرْخاطِر ایدییورم، اون بش سنه أوّل بنی ایلك صباح نمازینه قالدیرمش ایدی. غالبا بینه بویله بر قیشدی. اونڭ اوطه‌سنه بیتیشیك اولان کوچك اوطه‌مده‌کی کوچك قاریوله‌مده اویورکن آلنمی اوقشایان نازك أليله، نازك اینجه پارماقلریله صاچلریمی طارایارق:

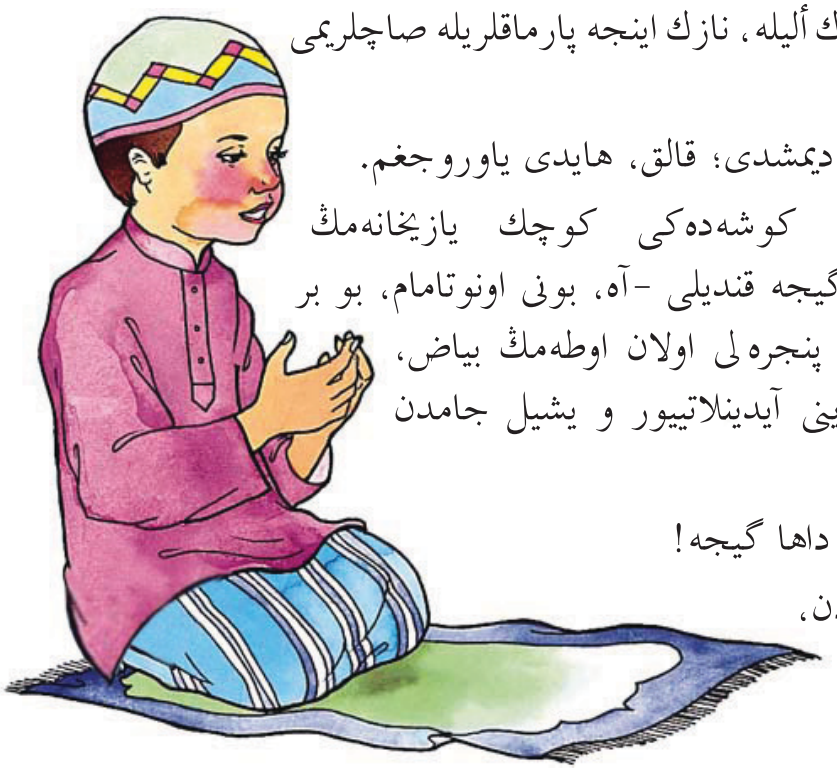

- هایدی، عمرجگم قالق، دیمشدی؛ قالق، هایدی یاوروجغم.

بن گوزلریمی آچمشدم. کوشه‌ده‌کی کوچك یازیخانه‌مڭ أوزرنده‌کی یانان کوچك گیجه قندیلی -آه، بونی اونوتامام، بو بر کدی قفاسی ایدی- ایکی پنجره‌لی اولان اوطه‌مڭ بیاض، مُشَمَّع پرده‌لرینڭ اسمرلکلرینی آیدینلاتییور و یشیل جامدن گوزلریله باقییوردی.

- فقط آننه‌جگم، دیمشدم، داها گیجه!

هر وقت أوپدیگی یردن، صول قاشمڭ اوجندن تکرار أوپه‌رك:

- يوق ياوروجغم، ساعت اون ايكى، صوڭره وقت گچر، ديبه قولتوقلرمدن طوتارق قالديردى. قراڭلق صوفه‌دن بر لحظه‌ده گچه‌رك اوطه‌سنه گيردك. باغداش قورمش بر زنجى‌يه بڭزه‌ين سياه و آلچاق صوبه گورولده‌يه‌رك يانييوردى.

- آ آ آ، پروين ده قالقمش!

پروين -خدمتجيمزدى- ألنده كى صارى گوگومى صوبه‌نڭ أوزرندن ايندييرييوردى. اونڭ قالقاجغنه هيچ احتمال ويره‌مزدم. آننه‌م ديمشديكه:

- پروين هر صباح قالقار.

بن هيچ قالقماديغم حالده اونڭ هر صباح قالقمه‌سنه تعجّب ايتدم. خرقه‌مى چيقاردىلر، قوللريمى صيوادىلر، آبدست لگننڭ يانه چوملدم. آننه‌جگم:

- أويله يورولورسڭ، ديبه كوچك بر ايسكمله‌يى قويدى، اوڭا اوتوردم:

- هايدى، بسمله چك.

پروين، ايليق صويى أللريمه دوكويور؛ آننه‌م باش اوجمده:

- يوزيكى... قوللريكى... بينه أوچ دفعه... ديبه فيصيلدايور، اونوتدقجه:

- آه، هانى باشڭه مسح، گبى اخطارلرله ياڭليشلريمى بڭا تكرار ايتديرييوردى.

آبدست بيتنجه آننه‌مله برابر ياواش بر سسله نماز دعالرينى اوقويارق قوللريمى و يوزيمى قورولادق. ايصينمق ايچون صوبه‌نڭ أوڭنه گيتمشدم. آرقه‌مه دوننجه، آننه‌مى سجّاده‌يى آچييور گوردم. صوڭره باشنه يشيل باش أورتوسنى أورته‌رك بنى چاغيرمشدى:

- گل!

گيتدم. كوچوجك بن، اونڭله بر سجّاده‌ده، بر ياورو صميميت و سعادتيله او معزّز، حسّاس آننه وجودينڭ يانينده طوردم. ايكى لاقيردى ايله بڭا، ياپاجغمى، أوّلدن أوگرتدكلرينى تكرار ايتدى:

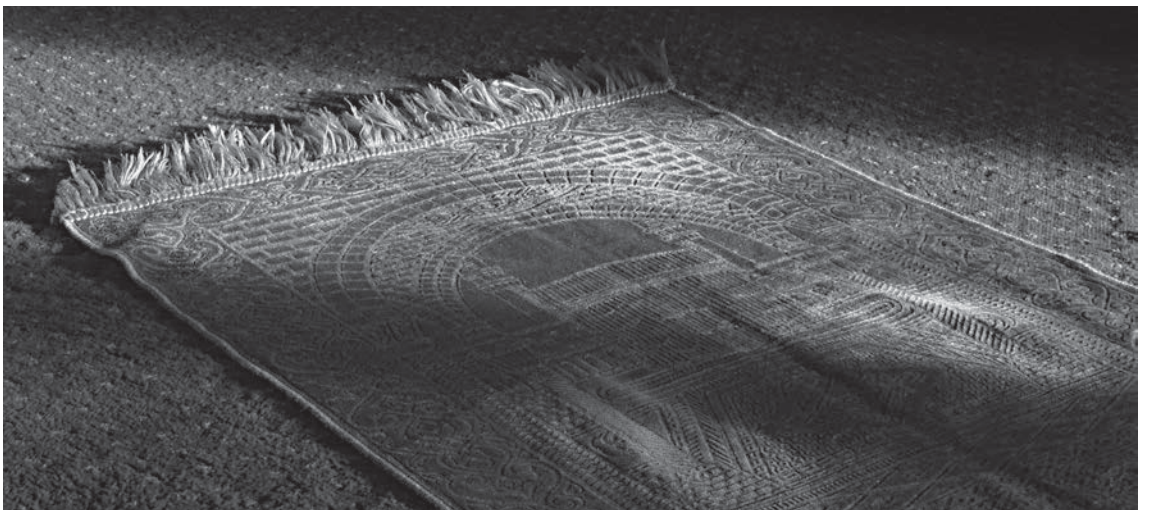

- ایکی رکعت سنّت. گیجه أوگرندکلرینی ضَم‌ایت، اونوتمادڭ یا؟

- خیر.

- هایدی.

او، افتتاح تکبیرینی، أللرینی اوموزلرینه قالدیرارق قادین گبی یاپارکن بن ده غیرِ اختیاری اونی تقلید ایتمشدم. سنّتی بیتیردکدن صوکره بکا:

- یاوروم، دیمشدی، سن قادینمیسڭ؟ قادینلر أویله باشلار، سن أرککسڭ، أللریکی قولاقلریکه گوتوره‌جکسڭ.

و حرارتلی أللریله بنم کوچك أللریمی قولاقلریمه قالدیرارق:

- ایشته بویله، دییه‌رك أرکك افتتاحنی أوگرتدی. بن ده تکبیری أویله آلوب نمازی بیتیردم.

دعا ایدرکن صوردمکه:

- ناصل دعا ایده‌جگم آننه؟

او دعا ایدییور و طوداقلری حرکت ایتدکجه باش أورتوسی ده اهتزاز ایدر گبی اولویوردی. باشنی صاللادی، دعاسنی بیتیردکدن صوکره، داها حالا خاطرمده:

- أوّلا اسلام اولدیغم ایچون أی جنابِ واجبُ الْوجود حضرتلری سکا حمد ایدرم دی. صوکره وطنمزڭ دشمانلرینی پریشانَ ایتمه‌کی سندن استرحام ایدرم دی. صوکره ده بوتون اذیَت چکن، خسته اولان، فلاکتده بولونان، فقیر اولان مسلمانلرڭ سلامت و صحّتلرینی سندن تمنّی ایدرم دی. کندیڭ ایچون، ایی اولمهڭ و شیطانڭ یالانلرینه آلدانمامهڭ ایچون دعا ایت، دیمشدی. بن بو بسیط و تورکجه دعایی ایچمدن سویله‌دم، فاتحه...

آننەم سجّادەيي طوپلايارق بڭا اويويوب اويومایاجغمی صوردی، اویقوم وارمیدی؟ بونی بیلمەیوردم. جواب ویرمدم.

- هایدی أویلەیسه! گیت، کتابڭی گتیر، درسڭی دیڭلەیەلم.

- پکی.

یازیخانەمڭ أوستنده آچیق طوران کتابمی قاپدم، آننەمڭ یاننه قوشدم، هیچ یاڭلیشم چیقمادی. آننەم گیجەلری دیردیکه:

- یاتمازدن أوّل درسڭی أوچ دفعه اوقو یاوروم، اویورکن ملائکەلر سڭا اونی أوگرتیر.

او ملائکەلر بو گیجه ده اویقومده بڭا درسمی أوگرتمشلردی. آننەم مشفق آفرینلرله صاچلریمی اوقشادی و:

- داها مکتبه چوق وقت وار، دییه بنی کندی یاتاغنه یاتیردی. اویقوم یوقدی، آننەمه باقییوردم. آننەمی بر ملگه بڭزەتییوردم. بو تخیّلله ملائکەلری دوشونەرك... قرآن اوقویان آننەمڭ شیمدی اطرافنه طوپلانمەلری گرەکن ملائکەلری مشاهده ایدییورم ظنّ ایدەرك طالییوردم. یوزیمڭ أوستنده، آخرتده گُللر بیتەجك و جهنّمه گیرەجك اولورسەم قطعیاً یانمایاجق اولان صول قاشمڭ اوجنده طاتلی بر أورپرمه دویویوردم.

آه، اون بش سنه أوّلکی صباوت و شیمدیکی بن... طاتسز، نشوەسز، محبّتسز، عشقسز و هیجانسز، هر شیسز، بوش بر هیچدن داها بوش گچن حیات...

عمر سیف الدین، سچمه حکایەلر ۲

(دوزنلنمشدر.)

Paylaşalım

"İlk Namaz" başlıklı metnin ana fikrini tespit edip arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (164. sayfa) "Namık Kemal'den Seçme Şiirler" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

OKUMA METNİ 12

Metin Okuyalım

"Peygamberimiz Efendimize Dair" başlıklı hilye-i şerifi paylaşarak okuyunuz.

پیغمبریمز أفندیمزه دائر

مبارك جسمی گوزل، هپ اعضاسی متناسب؛ آلنی، گوگسی، ایکی اوموزلرینك آراسی و آووچلری گنیش، بوینی اوزون و موزون و گوموش گبی صاف، اوموزلری، پازولری و بالدیرلری ایری و قالین ایدی؛ بیلکلری اوزون، پارماقلری اوزونجه، أللری و پارماقلری قالینجه ایدی. مبارك قارنی گوگسیله برابر اولوب شیشمان دگلدی؛ آیاقلرینك آلتی چوقور اولوب دوز دگلدی. اوزونه قریب، اورته بویلی، ایری کمیکلی، ایری گوگده‌لی، گوچلی قوّتلی ایدی. نه ضعیف نه سمیز، بلکه ایکیسی اورته‌سی و صیق أتلی ایدی؛ مبارك جلدی ایسه ایپکدن یوموشاقدی. کمالِ اعتدال اوزره بویوك باشلی، هلال قاشلی چکمه بورونلی، آز دگرمی چهره‌لی ایدی. کیرپیکلری اوزون، گوزلری قره و گوزل ایدی. قاشنك آراسی آچیق فقط قاشلری بربرینه قریبدی. چاتیق قاشلی دگلدی، ایکی قاشنك آراسنده بر طمار واردیکه وقتِ غضبده قاباروب گورونوردی. اَزْهَرُ اللَّوْنْ ایدی؛ یعنی نه آق نه ده قره یاغیز، ایکیسی اورته‌سی و گل گبی قرمزی‌یه مائل بیاض نورانی برّاقدی. مبارك یوزنده نور لَمَعَانْ ایدردی. گوزلرینك آقنده دخی آز قرمزیلق واردی. دیشلری اینجی گبی آبدار و تابدار اولوب سویلرکن اوك دیشلرندن نور صاچیلییور، گولرکن فَمِ سعادتی بر لطیف شیمشك گبی نور صاچارق آچیلییوردی.

صاچلری نه پك قیویرجق نه پك دوزدی. صاچلرینی اوزاتدیغی وقت قولاقلرینی گچردی. صاقالی صیق و تامدی، اوزون دگلدی، بر طوتامدن زیاده‌سنی آلیردی. عالَم بقایه رحلت بویوردقلرنده صاچی صاقالی هنوز آغارمغه باشلایوب، باشنده بر آز و صاقالنده یگرمی قدر بیاض قیل واردی.

جسمی نظیف، قوقوسی لطیفدی؛ قوقو سورونسون سورونمه‌سین تنی و تری اڭ گوزل قوقولردن اعلی قوقاردی. بر کیمسه اونڭله مصافحه ایتسه بوتون گون اونڭ رایحهٔ طیّبه‌سنی دویاردی. مبارك أليله برچوجوغڭ باشنی مسح ایتسه رایحهٔ طیّبه‌سیله او چوجوق سائر چوجوقلر آراسنده معلوم اولوردی.

حواسّی فوق العاده قوی ایدی. پك اوزاقدن ایشیتیر و کیمسه‌نڭ گوره‌مه‌یه‌جگی مسافه‌دن گورووردی. هپ حرکاتی معتدلدی؛ بر یره عزیمتنده عجله و صاغ و صوله میل ایتمه‌یوب کمالِ وقار ایله طوغری یوله گیدر و فقط سهولت ایله یوروردی.

گولر یوزلی، طاتلی سوزلی ایدی. کیمسه‌یه فنا سوز سویله‌مز، کیمسه‌یه بدمعامله ایله‌مز و کیمسه‌نڭ سوزینی کسمزدی. ملایم و متواضعدی، خشین و غلیظ دگلدی. فقط مَهیب و وقور ایدی. بیهوده سوز سویله‌مزدی. گولمه‌سی دخی تبسّمدی.

اونی آنسزین گورن کیمسه‌یی مهابت آلیردی. اهل فضله، درجه‌لرینه گوره احترام أیلردی. اقرباسنه دخی پك زیاده اکرام ایدردی. لکن اونلری کندیلرندن افضل اولانلرڭ اوزرینه تقدیم ایتمزدی...

احمد جودت پاشا

(سلیمان شوکت، گوزل یازیلر ۱)

Listeleyelim-Konuşalım

1. "Peygamberimiz Efendimize Dair" başlıklı hilye-i şerifte Hz. Muhammed'in hangi özellikleri anlatılmıştır? Bu özellikleri sınıf tahtasına listeleyiniz.
2. Hilye-i şeriften Hz. Peygamberle ilgili neler öğrendiniz? Öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kelime Defteri

"Peygamberimiz Efendimize Dair" adlı metindeki anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bu kelimelerin anlamlarını lügat yardımıyla öğrenip kelime defterinize yazınız.

Tavsiye Metin

Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (163. sayfa) "Türk Oğluna Öğütler" başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Paragraflara Başlık Bulalım

Aşağıdaki paragrafları dikkatlice okuyunuz ve her bir paragraf için uygun bir başlık bulup yazınız.

.....

١- انسانڭ عمری بعض آدملرڭ اویقوده ایکن قالقوب بر یره گیتمه‌سنه بڭزر: نره‌دن گلوب نره‌یه گیتدیگنی و نه ایچون گیتدیگنی بیلمدیگی حالده یولنه دوام ایدوب گیدر. (ش. سامی، امثال)

.....

٢- بر فیلسوف طلبه‌لرینی جمع ایدرك علمده انسان ایچون اڭ ایی شیئڭ هانگیسی اولدیغنی صوردی. بری "عقلِ کاملدر"، دیگری "ایی آرقداش"، أوبوری "ایی قومشودر" دیدی. فیلسوف هیچ بریڭی بگنمدی. نهایت بریسی، "ایی یورکدر" دیینجه فیلسوف: "اوت" دیدی، "چونکه بو اولونجه أوبورلرینڭ دیدکلری ده اولور." (ش. سامی، امثال)

.....

٣- چین شُعَراسندن بری دییورکه: بر آدمڭ حقّنده بر فنا سوز ایشیتدیگمده یورگمه دیکنلر باتار. برینڭ حقّنده بر ایی سوز ایشیتدیگمده ایسه اڭ گوزل چیچکلرڭ قوقوسندن حاصل اولان لذّته مُعادل بر لذّت دویارم. (ش. سامی، امثال)

OKUMA METNİ 13

Metin Okuyalım

"Sanat" adlı şiiri sesli olarak okuyunuz.

صنعت

يالكز سنك گزديگك باغچه‌ده آچماز چيچك،
بزم دياريمزده بيك بر بهارى صاقلار!
قولمزدن طوتارق سن ايسترسه‌ك بزى چك؛
اينجينير دوز جادّه‌ده، طاغده گزن آياقلر.

سن قبّه‌سنده اينجه بر موزائيك آرار ده
گزرسك قرق عصرلق برمعبدك ايچنى.
بزى صارصار بر ثلث يازى گورسه‌ك ديوارده،
بزه هيجان ويرر بر پارچه يشيل چينى.

سن رقصنه طالاركن ايچك تيترر دريندن
چيچكلى بر صحنه‌ده بر بياض كله‌بگك؛
بزم ده قلبمزى قيميلداتير يرندن
طوپراغه ديز اوروشى طاغ گبى بر زيبگك.

فيرطينه‌يى آگديران اوركستره سسلرى
بر أورپريش گتيرر سنك سيگيرلريگه،
اضطراب چكنلرك آجيقلى نفسلرى
بزده گچر أك حزين بر موسيقى يرينه.

سن آگلايان بر گوزله سوزرسك اوزون اوزون
يابانجى بر شهرده بر قادين هيكلنى،
بز دويارز أك بويوك ذوقنى روحمزك
گورنجه بر كويلينك قيوريلمايان بلنى...

باشقه صنعت بيلمه‌يز قارشيمزده طورورکن
يازيلمامش بر دستان گبى آناطوليمز.
آرقداش، بز بو يولده تورکيلر طوتديررکن
سگا اوغورلر اولسون... آيريلييور يولمز.

فاروق نافذ چاملى بل، خان ديوارلرى

Listeleyelim

"Sanat" adlı şiirde kültürümüze ait estetik unsurlardan hangilerine değinilmiştir? Bu unsurları belirleyerek boş bırakılan yerlere yazınız.

- Sadelik, zenginlik, doğallık.
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Yazalım

Millî ve manevi değerlerimize nasıl sahip çıkabiliriz? Duygu ve düşüncelerinizi aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tavsiye Metin

- Kitabınızın "Okuma Metinleri" bölümünde yer alan (156. sayfa) "Akıncılar" başlıklı şiiri okuyabilirsiniz.
- Okumanızı hızlandırmak için bir sayfalık uygun bir metin seçebilir ve bu metni 3-4 dakikada okuyabilecek duruma gelinceye kadar tekrar edebilirsiniz.

OKUMA METNİ 14

Metin Okuyalım

Aşağıdaki hadis-i şerifleri paylaşarak okuyunuz.

حديث شريفلر

١- رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بويوردیکه اسلام بش شی أوزرینه بنا اولونمشدر: اللّهدن باشقه اله اولمادیغنه و محمّدك (صلى الله عليه وسلّم) اللّهك رسولی اولدیغنه شهادت ایتمك، نمازی قیلمق، زکات ویرمك، حج ایتمك، رمضان اوروجنی طوتمق.

٢- عمللر(ك قیمتی) آنجق نیتلره گورەدر. هرکسك نیت ایتدیگی نه ایسه أنله گچه‌جك اولان آنجق اودر...

٣- رسول الله صلّى الله عليه وسلّمه، "عملك هانگیسی افضلدر؟" دییه صوردیلر. "الله رسولنه ایمان." بویوردی. "اوندن صوکره هانگیسی؟" دییه صوردیلر. "مقبول (اولمش، ایچنه گناه و ریا قاریشمامش) حج." جوابنی ویردی.

٤- لا اله الّا الله دییوب ده قلبنده بر آرپه آغیرلغنجه خیر (یعنی ایمان) بولونان کیمسه جهنّمدن چیقاجقدر. لا اله الّا الله دییوب ده قلبنده بر بوغدای آغیرلغنجه خیر (یعنی ایمان) بولونان کیمسه جهنّمدن چیقاجقدر.

٥- بر گون رسول الله صلّى الله عليه وسلّم میداندە اوتورویوردی. (یاننه) برى گلوب "ایمان نەدر؟" دییه صوردی. "ایمان؛ اللّهه، ملکلرینه، اللّهه ملاقی اولمغه

(یعنی رؤیت اللّٰهه)، پیغمبرلرینه اینانمق، کذالك (ئولدکدن صوکره) دیریلمکه اینانمقدر.“ جوابنی ویردی.

”یا اسلام نه‌در؟“ دیدی. ”اسلام؛ اللّٰهه عبادت ایدوب (هیچ بر شیئ) اوکا شریك اتّخاذ ایتمه‌مك، نمازی اقامه و فرض ایدیلمش زکاتی ادا ایتمك، رمضانده ده اوروچ طوتمقدر.“ بویوردی.

(اوندن صوکره) ”یا احسان نه‌در؟“ دییه صوردی. ”اللّٰهه صانکه گورویورمش گبی عبادت ایتمکدر. اگر سن، اللّٰهی گورمه‌یورسه‌ك شبهه‌سز او، سنی گورور.“ بویوردی.

”قیامت نه زمان؟“ دیدی. (بونك أوزرینه) بویوردیکه ”بو مسئله‌ده صورولان، صوراندن داها عالِم دگلدر.

٦- ”یا رسول اللّٰه، مسلمانلرك هانگیسی افضلدر؟“ دییه سؤال ایتدیلر. ”مسلمان؛ دیلیندن، أللندن مسلمانلر سلامتده قالان کیمسه‌در.“ جوابنی ویردیلر.

٧- هیچ بریکز، کندیکز ایچون آرزو ایتدیگکزی قرداشکز ایچون ده آرزو ایتمه‌دکجه ایمان ایتمش اولماز.

٨- حلال بللی، حرام بللیدر. ایکیسی آراسنده ده (حلالمی حرامی بللی اولمایان بر طاقیم) شبهه‌لی شیلر واردرکه چوق کیمسه‌لر اونلری بیلمزلر. شبهه‌لی شیلردن هر کیم صاقینیرسه عِرضنی (یعنی حیثیتنی) ده دینی ده قورتارمش اولور. هر کیم شبهه‌لی شیلره طالارسه (ایچنه گیرمك یاساق اولان بگلك) قورو اطرافنده (طاوارلرینی) اوتلاتان بر چوبان گبی چوق سورمز ایچری‌یه طالابیلیر. خبریکز اولسون، هر پادشاهك (کندینه مخصوص) بر قوروسی اولور. گوزیکزی آچك، اللّٰهك یر یوزنده‌کی قوروسی ده حرام ایتدیگی شیلردر. آگاه اولیکز، جسمك ایچنده بر لقمه‌جق أت (پارچه‌سی) واردرکه ایی اولورسه بتون جسد ایی اولور، بوزوق اولورسه بتون جسد بوزولور. ایشته او (أت پارچه‌سی)، قلبدر.

٩- منافغك علامتلری أوچدر: سوز سویلرکن یالان سویلر. وعد ایتدیگی وقت سوزنده طورماز. کندیسنه بر شی امنیت ایدیلدیگی زمان خیانت ایدر.

صحیحِ بخاری مختصری تجریدِ صریح ترجمه‌سی

Listeleyelim

Okuduğunuz hadis-i şeriflerin mesajlarını belirleyerek aşağıdaki noktalı alanlara yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....

Paragraflara Başlık Bulalım

Aşağıdaki paragrafları dikkatlice okuyunuz ve her bir paragraf için uygun bir başlık bulup yazınız.

.....

١- چوق آدملر باشقەلرينڭ، كندیلرنده دخی بولونان، صفتلرینی ذمّ ایدرك حقیقتده كندی كندیلرینی ذمّ ایدرلر. بو حال، بر مایمونڭ آیینەده گوردیگی كندی صورتنڭ گوزلرینی چیقارمغه چالیشمەسنه بكزر. (ش. سامی، امثال)

.....

٢- انسان یالكز آلننڭ تریله قازاندیغنڭ خیرینی گورور. بریسندن بر هدیه آلیرسەڭ اوكا مقابل، اونڭ قیمتندن زیاده مصرفله بر ضیافت ویرمگه مجبور اولورسون. برندن بر احصان آلیرسەڭ عمرڭ اولدقجه مُتشكّر یاخود نانكور اولاجقسڭ. (ش. سامی، امثال)

.....

۳- قونفیچییس دییورکه: مُلکنی گرگی گبی اداره ایدن حکمدار، قطب ییلدیزینه بکزرکه کندیسی ساکن اولدیغی حالده اطرافنده دَوَران ایدن ییلدیزلرڭ مُقْتَدا و رهبری مقامنده‌در. بینه مشارٌ اِلَیْه دییورکه: قانون ایله اداره اولونان بر مملکتده انسان، مجرّد قانوندن اجتناب ایدرك بر فنالغی ایشله‌دکدن صوکره گیزلنمگه چالیشیر. حالبوکه تربیه و حسنِ اخلاق ایله اداره اولونان بر مملکتده انسان کندی وجداننندن قورقارق فنالق ایتمکدن اجتناب ایدر. (ش. سامی، امثال)

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 15

"Edebiyatımızda Ramazan Hatıraları" başlıklı aşağıdaki metni paylaşarak okuyunuz.

ادبیاتمزده رمضان خاطره لری

"آغلا چشمم، آغلا، طورما..."

أوت، بیلمم بو شرقی پارچه‌سی نره‌دن، ناصل بردنبره عقلمه گلدی؟ "آغلا چشمم، آغلا، طورما..." ساعتلر وارکه کندیمه حاکم اولامایارق متّصل اونی تکرارلایور، أوده هم آشاغی یوقاری طولاشییور هم ده اونی میریلدانییورم. آه اسکی رمضانلر، چوجقلغمڭ رمضانلری! او زمانلر رمضانلر قیشه؛ قارلی، بوزلی گونلره تصادف ایدردی...

رمضانڭ اون بشندن صوکره بوتون أو خلقنڭ اهمال ایده‌مه‌یه‌جگی بر زیارت واردی: خرقهٔ شریف زیارتی. بونڭ ایچون ده تر تمیز حاضرلانیر، یوله گوکللریمز ذکر و عبادتله طاشقین، أویله چیقاردق. فاتحی گچه‌رك

بعض طار صوقاقلردن طولانا طولانا نهايت بياض بر جامعنڭ أوڭنه واررديق. انسان ييغينلرى آراسندن يول بولوب قاپيه ياناشمق نه گوچ ايشدى... نهايت زور زار گيرر، بم بياض حصيرلى يوللردن يورويوب يشيل آطلاسدن بر مبارك بوخچهيه يوز گوز سوررديك. طيشاريده خلق قاپاناشيردى فقط بو حُجْره ده و اوڭا مُنتهى دهليزلره أُخْرَوى بر سكون حكم سوررديى. چيقاركن بر مدّت، بينه گرى گرى يورورديك. ايشته او زمان چوجوقلغمڭ أڭ هيجانلى بر دمى باشلردى: آوليده اوزون اوزون پول شيشهلره طولديرولمش رنگارنك بويالى صولر صاتارلردى. بونلر نه ايدى؟ معناسى، خوشلغى نره سنده ايدى؟ اونى ألآن بيلمهيورم، تخمين ايدهمهيورم غايت ابتدائى بر نوع اويونجاق ويا سوسدى فقط دَوْرڭ بتون چوجوقلرى، أوڭنده ديكيلير، قالير؛ آلماينجه گيتمزدى. بڭا،

- هايدى، أوچ دانه سچ باقالم، ديرلردى.

بر مور، بر طورونجى، بر ده صارى سچردم؛ يول بڭا اوزون گورونوردى، آه بر أوه واروب اوينامغه باشلاسهم... فقط بو شيشهلرڭ اوينامغه هيچ بر مزيتى يوقدى. همن صولرينى موصلغه بوشالتيردم؛ گريه بنكلى، طالغهلى و آغيز طرفى قيريق ثقيل، بيچيمسز جاملر قاليردى و ألمى، بر يريمى كسمهسين ديه اونلرى ده اوصولجه جق آلوب آتارلردى. فقط او بش اون دقيقهلق هيجان نه گوزل شيدى و يڭى بر رمضانى و يڭى بر خرقهٔ شريف زيارتنى بڭا نه صبرسزلقله بكلتيردى!

كيم بيلير، شيمدى، اوراسى ده نه بوم بوشدر. بلكه او رنكلى شيشهلرى ياپان و آلان ده قالمامشدر. آه، نه دييهيم؟ آغلا چشمم، آغلا، طورما!

رفيق خالد قارای، غوغولى ساعت

”چوق شكر ايريشديرنه! گونلرى صيره‌لايان اللّٰه، اوروچلى اولان امّتڭ هپسنى ياريميله عفو ايتسين! رمضان دينيلديمى، افطارڭ، تراويحڭ، سحورڭ خاطره گلمه‌مه‌سى ممكنمى؟ فقط آراده ماهيه، طاووس مراقليلرينى ده اونوتمق اولماز. اونلرڭ ده كندىلرينه گوره أگلنجه‌لرى واردر. حتّى بويوك جامعلرده قورولان ماهيه‌لرى بو سنه گيجه‌سى گيجه‌سنه قيد ايدرك اوغراشاجق اولانلر ده آز دگلدر. طاووله گلنجه ايپى ايستر آل اولسون ايستر مور، اوندن آماچ ”دوم تك دوم تك“ طرزنده بر سس چيقارمق اولديغندن بكجيلرڭ ذكا درجه‌لرينه گوره بو آهنكده بر ريتم بولونابيلير. يالكز محلّه بگلرينڭ ألنه گچمه‌ملى، گچرسه آشجى‌يه، آيوازه، ماما دادى‌يه، اختيار سوت نينه‌يه، پهلوانلق قوراللرينه، يازين بويوك دره بندلر صفاسنه طويامايان خووارده قيرينتيلرينه، بولغورلى، دودوللى، قارتال... كوى دوگونلرينه آليشيق ذوق دوشكونى انسانلره، اورته اويونى سيرجيسنه، كَل حسنه، قنبور محمده، قوميك عارفه، ايبيشه، تحف عاطفه گوبك آتديرمق ايشدن بيله صاييلماز.“

احمد راسم، شهر مكتوبلرى

”آه، او افطار سفره‌لرينڭ گوزللگى! چينى طباقلر ايچنده بر چوق چيچك گبى رنك رنك طوران رچللريله، اطرافنى برر هلال گبى آلان قوقولى ياريم سيميتلريله عادتا باغچه گوبكلرينى آڭديريرلردى. چوربه‌لرڭ بيبرلى بوغوسى، قييمه‌لى يومورطه‌لرڭ نفيس قوقوسى اوطه‌يى اشتها چوغالتان بر هوايه بورووردى. مرمر موصلغڭ ياننده‌كى قاييق طباقلرنده قباران طولغون گلّاجلرى قارطوپلرينه بگزتيردم. باقير مشربه‌لرله بلّور صراحيلره ياواش ياواش بوشالتيلان صولر، ايچمزده‌كى حرارته عادتا اينجه بر سرينلك چيزردى. حالا بكلنن طوپ آتيلمازدى. او بكله‌مه آنلرنده بعضاً أزگين، بعضاً تيز سس ويرن اوزاق ياقين قاپى طوقماقلرى، قبا شيوه‌لى ديلنجيلرڭ نقراتيدى. حالا خاطرمده‌در: بونلر، بوغولى بينلرده غريب بر آجيمه و رنگى بليرسز مرحمت اويانديررردى. قيزمق، كيمسه‌نڭ عقلنه گلمزدى.“

روشن اشرف أوڭ آيدين، ديپورلركه

”دون گیجه اوطه‌مك پنجره سندن مناره‌لرده‌کی ’الوداع!‘ سسلرینی دیکلرکن بردنبره چوجوقلغمك رمضان صوکلرینه طوغری گوکلمی قاپلایان او اسکی حزننه دوشدم و اوندن صوکره گنچلگمك، گنچلگمزك ایلك دوره‌سنی تشکیل ایدن او قیمتسز، او عادی و قبا ییللری خاطرلادم. چوجوقلغمدن بو صوك رمضانه قدر گچن زمان ظرفنده دنیایه و آخرته لایق نه یاپدق، نه ایشله‌دك؟“ دییه کندی کندیمه صوردم. آرقه‌مزده بیراقدیغمز بو اوزون یولده شبهه‌دن، تردّددن، یأس و المدن، تطمین ایدیلمه‌مش اشتهالردن و بر سورو کفر و بوش شیلردن باشقه نه وار؟ بو گونه قدر بتون عمریمزك خلاصهٔ معناسی هپ فتنه و نفاق دگلمیدر؟

الوداع ای رمضان، الوداع! عصر بزی آلداتدی، سن بزه کوسدك. حالمز نه اولاجق؟ نره ده شفا، نره ده غفران بولاجغز؟ بو ییل میلیونلرجه مسلمانك گوزلرندن چشمه‌لردن آقان صولر گبی یاشلر بوشانییور. سنه‌لردن بری چشمه‌لردن آقان صولر گبی میلیونلرجه مسلمانك طمارلرندن اولوق اولوق قانلر آقدی. بو یاشلر، بو قانلر گناهلریمزی سیلمه‌یه کافی گلیرمی؟“

یعقوب قدری قره‌عثمان اوغلی، اقدام غزته‌سی

Kelime Defteri

“Edebiyatımızda Ramazan Hatıraları” başlıklı metindeki anlamını bilmediğiniz kelimeleri belirleyiniz. Bu kelimelerin anlamlarını lügat yardımıyla öğrenip kelime defterinize yazınız.

Tavsiye Metin

Kitabınızın “Okuma Metinleri” bölümünde yer alan (160. sayfa) “Bir Çanakkale Şehidi Hasan Ethem'in Validesine Son Mektubu” başlıklı parçayı okuyabilirsiniz.

Metin Okuyalım

OKUMA METNİ 16

"Fatiha Tercümesi ve Tefsiri" başlıklı aşağıdaki metni önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

فاتحه ترجمه‌سی و تفسیری

انسانی فنا یوللره گوتورن مردود (ردّ ایدیلمش) شیلردن تاکری‌یه صیغینیرم.
هرکسه و خاص قوللرینه باشقه باشقه ایلکلری اولان اللّهڭ آدیله باشلارم.
حمد اللّهه مخصوصدر. او اللّهکه بتون عالَمرڭ ربّیدر، هرکسه و خاص قوللره باشقه باشقه ایلکلری واردر. حساب گونندڭ صاحبیدر. یا رب آنجق سکّا قوللق ایدرز و آنجق سندن یاردیم ایسترز. بزی طوغری یوله؛ نعمتلره نائل ایتدیگڭ، غضبه اوغرامامش و یوللرینی شاشیرمامش کیمسه‌لرڭ یولنه گوتور. آمین.

تفسیر

... رحمن و رحیم کلمه‌لرینڭ معنالرنده فرق واردر. رحمن عمومی (هرکسه عائد)، رحیم خاصدر (أوزلدر). مثلا بر پادشاهڭ بوتون بندگانه (قوللرینه) عمومی اولان لطفلری واردر. او اعتبار ایله رحمن صفتیله متّصفدر (نیته‌لنمشدر). بر ده خاص بنده‌لرینه مخصوص آیری، داها یوکسك و داها کبارانه (بویوکلگنه یاقیشیر) لطفلری اولابیلیرکه او وقت رحیم صفتیله متّصف اولور. ایشته جناب حقّڭ ده ایی، کوتو، حیوان، انسان، جاهل، عالم، منکر، مؤمن هرکسه شامل (قاپسایان) لطفلری واردرکه بونلر مادّی لطفلر و دنیا نعمتلریدر. بو اعتبار ایله اللّه رحمندر. بر ده ایی قوللرینه مخصوص نعمتلری، لطفلری واردرکه او ده عرفان

و ايمان و حسنِ اخلاق مُقْتَضِياتيله (گركلى اولان شيلرله) حركته موفّقيتدر. او اعتبار ايله ده جناب اللّٰه رحيمدر. و بو ايضاحاتدن (آچيقلامه‌لردن) آڭلاشيلاجغى وجهيله بسم اللّٰه ديدكدن صوڭره الرحمن، الرحيم لفظلرينڭ علاوه‌سنده طوغرى يولده ايلرله‌مكله مادّى معنوى، دنيوى اُخْرَوى مقاصد (آماچلر) ايچون چاليشمق يعنى دنيا ايچون آخرتى و آخرت ايچون دنيايى ترك ايتمه‌يوب هر ايكى جهتى ده حقّانيت دائره‌سنده جمع ايتمك لزومنى بيان واردر.

بويله هر جهتى گوزته‌رك ايشه باشلايان بر كيمسه طبيعى چاليشمه‌سندن بر نتيجه ألده ايدركه بو نتيجه‌دن بعض انسانلر راضى اولور، منعم حقيقى‌يه (گرچك نعمت ويريجى اولان اللّٰهه) حمد ايدر. بعضيلرى ده طويماز، گيتدكجه حرص و احتراصنى آرتيرر. دين اسلام داها فاتحه‌نڭ ابتداسنده نتيجه‌يه رضا امر ايدر. فقط داها اى‌يه، داها زياده‌يه موفّق اولمق ايچون چاليشمه‌يى ده برابر امر ايدر. زيرا الحمدللّٰه ديمكله هم رضا هم تزييدِ نعمت (نعمتڭ آرتمسى) معناسى مراد اولونور. الحمدللّٰهده رضا معناسى ظاهردر. بو رضا فلسفى اخلاق اربابنجه ده فضيلت و سعادتڭ أڭ برنجى شرطيدر.

بر نعمته حمد ايتمك او نعمتڭ قيمتنى بيلمك ديمكدر. بر شيئڭ قيمتى بيلينيرسه طبيعى حسنِ محافظه‌سنه و آرتمه‌سنه چاليشيلير. "...لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ..." آيت جليله‌سى ده حمد و شكرڭ زيادهٔ نعمته خدمتنى مُبيّندر (آچيقلاييجيدر). نائل اولونان نعمت ايچون قورو قورويه ديل ايله حمد ايديلوب ده قيمتى بيلينمز و حسنِ محافظه‌سنه چاليشيلمازسه او حمدڭ جدّى اولمايا‌جغى ظاهردر. نعمتلرينڭ قيمتنى بيلوب حمد ايدنلره اللّٰهڭ مادّى معنوى ياردىم ايده‌جگى شبهه‌سزدر...

ميلاسلى اسماعيل حقّى، قرآن ترجمه ايديله‌بيلير مى و يڭى واديده فاتحه ترجمه و تفسيرى

Kelime Defteri

"Fatiha Tercümesi ve Tefsiri" başlıklı metinde geçen anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını lügatten bularak kelime defterinize not ediniz.

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (149. sayfa) "Test Çözelim" etkinliğini yapabilirsiniz.

Paragraflara Başlık Bulalım

Aşağıdaki paragrafları dikkatlice okuyunuz ve her bir paragraf için uygun bir başlık bulup yazınız.

.....

١- هركس بر راحت و سعادته نائل اولمغه چاليشير. لكن علمنى بيليرسه، بولوندیغی حالده مسعود اولوب راحت ايده‌بيله‌جگنى و علمنى بيلمزسه، دنيايه مالك اولسه بيله مسعود اولامه‌يوب راحت ايده‌مه‌يه‌جگنى كيمسه دوشونمز. (ش. سامى، امثال)

.....

٢- ايلك ايتديگك آدمدن فنالق گورورسه‌ك بينه ايلك ايتمكدن واز گچمه. مادةً غائب ايدرسه‌ك اخلاقجه چوق قازانيرسك. حالبوكه ايلگه مقابل ايلك گورورسه‌ك كندى ايلگندن، أوته‌كينك ايلگنى بعدَ التّنزيل دفتر اعمالده صفر قالير. (ش. سامى، امثال)

.....

٣- مطالعه‌دن علم، سعيدن ثروت، جسارتدن نفوذ، اخلاقِ حميده‌دن رحمت تولّد ايدر. مطالعه‌سز عالِم، سعيسز زنگين، جسارتسز نفوذ صاحبى، اخلاقسز رحمتِ حقّه نائل اولمق ايسته‌ين بيهوده يورولمش اولور. (ش. سامى، امثال)

OKUMA METNİ 17

Metin Okuyalım

"Amentü" başlıklı aşağıdaki metni önce sessiz, daha sonra sesli olarak okuyunuz.

اٰمَنْتُ

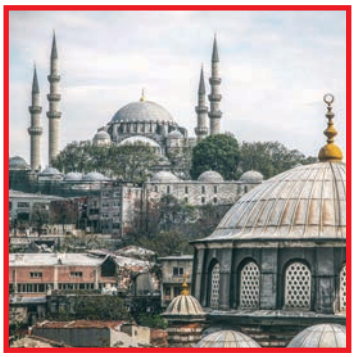

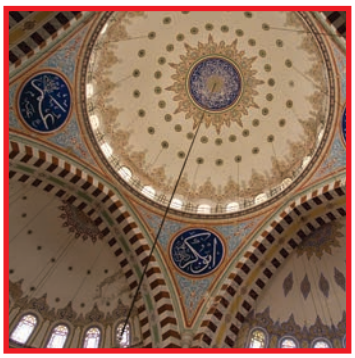

أی جماعت! شو ایچنده بولوندیغمز جامعه بر گوز گزدیرڭ، باقڭ نەلر وار؟ قندیل، شمعدان، سجّاده، حصیر، رحله، کرسی، منبر، محراب، قاپی پنجره، جام چرچوه، دیوار، طاوان صوڭره مناره، شادروان. بونڭ گبی داها برچوق شی دگلمی؟

شیمدی پك اعلا بیلیرسڭزکه بونلرڭ هپسنڭ بر خدمتی، هپسنڭ بر حکمتی واردر. پنجەلر، قاپیلر صیرەسنه گوره آچیلیر، قاپانیر. شمعدانلر، قندیللر یانار یاقیلیر. شادروانده آبدست آلینیر، مناردە اذان ویریلیر، سجّادەلر أوزرنده نماز قیلینیر، منبرده خطبه اوقونور، کرسیده وعظ ایدیلیر. بونلرڭ هیچ بری فضله، هیچ بری لزومسز دگلدر. بونلرڭ هر بری بر ایشه یارار.

دیمککه وقتیله بورایه جامع یاپمق لازم گلمش. اوستەلر أولچوب بیچمشلر. دولگرلر، دیوارجیلر گلوب تمل آتمش، دیوار یاپمشلر؛ دیرك دیکمشلر. بو بنایی قورمشلر. صوڭره ده نه لازم ایسه هپسی یرلی یرنده دوزولوب قوشولمش.

شیمدی بویله ایکن بری چیقسه ده "یوق جانم، بو جامع أویله اوستەنڭ، دولگرڭ یاپمەسیله ایتمەسیله اولوب بیتمەمشدر. بونلرڭ هپسی کندی کندینه، گلیشی گوزل اولوویرمشدر. سیللر، طاشنی طوپراغنی گتیروب ییغمشدر. روزگارلر، یاغمورلر گیره چیقا بو کومبلتیی دلیك دلیك ایتمش؛ پنجەلر آچیلمش. گونشڭ صیجاغندن بو ییغینتینڭ أوستندەکی چامورلر قورومش، کیرەمیت اولمشدر. محرابی منبری، قاپیسی چاتیسی ده أویله حسابله کتابله یاپیلمامش. ناصلسه راست گله اولوویرمشدر." دیسه بو سوزه هیچ اینانیلیرمی؟

بونلری دولگر، دیوارجی، صیواجی، بویاجی یاپمامش ده کندی کندینەمی اولمش بیتمشدر؟ هیچ بو اینانیلاجق شیمیدر؟

سويله‌يڭ ياهو! هيچ بو جامع كندى كندينه قورولورمى؟ بو قدر شيلر كندى كندينه دوزولوب قوشولورمى؟ بو اولاجق شيميدر؟ چوجقلرڭ بيله عقلى ايركه مطلقا بونلرى بر ياپان، بر ايدن واردر.

شيمدى جامعى بيراقوب بر كره ده شو دنيايه باقڭ! سزه صورارم! بو يرلر گوكلر؛ آيلر گونشلر، ييلديزلر، ييلديريملر، بلوطلر، شيمشكلر، روزگارلر؛ قارلر ياغمورلر، طاغلر طاشلر؛ قيرلر اووه‌لر، دره‌لر تپه‌لر، ايرماقلر پيڭارلر، دڭزلر آطه‌لر، آغاچلر چيچكلر، يمشلر أكينلر، معدنلر حيوانلر، قورتلر قوشلر، باليقلر انسانلر... بونلر نه‌در، نه‌يڭ نه‌سيدر؟ باشڭزڭ أوستنده دونوب طولاشان، گوزلريڭزڭ أوڭنده اولوب بيتن شيلرى شويله بر دوشونڭ.

شيمدى عجبا بونلر نه‌دن اولمش، ناصل قورولمش، بونلرى بويله كيم ياپمش، كيم ياقيشديرمشدر؟ بر ياپان، يارادان وارميدر؟ يوقسه هپ بونلر كندى كندينه‌مى اولووير‌مشدر؟ بونى گوزلجه بر دوشونڭ!

باقڭ؛ دمين آڭلادق، كسديروب آتدقكه شو جامع كندى كندينه اولامشدر. مطلقا بر ياپانى واردر. ايشته طبقى بوڭا ياناديغمز گبى دنيانڭ ده كندى كندينه اولماديغنه ياناجغز. أڭى بويى ميداده اولان بنا بيله كندى كندينه اولمازسه بو قوجه دنيا، او بويلى بوصلى انسانلر، او گوزل رنكلى چيچكلر، او يرلر، او گوكلر هيچ كندى كندينه اولورمى؟ البته بونلرڭ بر ياپانى، بر ياراتانى اولاجق.

ايشته أى جماعت، أى انسان اوغوللرى! بيلمش اولڭكه بو دنيايى بويله‌جه ياپوب، يوقدن وار ايدن ده الله تعالى حضرتلريدر.

وحيد، كويلى علمِ حالى
(دوزنلنمشدر.)

Konuşalım-Paylaşalım

1. "Amentü" başlıklı parçanın ana fikrini belirleyip sözlü olarak ifade ediniz.
2. "Amentü" başlıklı metinde anlatılanlara ilişkin duygu ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1.

آغالق ویرمکله، بیگیتلك اورمقله.

آغریسز باش مزارده گرك.

آق آقچه قره گون ایچوندر.

آلما مظلومك آهنی، چیقار آهسته آهسته.

Aşağıdakilerden hangisi, verilen atasözlerinde dile getirilen konulardan biri <u>değildir</u>?

A) طوتوملیلق B) ظلم C) چالیشقانلق D) صبر E) جومردلك

2.

۱-او ده ئولدیریله‌جگنی ویا زنجیره اورولارق هر یرده گزدیریله جگنی ویاخود پك کوچوك بر احتمال ایله ده اولسه باغیشلانابیله‌جگنی سویله دی.

۲-آلپ آرسلان اونکله دوستلق قوراجغنی بیلدیره رك کندیسنی تسلّی ایتدی و یاننه اوتورتارق یاکلیشلرینی آکلاتدی.

۳-آلپ آرسلان یاره‌لی اولارق أوکنه گتیریلن دییوزنه ناصل بر طاورانیش بکله‌دیگنی صوردی.

Numaralanmış cümlelerden bir paragraf oluşturulursa aşağıdaki sıralamalardan (sağdan sola) hangisi doğru olur?

A) ۱، ۲، ۳ B) ۲، ۱، ۳ C) ۲، ۳، ۱ D) ۳، ۱، ۲ E) ۱، ۳، ۲

3.

بویله بوکوك بر یتیم گوردیگك زمان اونك قارشیسنده کندی اولادیکك یوزینی أوپمه. یتیم آغلاینجه نازینی کیم چکر؟ أوفکه‌لننجه کیملر خوش گورور؟ آمان، دقّت ایت ده آغلاماسین؛ یتیم آغلادیغی زمان قوص قوجه عرش تیترر. اسیرگه‌یه‌رك اونك گوز یاشنی سیل، شفقتله یوزینك توزینی آل. اگر باشندن گولگه‌سی گیتدیسه اونی کندی گولگه‌کده بسله.

بن ده باشمی بابامڭ قوجاغنه یاصلادیغم زمانلر باشمده تاج واردی. وجودیمه بر سینك قونسه قاچ کیشینڭ گوڭلی پریشان اولوردی. اویسه‌که شیمدی دشمانلره اسیر دوشسه‌م دوستلرمدن کیمسه بڭا یار اولماز. یتیم چوجوقلرڭ دردینی بن بیلیرم. چونکه چوجوقلغمده بابام باشمدن گیتمشدی.

Bu metinden aşağıdakilerden hangisi <u>çıkarılamaz</u>?

A) یتیملره صاحب چیقیلمسی گرکدیگی

B) یتیم اولانلرڭ یتیم چوجقلرڭ دردینی آڭلادقلری

C) آننه و بابالرڭ کندی چوجوقلرینه ایلگی گوستریرکن یتیملرڭ یاننده داها دقّتلی طاورانمه لری

D) یتیم چوجوقلرڭ دیگر انسانلره گوره داها چوق دشمانلری اولدیغی

E) کیشینڭ باباسنڭ حمایه‌سنده‌کی گونلرینڭ أوزلمله آڭیلاجق زمانلر اولدیغی

4.

بر دیدیگڭی گون اولدی قیردڭ،
ایکی ایتمه‌یه‌یم دییه اینجینمه‌دم.
أویله چیرپیندمکه ایلك اویونجاغڭ
و سنی أویله سودم، سڭا بن اولدم یاوروم،
او قدر ایصیندمکه صوڭ اویونجاغڭ
اوصانمادم، یورولمادم، چکینمه‌دم. بن اولدم!

Bu şiirde üzerinde söz söylenen temel duygu aşağıdakilerden hangisidir?

A) چوجوقلر B) چوجوقلر و اویونجاقلر C) انسان سوگیسی

D) حیاتڭ زورلقلری E) آننه شفقتی

B.

أوچ آرقداش اكمكلرى سوته طوغرايوب ييمكده‌درلر. خواجه ايله بريسى سوته اكمك طوغرامقله مشغولدر. ديگرى ايسه توم اخطارلرينه رغماً بونلرڭ طوغراديغى اكمگى قاشيق آتيشديرمقده‌در. نهايت خواجه قيزار، سوته اكمك باصديغى ألنده‌كى كپچه‌يى 'يا ستّار!' دييه‌رك حريفڭ قفاسنه ايندير. آدم آننده موص مور كسيلوب اورايه ييغيلى ويرر.

ايى زمان گچدكدن صوڭره سفره طوپلانير، ضيافت صوڭه ايرر. خواجه آدمڭ صومورتقان بر يوزله صوصمش اولديغنى گورنجه صوڭ درجه حيرتله شويله ديير:

— نه طوغرار، نه باصار، نه ألنى چاناقدن كسر؛ بر كپچه اورورسه‌ڭ ايشته بويله كوسر.

Bu metinle ilgili aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" işareti koyunuz.

( ) نصرالدّين خواجه فقره‌لرى كولتور دگرلريمزدندر.

( ) متنده‌كى اخطار كلمه‌سى ياشلى آڭلامنه گلمكده‌در.

( ) ستّار اللّهڭ گوزل اسملرندن اولوب چوقجه أورتن، گيزله‌ين معناسنده‌در.

( ) فقره‌نڭ قونوسى ايى آرقداش سچيمنڭ أونميدر.

C. Metinde boş bırakılan yerleri, parantez içinde verilen uygun ifadelerle (okunuşlarını yazarak) doldurunuz.

(چكردم، بوينه، هيچ بر شى، قورديغم، بوتون، باقڭ، أوه، صوصمه‌يى، صوڭسزه)

بر گون _____ أوگرندم. أويله بر صوصدمكه بلكه _____ قدر صوصاجقدم. چونكه صوصمق بنم كوچوجك دنيامده بابامله _____ ايلتيشيم طرزيدى.

شيمدى _____، آڭلاتايم. بابام آقشاملرى _____ يورغون دونردى. بن _____ گون أوده صيقيلير، اونڭ گليشنى ايپله _____. داها او قاپيدن گيرر گيرمز همن _____ آتيلير و اونڭله اوينامق ايسترديم. بابام صاريلير، أوپر و داها بن _____ آڭلامادن "هادى اوطه‌ڭه گيت!" ديردى.

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Atasözlerinin millî ve manevi değerlerin aktarılmasındaki rolü nedir? Düşüncelerinizi sözlü olarak ifade ediniz.
2. Metinleri daha iyi anlamak ve anlamlandırmak için neler yapılması gerekir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

6. ÜNİTE

HARF, KELİME VE CÜMLE YAZMA (MATBU)

6.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesindeki Matbu Harfleri Yazma
6.2. Matbu Harflerle Kelime ve Cümle Yazma

6.1. Osmanlı Türkçesi Alfabesindeki Matbu Harfleri Yazma

Hazırlanalım

İlkokulda yazmayı öğrenirken ne tür çalışmalar yapmıştınız?

Bir insan, okuma ve yazmayı ne kadar zamanda öğrenebilir?

İnceleyelim-Yazalım

Aşağıda gölgeli yazıyla verilmiş harfleri, üzerinden geçerek yazınız. Harfleri yazarken yazılış yönlerine dikkat ediniz.

ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا		
ب	ب	ب	ب	ب	ب	ب	ب		
پ	پ	پ	پ	پ	پ	پ	پ		
ت	ت	ت	ت	ت	ت	ت	ت		
ث	ث	ث	ث	ث	ث	ث	ث		
ج	ج	ج	ج	ج	ج	ج	ج		
چ	چ	چ	چ	چ	چ	چ	چ		
ح	ح	ح	ح	ح	ح	ح	ح		
خ	خ	خ	خ	خ	خ	خ	خ		
د	د	د	د	د	د	د	د		
ذ	ذ	ذ	ذ	ذ	ذ	ذ	ذ		
ر	ر	ر	ر	ر	ر	ر	ر		
ز	ز	ز	ز	ز	ز	ز	ز		
ژ	ژ	ژ	ژ	ژ	ژ	ژ	ژ		
س	س	س	س	س	س	س	س		
ش	ش	ش	ش	ش	ش	ش	ش		
ص	ص	ص	ص	ص	ص	ص	ص		

ض	ض	ض	ض	ض	ض	ض	ض		
ط	ط	ط	ط	ط	ط	ط	ط	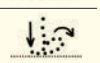	
ظ	ظ	ظ	ظ	ظ	ظ	ظ	ظ	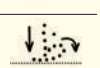	
ع	ع	ع	ع	ع	ع	ع	ع		
غ	غ	غ	غ	غ	غ	غ	غ	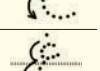	
ف	ف	ف	ف	ف	ف	ف	ف		
ق	ق	ق	ق	ق	ق	ق	ق		
ك	ك	ك	ك	ك	ك	ك	ك		
گ	گ	گ	گ	گ	گ	گ	گ		
ڭ	ڭ	ڭ	ڭ	ڭ	ڭ	ڭ	ڭ	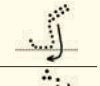	
ل	ل	ل	ل	ل	ل	ل	ل		
م	م	م	م	م	م	م	م		
ن	ن	ن	ن	ن	ن	ن	ن		
و	و	و	و	و	و	و	و		
ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه	ه		
لا	لا	لا	لا	لا	لا	لا	لا		
ى	ى	ى	ى	ى	ى	ى	ى		

İnceleyelim

Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin bitişik yazılmış şekillerini inceleyiniz.

ا ا ا	ببب	پپپ	تتت	ثثث
ججج	چچچ	حححح	خخخ	د د د
ذ ذ ذ	ر ر ر	ز ز ز	ژ ژ ژ	سسس
ششش	صصص	ضضض	ططط	ظظظ
ععع	غغغ	ففف	قققق	ككك
گگگ	ڭڭڭ	للل	ممم	ننن
و و و	هههه	لا لا لا	يي	

Yazalım

Aşağıda gölgeli yazıyla verilmiş harfleri, başlangıç ve bitiş yönlerine dikkat ederek örneklerdeki gibi yazınız.

ا ا ا	حححح
ببب	خخخ
پپپ	د د د
تتت	ذ ذ ذ
ثثث	ر ر ر
ججج	ز ز ز
چچچ	ژ ژ ژ

سسس سسس سسس سسس سسس	ككك ككك ككك ككك ككك
ششش ششش ششش ششش ششش	گگگ گگگ گگگ گگگ گگگ
صصص صصص صصص صصص	ڴڴڴ ڴڴڴ ڴڴڴ ڴڴڴ ڴڴڴ
ضضض ضضض ضضض ضضض	للل للل للل للل للل
ططط ططط ططط ططط ظظظ	ممم ممم ممم ممم ممم
ظظظ ظظظ ظظظ ظظظ ظظظ	ننن ننن ننن ننن ننن
ععع ععع ععع ععع ععع	و و و و و و و و و و
غغغ غغغ غغغ غغغ غغغ	ههه ههه ههه ههه ههه
ففف ففف ففف ففف ففف	لا لا لا لا لا لا لا لا لا لا
ققق ققق ققق ققق ققق	یی یی یی یی یی یی یی یی

Yazalım

Aşağıda birleşik şekilleriyle verilen harfleri üzerinden geçerek yazınız.

ااا ابيات ثجا هطات كلا ألما

بيت ثبا بتب پابث بجخ فبق بهى سبتب شص ضطب

جچحخ جاب پجث حجخ دچج هجى

ددذ داب دبپ خدذرزد شدص سضد لكد

رزژ راب ترپ رزژ درذ سشر ككر

سسش ساب سثج چسح خرس ضششس

صصض صبا حصا خدص سشص

ططظ طچج چطخ دذظ شصط

عغع عچج عاخ دعذ شعص عظغ

ففق فحخ عفغ فقف منفق

ككگك كاپ كڭل ججچكك قهگ

للل لژس لاپ تلث جحل گلل

ممم ما مچج امب پمت ثجم خمچ

ننن نات پنث جچن رزن نضطن

ووو واپ يوث شوص جچو هو

هههه هاپ تهث جهچ حخه وهه

ييي ياپ تيث ديذ جچى طضى هچ

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (152. sayfa) "Yazalım" etkinliğini yapabilirsiniz.

Okuyalım-Yazalım

Aşağıda verilen harfleri örnekteki gibi birleştirerek yazınız.

(Kırmızıyla gösterilmiş harfler, kendinden sonraki harfle birleşmeyen harflerdir.)

كدى	صىجاق	پرده	قارتون
.....	.....	.....	.....
جكت	فاره	چوچ	گلەنك
.....	.....	.....	.....
صاغلام	باراداق	سسلى	كنەتى
.....	.....	.....	.....

6.2. Matbu Harflerle Kelime ve Cümle Yazma

Hazırlanalım

- Okuryazar olmakla sadece okur olmak arasında ne gibi farklılıklar söz konusudur? Düşüncelerinizi söyleyiniz.
- Bir dili bildiğiniz, konuştuğunuz hâlde bu dille herhangi bir şey yazamazsanız ne gibi bir eksiklik olur?

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki tablolarda gölgeli yazıyla verilmiş kelimeleri okuyup yazınız.

Tablo 1

پاشا	ماما	یایا	ماصا	داها	بابا
یازار	خرمان	باشاق	بال	چای	چام
چاپراز	یانار طاغ	یاناشاماز	یاپاماز	یاقالا	باشلا
صاقلاما	چاپاق	باش	باشاران	بایراق	خاقان
قایا	صاپان	قاباق	یازاماز	باقار	چاتما
یاتاق	چاقال	صاقال	قازانچ	صاواش	چاناق
قاپناق	پاراغراف	صارماش	قاصناق	پارلاق	طاقلا
آناختار	آووقات	آپارتمان	آیاق	آق	آل

Tablo 2

تپه	دره	ننه	دده	تازه	نانه
آرابه	چانطه	لامبه	باجه	قاصه	لاله
صانداليه	کستانه	کپچه	سرچه	قاناریه	بادانه
پاچاوره	باراقه	چاره	باشقه	آنتیقه	آقچه
مارقه	نه‌دن	یانده	نره‌ده	نه چاره	پاسته
بزلیه	کلپچه	دسته	آننه	صالچه	بالطه
بینه	سوه‌جن	کرپه‌تن	گله‌نك	دژه‌نه‌ره	کرسته
أتك	ألك	أگه	أل	أركك	أو

Tablo 3

بالون	قورتولوش	ئولوم	كوچوك	بويوك	بو
سوزولوش	ياغمور	صولونوم	چابوق	چوق	چوجوق
اوچوروم	قورو	اودون	كومور	طوپراق	قونوشويور
أورمك	أوزگون	اوروچ	بولونسون	كوتوك	بوتون
صوص	بويله	اويله	أورنك	أوزوم	اوزون
قورومق	كولمك	اويقو	اومورغه	صوگوچ	صور
صوسام	صامسون	طولوم	فونوغراف	تله‌فون	فوطوغراف
دوزگون	طوغله	كوسه	پوصه	صوغان	صوگره

Tablo 4

باشاريلى	ايمانلى	سيورى	يالديزلى	ييلديز	يازى
صاريق	صيغيناق	ديريليش	آراشديريجى	چاليشقان	باريشجى
سيويل	ديريليش	گميجى	بيليم‌دالى	ديل‌بيلگيسى	بيلگى‌صايار
أكشى	ايش‌بيلير	تيلكى	بيندير	ييقيلير	بيلديرى
ايليشيك	ايليق	ايليك	بيلييور	يازييور	ييمك
سيلكى	پيرتيق	كيتديگگز	ايپ اينجه	ايلك	ايشيقلى
صيزى	كيرچ	كيره‌ميت	كيمياگر	كيرلى	ايشلك
صيقينتى	يارديم	بيچيم	فيچى	كيرپى	كيراز

Bakarak Yazalım

Boş bırakılan yerlere aşağıdaki kelimeleri -üst satırdaki şekline bakarak- yazınız.

أو	آننه	بابا	دده
.....	.....	.....	.....
بايراق	اوقول	صيره	چوجوق
.....	.....	.....	.....
بارداق	چاناق	بيچاق	چاتال
.....	.....	.....	.....
پرده	قولتوق	دولاپ	يورغان
.....	.....	.....	.....
تله‌فون	سوپورگه	اوجاق	فيرين
.....	.....	.....	.....
قونيه	قاناريه	استانبول	آنقره
.....	.....	.....	.....
سليم	احمد	مريم	بتول
.....	.....	.....	.....

Bakarak Yazalım

Boş bırakılan noktalı alanlara aşağıdaki cümleleri -üst satırdaki şekline bakarak- yazınız.

اوقو، يارادان ربّنك آديله!
.....
آق آقچه قره گون ايچوندر.
.....

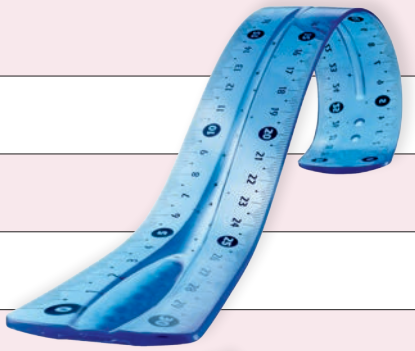

أگری جدولدن طوغری چیزگی چیقماز.

.....

أیی انسانلر، أیی آتلره بینوب گیتدیلر.

.....

کتاب، انسانی؛ انسان ده دنیایی دگیشدیرر.

.....

گوزل گورن گوزل دوشونور.

.....

ربّم قولایلاشدیر زورلاشدیرما؛ خیرلیسیله تمامنه أردیر.

.....

او راضی اولسه بوتون دنیا کوسسه اهمّیّتی یوق.

.....

دوانگ أگ خیرلیسی قرآندر.

.....

کورلر چارشیسنده آیینه صاتما، صاغیرلر چارشیسنده غزل آتما.

.....

هر سوزگ طوغری اوللی فقط هر طوغریيي سویلهمگ طوغری دگل.

.....

Pekiştirelim

Kitabınızın "Ek Etkinlikler" bölümünde yer alan (154. sayfa) "Yazalım" ve "Cümle Yazalım" etkinliklerini yapabilirsiniz.

Kendimizi Deneyelim

Aşağıda belirtilen isimlerin Osmanlı Türkçesiyle yazılışlarını, öğretmeninizin veya yardımcı kaynakların yardımıyla öğrenip noktalı alanlara yazınız.

Adınız: ..... Babanızın adı: .....

Soyadınız: ..... Doğum yeriniz: .....

Annenizin adı: ..... Başkentimiz: .....

İnceleyelim-Yorumlayalım

Aşağıdaki Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış hüsnühat örneklerini okuyup inceleyiniz. Yazı örneklerinin güzelliğine (harflerin dizilişi ve uyumu, derinlik, çekicilik, zarafet ve renklerin uyumu vb.) ilişkin görüşlerinizi belirtiniz.

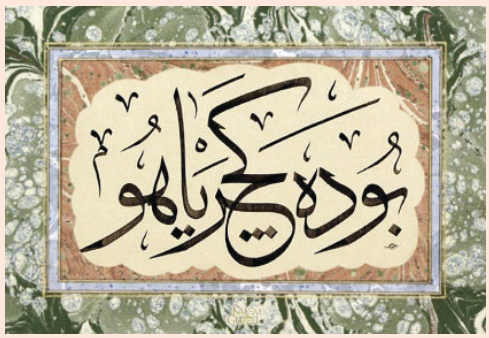

"Bu da geçer yâ Hû"

"Bu da geçer yâ Hû"

"Edeb yâ Hû"

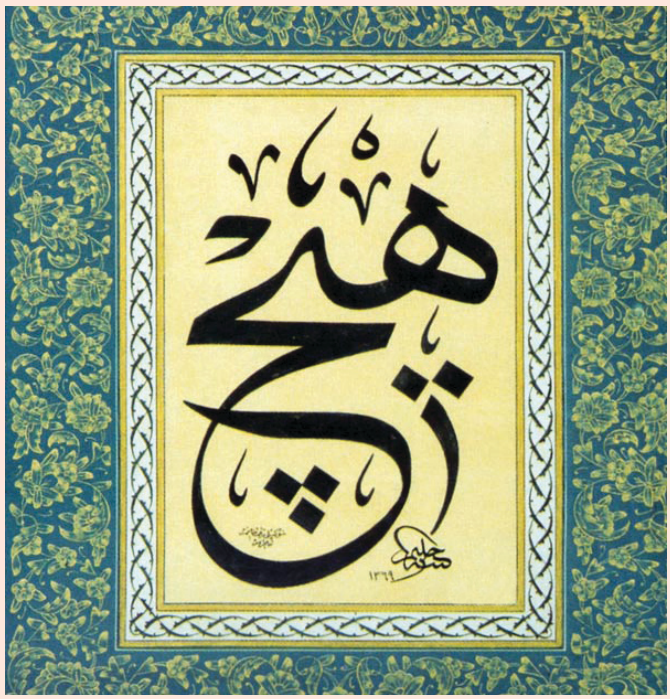

"Hiç"

"Edeb yâ Hû"

"Hoş gör"

Okuyalım-Yorumlayalım

Aşağıda verilen hüsnühat örneklerini okuyup inceleyiniz ve örneklerdeki sözlerin güzelliğine (etkileyicilik, özlülük, derin anlamlılık, düşündürücülük, geçerlilik vb.) ilişkin görüşlerinizi belirtiniz.

(Fukara kalbine her kim dokuna,
Dokuna sinesi Allah okuna.)

(Dünya madem fânidir.
Değmiyor alaka-i kalbe.)

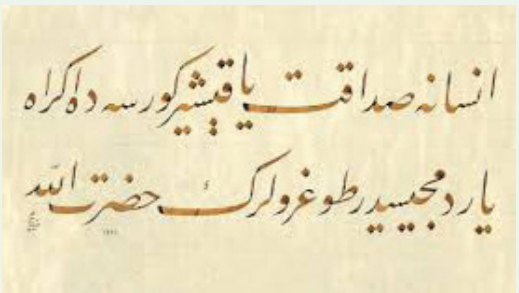

(İnsana sadakat yakışır görse de ikrah
Yardımcısıdır doğruların Hazret-i Allah.)

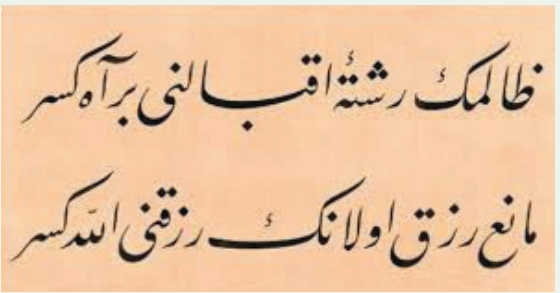

(Zalimin rişte-i ikbalini bir ah keser
Mâni-i rızk olanın rızkını Allah keser.)

(Din hayatın hayatı, hem nuru, hem esası;
İhya-yı din ile olur bu milletin ihyası.)

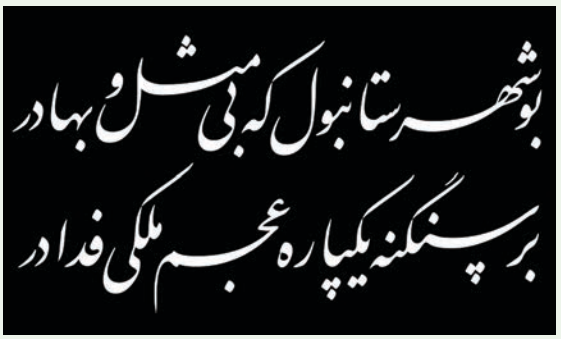

(Bu şehr-i Stanbul ki bi-misl ü bahadır
Bir sengine yekpare Acem mülkü fedadır.)

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneğini bulup işaretleyiniz.

1. Be, sad, kaf, cim ve mim harflerinin ortadaki yazılış biçimleri seçeneklerden hangisinde alfabetik sırayla (sağdan sola) ve doğru olarak verilmiştir?

A) ـقـ، ـجـ، ـصـ، ـبـ، ـمـ B) ـبـ، ـجـ، ـصـ، ـقـ، ـمـ C) ـبـ، ـصـ، ـقـ، ـجـ، ـمـ

D) ـبـ، ـجـ، ـصـ، ـقـ، ـمـ E) بـ، جـ، صـ، قـ، مـ

2. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde, "uçurum" kelimesinin Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılışı doğrudur?

A) اوچوروم B) اچورم C) اوچوريم D) اوچورورم E) عوچوروم

3. "Dinleyen, söyleyenden daha iyi anlar." cümlesinin Osmanlı Türkçesiyle yazılışı, aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) دينله‌ين، صويله‌يندن داها أيي آنلار.

B) ديڭلاين، سويلايندن داها أيي آڭلار.

C) ديڭله‌ين، سويله‌يندن داها أيي آڭلار.

D) طيڭله‌ين، سويله‌يندن داها أيي آڭلار.

E) ديڭله‌يڭ، سويله‌يڭدڭ داها أيي آڭلار.

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

( ) Osmanlı Türkçesi alfabesi sağdan sola doğru yazılır.
( ) Ye harfi sadece ı ve i ünlülerinin işaretlenmesinde kullanılır.
( ) Je harfi kendinden sonraki harfle birleşmez.
( ) Hüsnühat eserlerinde estetik kaygı gözetilmez.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.

1. Osmanlı Türkçesi alfabesinde ..... adet harf vardır.
2. Osmanlı Türkçesinde ünlülerin işaretlenmesinde kullanılan harfler ....., ..., ... ve ..... dir / dır.

D. Aşağıdaki soruları cevaplayalım.

1. "Yapan bilir, bilen konuşur." cümlesini Osmanlı Türkçesi alfabesiyle defterinize yazınız.
2. Osmanlı Türkçesi alfabesinin estetik yönüyle ilgili görüşlerinizi söyleyiniz.

Okuma Metni

Sülüs

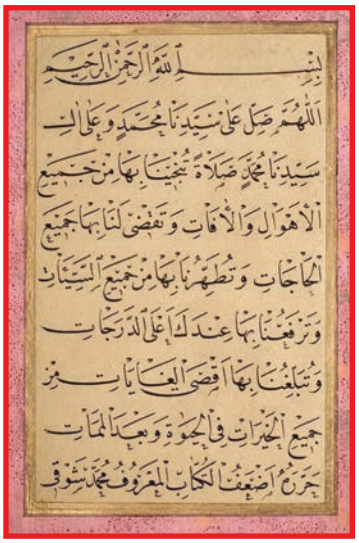
Nesih

Talik

GÜZEL YAZI ÜZERİNE

Hüsnühat, kelime olarak "güzel yazı" anlamına gelmektedir. Istılah olarak ise İslam yazısının estetik endişelerle birlikte yazılması manasına gelir.

Arap yazısı başlangıçta çok iptidai olduğu gibi hareke ve birbirine benzeyen harf şekillerini ayıran noktalardan da mahrumdur. Bütün bunlar Arap yazısına sonradan ilave edilmiştir. İlk iki asırda yazının imla gelişimi üzerinde durulmuş ancak ondan sonra estetik yapısıyla ilgili gelişmeler başlamıştır.

Aslında başlangıcından itibaren yazı estetiği üzerinde çalışmalar yapılmış, basit de olsa birtakım kaideler konmuştur. Hz. Ali kâtibine, "Mürekkebini karıştır, kalemin ucunu uzun tut, satırlar arasında tenasübe riayet et." demek suretiyle yazı ile alakalı ilk estetik kaideleri beyan etmiştir. Estetik kaidelerine dikkat edilerek yazılmış bir yazı, aynı zamanda doğru ve okunaklı bir yazı anlamına da gelir.

"Allah güzeldir ve güzeli sever." mealindeki kutsi hadis, insanın eşyaya bakış açısının ne olması gerektiğini ortaya koyan güzel bir tespittir. İnsan hayatında var olan her şeyin güzel olmasına dikkat gösterilmesi, şuurlu insan için gerekli bir hedeftir. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygambere ait her türlü hususun tespiti, güzel sözlerin insanlara yazı ile aktarılmasında kullanılan yazıya da metin kadar özen gösterilmesi Müslümanların hedeflerinden olmuştur.

Aslında güzel yazıda, sözün güzelinin kullanılması, Osmanlı yazı sanatındaki estetiğin ana unsurunu oluşturmuştur. Genellikle cami ve mescit giriş kapılarına, **"Oraya güven içinde esenlikle girin."** ve **"Selam size, hoş geldiniz! Temelli olarak buraya girin."** mealindeki ayetler, içerilere ise Kur'an ve hadislerden güzel nasihatler müminlerin nazarına verilir. Bu bazen **"Ölünceye kadar Rabbine kulluk et."**, **"Dikkat edin, kalpler ancak Allah'ı anmakla huzura kavuşur."** mealinde ayetler

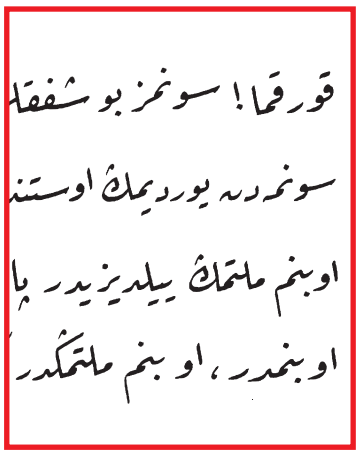

Rika

Reyhani

Muhakkak

bazen de **"Vaktinde kılınan namaz, ana babaya iyilik ve cihat, Allah'a en sevimli gelen ibadetlerdendir."**, **"Zamanında namaz kılmaya gayret edin."**, **"Ölmeden tövbeye gayret edin."** mealindeki hadisler, bazen de kelimeitevhit, kelimeişehadet olurdu. İsm-i celal, ism-i nebi, ciharyâr-ı güzin ile Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin isimleri cami ve mescitlerin mutlaka bulunması gereken hüsnühat levhalarıdır.

Osmanlıda evlerin girişine Cenabıhakk'ın isimlerinden "Ya Hafız: Ey Koruyucu" konulması güzel bir gelenekti. Aynı şekilde evlerin içine Hz. Peygamberin fiziki ve ahlaki vasıflarından bahseden hilye-i şerif asılması bir anane hâlini almıştı. Bu hilyenin, haneyi ve halkını musibetlerden uzak tuttuğu inancı yaygındı.

Yazı, başlangıcından itibaren, nesilden nesile büyük bir dikkat ve gayretle geliştirilerek güzel sanatlar seviyesine yükseltilmiştir. Daha Abbasiler zamanında İbn Mukle (ö. 328/940) isimli sanatkâr, harf şekillerini belli ölçülere bağladı. Yazıyı düzene koyarken nokta, elif ve daireyi ölçü olarak aldı. Noktayı harflerin boyu, elifi dik harflerin boyu, daireyi ise çanak şeklindeki harflerin genişliği için ölçü olarak koydu. Böylece aklam-ı sitte denilen altı çeşit yazıyı (sülüs, nesih, reyhani, muhakkak, tevkii ve rıkaa') ölçü içerisine alıp düzene soktu. Osmanlı yazı sanatında bir harfin diğer harfe olan nispeti, satırda duruşu, meyli ve kalemin cereyanı estetik unsurlarını oluşturur. Bunun yanında kâğıdın rengi, mürekkebin tonu, sayfaların düzeni bu estetiği tamamlayan hususlardır. Özellikle celi yazıda istif öne çıkmaktadır. Yazıyı oluşturan harflerin dağılımı, yani espas, leke dağılımı yazının can damarını oluşturmaktadır. Yazıda harfin okuyuşu bozmayacak yere, gözü rahatsız etmeyecek şekilde yerleştirilmesi, bunun yanında harfin ölçüsünde olması estetik kurallardandır. Bütün bu hususları Osmanlı hattatlarının meydana getirdikleri eserlerde görmek mümkündür. Bunun için İstanbul'da tarihî mekânları gezerken dikkatli olmak yeterli olacaktır.

Süleyman Berk, Standard Dergisi
(Düzenlenmiştir.)

2. ÜNİTE PERFORMANS GÖREVİ

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	10. Sınıf
Kazanımlar	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harfleri adlarıyla okur. Harflerin; kelimenin başında, ortasında ve sonunda aldıkları şekilleri tanır. Kendinden sonraki harflere birleşmeyen harfleri ayırt eder. Rakamları ve noktalama işaretlerini tanır.
Beklenen Performans	Araştırma, İş birliği, Planlı Çalışma
Süre	1 Hafta
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı

Performans Görevi Konusu

Sizden, Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harflerin müstakil (tek başına), başta, ortada ve sonda yazılışlarının yer aldığı; rakamlar ve noktalama işaretlerini de içeren, uygun yerlerde sergilenebilecek bir tablo hazırlamanız beklenmektedir.

Hazırlayacağınız tabloda;

1. Osmanlı Türkçesi alfabesindeki matbu harflerin müstakil biçimlerine, başta, ortada ve sondaki yazılışlarına yer verilmelidir.
2. Kendinden sonra birleşmeyen harfler belirtilmelidir.
3. Osmanlı Türkçesi alfabesinde kullanılan rakamlara yer verilmelidir.
4. Osmanlı Türkçesinde kullanılan noktalama işaretleri tanıtılmalıdır.

Performans Görevini Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler

1. Performans görevini hazırlamak için sınıfınızdan grup hâlinde çalışabileceğiniz arkadaşlar belirlemelisiniz.
2. Çalışmalarınızı, verilen süre içinde bitirebilecek ve okulda sergileyebilecek şekilde bir planlama yapmalısınız.
3. Grup üyeleri olarak kendi aranızda çalışma sürecinde üstleneceğiniz sorumlulukları belirlemelisiniz.
4. Tablodaki harfleri, rakamları ve noktalama işaretlerini hazır görsel malzemeler kullanarak veya kendiniz yazarak hazırlayabilirsiniz.
5. Çalışmalarınızın görselliğini güçlendirmek için süsleme yapabilirsiniz.
6. Çalışmanızı okuldaki arkadaşlarınızın görebileceği bir yerde sergilemelisiniz.
7. Çalışmalarınızı en geç .../.../20... tarihine kadar bitirmelisiniz.

Performans Görevi Dereceli Puanlama Anahtarı			
Nitelikler	**Geliştirilmeli (1)**	**İyi (2)**	**Mükemmel (3)**
Araştırma	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harfler, rakamlar ve noktalama işaretlerine ait uygun görsellere yer verilmemiştir.	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harfler, rakamlar ve noktalama işaretlerine ait uygun görsellere kısmen yer verilmiştir.	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harfler, rakamlar ve noktalama işaretlerine ait uygun yeterli düzeyde görsellere yer verilmiştir.
İçerik	Osmanlı Türkçesindeki harfler, harflerin başta, ortada ve sonda yazılışları; rakamlar ve noktalama işaretleri uygun şekilde verilememiştir.	Osmanlı Türkçesindeki harfler, harflerin başta, ortada ve sonda yazılışları; rakamlar ve noktalama işaretleri kısmen verilmiştir.	Osmanlı Türkçesindeki harfler, harflerin başta, ortada ve sonda yazılışları; rakamlar ile noktalama işaretleri eksiksiz ve başarılı bir şekilde verilmiştir.
Görsellik	Hazırlanan tablo ilgi çekici değildir. Harf, rakam ve noktalama işaretlerinin görselleri özenle hazırlanmamıştır.	Hazırlanan tablo kısmen ilgi çekicidir. Harf, rakam ve noktalama işaretlerinin görselleri gelişigüzel hazırlanmıştır.	Hazırlanan tablo ilgi çekicidir. Nitelikli görseller kullanılmış; harf, rakam ve noktalama işaretlerinin görselleri özenle hazırlanmıştır.

5. ÜNİTE PROJE GÖREVİ

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	10. Sınıf
Ünite Adı	Osmanlı Türkçesiyle Yazılmış Kolay Metinler
Beklenen Performans	Araştırma, Okuma, Yorumlama ve Lügat Kullanma.
Süre	2 Ay
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı

Proje Konusu

Sizden, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış matbu metinlere ulaşmanız, bunları okuyup incelemeniz, incelediğiniz metinlerdeki anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamını Osmanlı Türkçesi lügatlerinden bulup kelime defteri oluşturmanız ve bu metinlerin özetini çıkararak bir sunum hazırlamanız beklenmektedir.

Hazırlayacağınız sunuda;

1. İncelediğiniz metinlerin fotoğraflarına veya fotokopilerine,
2. Metinlerden bazı bölümlerin bugünkü alfabeye aktarılmış biçimlerine,
3. Metinlerde anlamını bilmediğiniz kelimelerin (kelime defterinizden) anlamlarıyla verildiği bir bölüme,
4. Metinlerin özetlerine yer verilmelidir.

Proje Görevini Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler

1. Sunu için en az üç metin belirleyiniz.
2. Metinler şiir, biyografi, makale, hikâye, mektup, fıkra, hatıra ve kıssa türlerinden biri olabilir. Üç metne ait fotoğraf veya fotokopileri temin ediniz.
3. Belirlediğiniz metinleri okuyunuz.
4. Sunuda kullanmak üzere seçtiğiniz metinlerin bir bölümünü bugünkü alfabeyle yazınız.
5. Anlamını bilmediğiniz kelimelerin anlamını Osmanlı Türkçesi lügatlerinden bulup sözlük oluşturunuz.
6. Metinlerin özetini çıkarınız.
7. Metinlerin ulaşıldığı kurum, yer veya kişiler hakkında bilgi toplayınız.
8. Elde ettiğiniz bilgileri (metinlerin fotoğrafları veya fotokopileri; metinlerin okunuşları ve özetleri) düzenleyerek sununuza ekleyiniz.
9. Sunumu yaparken verilen bilgileri görsel materyallerle (metinlerin elde edildiği kurum, yer ve kişilerin fotoğrafları) destekleyiniz.
10. Sunumunuzu …/…/20… tarihinde yapacak şekilde hazırlıklarınızı tamamlayınız.

Proje Görevi Dereceli Puanlama Anahtarı			
Nitelikler	**Geliştirilmeli (1)**	**İyi (2)**	**Mükemmel (3)**
Araştırma	Osmanlı Türkçesiyle yazılmış yeterli sayıda matbu metne ulaşılamamıştır.	Osmanlı Türkçesiyle yazılmış yeterli sayıda matbu metne kısmen ulaşılmıştır.	Osmanlı Türkçesiyle yazılmış yeterli sayıda matbu metne ulaşılmıştır.
İçerik	Amaca uygun metinler seçilememiştir. Metinler bugünkü alfabeye başarılı bir şekilde aktarılamamıştır. Bilinmeyen kelimelerin anlamıyla ilgili bölüm gelişigüzel hazırlanmıştır. Metinler, güzel bir şekilde özetlenememiştir.	Büyük oranda amaca uygun metinler seçilmiştir. Metinlerin bugünkü alfabeye aktarımı kısmen başarılıdır. Bilinmeyen kelimelerin anlamıyla ilgili bölüm kısmen yeterlidir. Metin özetleri tam anlamıyla başarılı sayılmaz.	Metinler amaca uygun, başarılı bir şekilde seçilmiştir. Metinler bugünkü alfabeye başarılı bir şekilde aktarılmıştır. Bilinmeyen kelimelerin anlamıyla ilgili bölüm çok güzel hazırlanmıştır. Metinler, başarılı bir şekilde özetlenmiştir.
Görsellik ve Sunum	Sunuda görsel materyal kullanılmamıştır. Dinleyicilerle iletişim kurulamamıştır. Doğru ve etkili bir beden dili kullanılmamıştır. Sunuda kullanılan anlatım akıcı değildir.	Sunu, yeteri kadar görsel materyallerle desteklenmiştir. Dinleyicilerle iletişim kısmen kurulabilmiştir. Tam anlamıyla doğru ve etkili bir beden dili kullanılamamıştır. Sunuda kullanılan anlatımın akıcılığında sorun vardır.	Sunu, zengin görsel materyallerle desteklenmiştir. Dinleyicilerle iletişim başarılı bir şekilde kurulmuştur. Doğru ve etkili bir beden dili kullanılmıştır. Sunuda kullanılan anlatım, akıcı ve ilgi çekicidir.

6. ÜNİTE PERFORMANS GÖREVİ

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	10. Sınıf
Kazanımlar	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazma çalışmaları yapar. Osmanlı Türkçesi alfabesindeki estetik yönü fark eder.
Beklenen Performans	Araştırma, Beceri
Süre	2 Hafta
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı

Performans Görevi Konusu

Sizden, geçmiş dönemlerde yaşamış sanat, edebiyat, bilim veya siyaset alanında meşhur olmuş kişilerin topluma mal olmuş veciz sözlerini tespit etmeniz ve bunları Osmanlı Türkçesi alfabesiyle renkli kartonlara yazıp sınıfınızın ve okulunuzun görünür yerlerinde sergilemeniz beklenmektedir.

Performans Görevini Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler

1. Kartonların eşit ebatta olmasına ve üzerine yazılacak yazıların okunur ve dikkat çekici olmasına özen göstermelisiniz.
2. Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazdığınız sözlerin okunuşlarını da uygun bir bölüme, görünür şekilde yazmalısınız.
3. Ders öğretmeninden konuyla ilgili size rehberlik yapmasını isteyebilirsiniz.
4. Çalışmalarınızı, verilen süre içinde bitirebilecek ve okulda sergileyebilecek şekilde bir planlama yapmalısınız.
5. Çalışmalarınızı okuldaki arkadaşlarınızın görebileceği bir yerde sergilemelisiniz.
6. Performans görevinizi en geç .../.../20... tarihine kadar bitirmelisiniz.

Performans Görevi Dereceli Puanlama Anahtarı			
Nitelikler	**Geliştirilmeli (1)**	**İyi (2)**	**Mükemmel (3)**
Araştırma	Güzel sözlerin seçilmesine dikkat edilmemiş, yeteri kadar söze yer verilmemiştir.	Güzel sözlerin seçilmesine büyük oranda dikkat edilmiştir. Yeteri kadar söze yer verilmemiştir.	Güzel sözlerin seçimi çok başarılıdır. Yeteri kadar söze yer verilmiştir.
İçerik	Sözlerin yazımı için yeterli çalışma yapılmamıştır. Yazım hataları vardır.	Sözlerin yazımı için istenilen düzeyde çalışma yapılmamıştır. Kısmen yazım hataları vardır.	Sözlerin yazımı için yeterli çalışma yapılmış, gerekli yardımlar alınmıştır. Yazım hataları bulunmamaktadır.
Görsellik ve Sunum	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin yazımında başarılı olunamamıştır. Görsellik beklenilen düzeyde değildir.	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin yazımında kısmen başarılı olunmuştur. Görsellik, orta düzeydedir.	Osmanlı Türkçesi alfabesindeki harflerin yazımı çok başarılıdır. Görsellik ilgi çekicidir.

EK ETKİNLİKLER

Ünite 1

Fotoğraflar Konuşuyor

Üç grup oluşturunuz. Gruplar arasında, bulunduğunuz ildeki Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserleri, eski mezar taşı ve kitabelerini ve Osmanlı Dönemi'ne ait mimari eserlerin üzerindeki yazıları araştırıp fotoğraflamak üzere iş bölümü yapınız. Çalışmalarınızı tamamladıktan sonra çektiğiniz fotoğrafları sınıfça yorumlayınız ve bunları sınıf panosunda sergileyiniz.

Tanıyalım

Osmanlı mezarlıkları ve mezar taşları dün olduğu gibi bugün de herkesin ilgisini çekmektedir. Çünkü bu mezarlıklar, endamlı serviler, rengârenk çiçekleri ve sanat şaheseri taşlarıyla insana huzur veren mekânlardır. Eski mezarlıklarımızda ölümün, insana ürperti veren soğuk yüzü görülmez. Osmanlı medeniyeti buraları birer "manevi istirahat bahçesine" çevirmiştir. Mezar taşı kitabeleri yapıları itibarıyla da sanat ve estetiğin konusu olmuşlardır. Çok ince taş işçiliği, çeşitlilik arz eden başlıkları, taşıdıkları edebî ifadeler ve yazı sanatının çok güzel örneklerini taşımaları onları önemli kılmıştır. Ayrıca kişi ile ilgili en doğru bilgiler mezar taşlarından elde edilmiştir. Mesela, Sicill-i Osmani müellifi Mehmed Süreyya kitabını telif ederken büyük ölçüde mezar taşlarından faydalanmıştır.

…

Hayatın her safhasında gerçek güzelliği yakalama gayreti, mahallenin bu mezar köşesinin de estetikten nasiplenmesini sağlamıştır. Kadın mezar taşına ayrı bir güzellik, erkek mezar taşına ayrı bir özellik verilmiştir. Mezar taşına yazılan edebî ifadeler, düşürülen tarih mısraları, hayatı şuurla yaşamanın bir ifadesi olarak görülebilir. Mezardaki kişi ile ilgili bilgiler taşa kaydedilmiş; en doğru bilgiler taşa kaydedilerek sağlam bir kaynak oluşturulmuştur.

Mezarlıklar bir millet için yaşanılan yerin müzesi ve tapusu hükmündedir. Mezarlıklar, müze yanında önemli arşiv vesikalarıdır. Tarihte yaşamış birçok önemli şahısla ilgili bilgiler mezar taşı kitabelerinden öğrenilmektedir. Alman şairlerinden Heine'nin şu sözü ne kadar önemlidir: "Her mezar taşının altında bir dünya tarihi yatar."

Süleyman Berk, Zamanı Aşan Taşlar

Ünite 2

Harfler Kutuda

Aşağıdaki işlemleri sırasıyla yapınız.

1. Harflerin başta, ortada ve sondaki şekillerini gösteren tablodaki harfleri inceleyiniz.
2. Sınıfça belirlediğiniz harfleri öğretmeninizin yardımıyla kâğıtlara ayrı ayrı kopya ediniz.
3. Harflerin bulunduğu kâğıtları katlayıp bir kutu içerisine atınız.
4. Kutudan çektiğiniz harflerin isimlerini söyleyiniz.

ا، ء	ا، ئ	ا، ئ	ا، ء
ب	بـ	بـ	ب
پ	پـ	پـ	پ
ت	تـ	تـ	ت
ث	ثـ	ثـ	ث
ج	جـ	جـ	ج
چ	چـ	چـ	چ
ح	حـ	حـ	ح
خ	خـ	خـ	خ
د	د	د	د
ذ	ذ	ذ	ذ
ر	ر	ر	ر
ز	ز	ز	ز
ژ	ژ	ژ	ژ
س	سـ	سـ	س
ش	شـ	شـ	ش
ص	صـ	صـ	ص

ض	ضـ	ضـ	ض
ط	طـ	طـ	ط
ظ	ظـ	ظـ	ظ
ع	عـ	عـ	ع
غ	غـ	غـ	غ
ف	فـ	فـ	ف
ق	قـ	قـ	ق
ك	كـ	كـ	ك
گ	گـ	گـ	ك
ڭ	ڭـ	ڭـ	ڭ
ل	لـ	لـ	ل
م	مـ	مـ	م
ن	نـ	نـ	ن
و	و	و	و
ه	هـ	هـ	ه
لا	لا	لا	لا
ى	يـ	يـ	ى

Rakamları Kullanıyorum

a) Aşağıdaki çarpma ve bölme işlemlerini yapınız.

٥٤ × ٧١ = ... + ... = ...	٨٦ × ٣٤ = ... + ... = ...	٤٦٥ | ١٥	٤٨٨ | ٨

b) Aşağıdaki sayıların okunuşunu alt satırdaki noktalı alanlara yazınız.

٥٠٥٧	١٠٠٢	٨٧٠	٩٤٣	٤٨٦
.....	.....	.....	.....	.....

c) Aşağıda boş bırakılan yerlere anne ve babanızın telefon numarasını Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazınız.

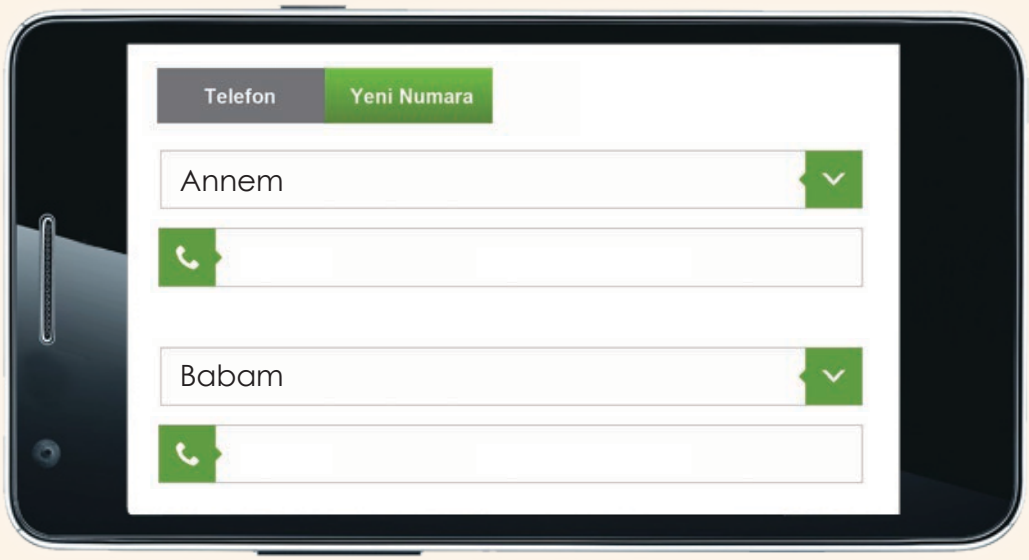

d) Aşağıdaki tabloda verilen tarihleri, bugünkü rakamlarla boş bırakılan yerlere yazınız.

١٩٦٠/٠٣/٢٣	٢٠٠١/١٢/٢٨	٥٧١/٠٥/٢٠	٢٠١٦/٠٩/١٩
.....	.....	.....	.....

Ünite 3

Eşleştirelim

Kutucuklarda verilen aşağıdaki ifadeleri okunuşlarıyla eşleştiriniz.

kirli	پرده
çatal	طوپراق
masal	کومور
perde	قاریش
kömür	چاتال
toprak	کیرلی
karış	ماصال

Okuyalım

Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış aşağıdaki kelimeleri okuyunuz.

ماصا	باق	چای	پازار	قازان
یارادان	بایراق	صاچاق	باشاران	یاناشاماز
نه	دره	تپه	پرده	ننه
کچه	سرچه	کله بك	صالچه	چانطه
چوق	سوز	بویوك	قویون	گول
قوش	قویو	بورچ	سورگون	صوك
بیل	قیش	شیمدی	ییلدیز	سیویل
صیوی	فیچی	چیزگی	ییلدیریم	ژیلت

Ünite 4

Bulmaca Çözelim

1. Aşağıdaki kelimeleri okuyup inceleyiniz.

Çekim eki almış kelimeler	گونلر، گوزه، باشده، ایشدن، چایم، قوشلری، آرایاجق، گولگه‌سی، ألمز، صولری
Yapım eki almış kelimeler	صاغلق، صوجی، صوللا، یاردیملاش، سیلگی، سویندیر، قیریلابیلمه، مسلکداش، قرداش، ئولوملی

2. Aşağıdaki bulmacada çekim eki almış kelimeler soldan sağa, yapım eki almış kelimeler de yukarıdan aşağıya yerleştirilmiştir. Yukarıda verilen kelimelerin okunuşlarını kelime (kelime avı) tablosundan bularak işaretleyiniz.

Ş	Ö	A	Ü	G	Ö	Z	E	P	Y	K	H	F	Ş	O
L	L	E	V	S	E	İ	E	L	İ	M	İ	Z	T	Y
G	Ü	N	L	E	R	K	H	I	Y	S	F	G	J	A
U	M	K	B	V	J	A	R	A	Y	A	C	A	K	R
İ	L	K	B	İ	K	R	M	V	Ü	Ğ	D	Z	I	D
R	Ü	Ö	C	N	C	D	E	Ğ	İ	L	C	N	R	I
Ç	N	S	B	D	B	A	S	F	I	I	T	Ö	I	M
D	S	O	Ş	İ	D	Ş	L	C	F	K	O	P	L	L
S	U	L	A	R	I	S	E	İ	G	İ	Y	İ	A	A
S	C	L	İ	O	I	İ	K	Z	B	L	V	C	B	Ş
Z	U	A	R	K	Z	L	D	Ç	A	Y	I	M	İ	Ş
C	İ	Ş	T	E	N	G	A	E	V	C	Ö	H	L	İ
G	Ö	L	G	E	S	İ	Ş	B	A	Ş	T	A	M	G
İ	B	G	İ	S	K	U	Ş	L	A	R	I	İ	E	P

Sınıflandıralım

1. Aşağıdaki metni okuyunuz.
2. Metinden yapım veya çekim eki almış kelimeler bulunuz.
3. Bulduğunuz kelimeleri boş bırakılan yerlere okunuşlarıyla yazınız.

طوغانڭ قازلرى قره يه دعوت ايتمه‌سى

قازلر صوده نازلى نازلى يوزه‌رك گزينييور، بيه‌جك طوپلايارق تهلكه‌لردن اوزاق ياشييورلردى. بونى گورن بر طوغان قوشى اونلرى قره يه دعوت ايدرك،

- قازلر، نيچون أويله صويڭ اورته‌سنده گزينوب طورويورسڭز؟ قره يه گلڭ، بو راده يشيل چاييرلر، رنكلى چيچكلر، بول دانه‌لى لذّتلى أكينلر وار. صودن چيقڭ، بو نعمتلردن فائده‌لانڭ،كنديڭزه يازيق ايتمه‌يڭ، ديدى.

عقللى بر قاز اوڭا جواب ويردى:

- أى طوغان، أيي دييورسڭ، خوش دييورسڭ ده صو بزم قلعه‌مزدر، بزى قورور. صودن چيقارسه‌ق بيڭ بر تهلكه‌يه معروض قاليرز. قيرلرڭ يشيل چمنلرى، رنكلى چيچكلرى، أكينلرى سنڭ اولسون، صويمز بزه يتر.

مولانا (دوزنلنمشدر.)

(شفيق جان، مثنوى ترجمه‌سى)

Yapım eki alan kelimeler	Çekim eki alan kelimeler
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Herkes Yerine

(Aşağıdaki kelimeler öğretmen tarafından yazılarak bir kutuya konulur.) Kutudan çektiğiniz kelimelerle atasözü, deyim ve özdeyişler oluşturunuz.

Atasözleri:

سسی نه سی الك بر الك وار ایكی وار

انسان انسانه طاغه طاغ قاووشور قاووشماز

Deyimler:

خضر گبی یتیشمك امك ویرمك باغرینه باصمق

Özdeyişler:

كیم اولدیغكی سویله سكا سویله یه یم آرقداشكی بكا

كوتولرله دنیاده الك برباد دوستلق قورمقدر شی

Harita Oluşturalım

Aşağıdaki şehir, dağ, nehir, ova, göl ve deniz isimlerinin Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış şekillerini inceleyiniz. Bu kelimelerin yanındaki numaraları haritadaki uygun yerlere bugünkü Türk alfabesiyle örnekteki gibi yazınız.

(1) استانبول
(2) ازمیر
(3) آنقره
(4) قونیه
(5) طرابزون
(6) الازیغ
(7) ادرنه
(8) آنطالیه
(9) اسپارطه
(10) اوردو
(11) سیواس
(12) بالیکسیر
(13) حکاری
(14) قسطمونی
(15) آغری طاغی
(16) ارجییس طاغی
(17) نمرود طاغی
(18) وان گولی
(19) طوز گولی
(20) قره دڭز
(21) آق دڭز
(22) أگه دڭزی
(23) مرمره دڭزی
(24) عمیق اووه‌سی
(25) چوقور اووه
(26) حرّان اووه‌سی
(27) قیزیل ایرماق
(28) چوروخ
(29) فرات
(30) دجله
(31) مریج

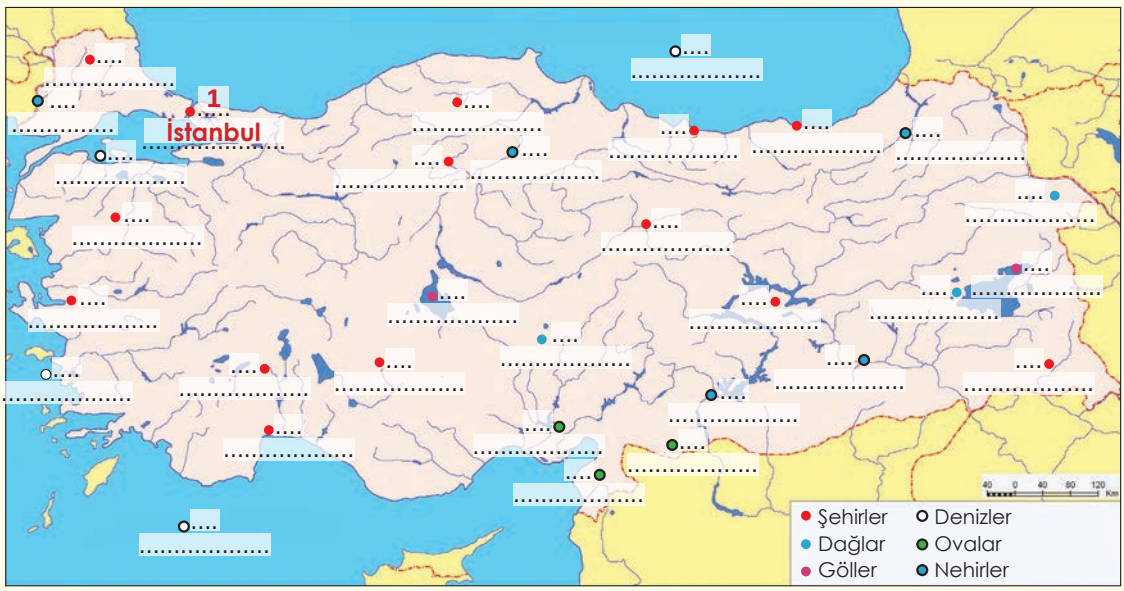

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki tabloda gün ve ay adları Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmıştır. Gün ve ay adlarını okuyup inceleyiniz ve okunuşlarını boş bırakılan kutucuklara yazınız.

Ay Adları	
نیسان	.....
اکیم	.....
اوجاق	.....
قاسم	.....
آغستوس	.....
شباط	.....
آرالق	.....
مارت	.....
ایلول	.....
تمّوز	.....
مایس	.....
حزیران	.....

Gün Adları	
صالی	.....
جمعه	.....
چهارشنبه	.....
پازار ایرته‌سی	.....
پازار	.....
جمعه ایرته‌سی	.....
پنچشنبه	.....

Eşleştirelim

Aşağıdaki tabloda Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış sayıları okunuşlarıyla eşleştiriniz.

یدی	dokuz	یوز	doksan
بش	yirmi	طقسان	kırk
طقوز	beş	سکز	sekiz
یتمش	iki	أللی	bin
بر	dört	اوچ	altmış
آلتی	yedi	صفر	sıfır
ایکی	yetmiş	آلتمش	seksen
اون	altı	بیك	yüz
یگرمی	bir	سکسن	üç
دورت–درت	on	قرق	elli

Ünite 5

Test Çözelim

Aşağıdaki metni okuyunuz ve metnin sonundaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

یازینك تاریخده کی موقعی پك مهمدر. أوّلجه تربیه آلمش، تحصیل ایتمش اولمق ایچون کتابت و حسنِ خطده مقتدر اولمق لازم ایدی. اسکی دورلرده مکتبده، مدرسه‌ده تحصیل ایدنلر ایچون ثُلُث، نسخ، تعلیق أوگرنمك بر زینت دگل؛ بلکه لزوم ایدی. ماضیده یازی دائما بدیعی بر صنعتدی. بالخاصّه دینی معمارینك بر ثروتی ایدی. جامعلر، تکیه‌لر، تربه‌لر، سبیللر هپ یازیلرله سوسلنیردی. غرب معبدلرنده‌کی رسم و هیکل یرینه اسلام معبدلرنده هپ یازی واردی. یازی یالکز عمومی بنالری سوسله‌مکله قالمییور، خصوصی بنالرك داخلنده ده قوللانیلییوردی. فقط یازینك بو استعمالی الك زیاده لوحه‌لردن عبارتدی. حالبوکه عمومی بنالرده یازی داها زیاده محکوکات شکلنده ایدی. بوندن باشقه یازی قرآن کریملرده، یازمه کتابلرده، سلاحلرده، آلتلرده ده هپ گوزللك عنصری اولارق قوللانیلمشدر. عمومی و خصوصی حیاتك تجلّیلرنده بو قدر مهم بر موقعی اولان حَرثله بو درجه صمیمی علاقه‌سی بولونان یازینك یکی نسللره تعلیمی طبیعی ایدی. اسکی زمانده یازی خطّاطلر طرفندن و خطّاطلرك حجره‌لرنده تعلیم ایدیلیردی. عین خطّاطدك درسنی آلان متعدّد طلبه‌لر واردی. صوکره بونلره مراسم مخصوصه ایله اجازتنامه ویریلیردی. مشروطیتدن أوّلکی مُلکیه مکتبلرنده ده یازیَ مهم بر درس موقعینده ایدی. رُشدیه‌لرك پروغرامنده ثلث ایله رقعه، ادادیلرده ایسه یالکز رقعه واردی. مشروطیتدن صوکره یازینك تعلیمنه بر عطالت گلدی. رقعه درسلرینك ساعتلری آزالتیلدیغی گبی ثلث ده گیت گیده تعلیم ایدیلمز اولدی.

اسماعیل حقّی، یازینك اصولِ تدریسی

1. (كتابت-تحصيل-حَرث-عطالت)

پارانتز ایچنده ویریلن کلمه‌لرڭ معنالری -بو پارچه‌ده‌کی باغلاملرینه گوره- سچه‌نکلرڭ هانگیسنده صیره‌سیله و طوغری اولارق ویریلمشدر؟

A) كتابلر-بورچ آلمه-طوتقو-تنبللك
B) كاتبلك-كولتور-ايشلرلك-بورچ أودمه
C) ادبيات-گوزللك-كولتور- ايشسزلك
D) يازی يازمه-أوگرنيم-كولتور-طورغونلق
E) گوزل قونوشمه-أوگرنيم-أوفكه-چاليشمه

2. بو متندن آشاغیده‌کیلردن هانگیسی چیقاریلاماز؟

A) يازينڭ تاريخده چوق أونملی بر يری اولديغی
B) يازينڭ گچمشده يالڭزجه گوزللك عنصری اولارق قوللانيلديغی
C) يازی چشيتلرينڭ بولوندیغی
D) مشروطيت صوڭره سی يازی اگيتيمنڭ آزالديغی
E) يازی و كولتور آراسنده صيقی بر ايليشكينڭ اولديغی

3. آشاغیده‌کی سچه‌نکلرده، اوقودیغڭز متنده گچن بعض کلمه‌لر ویریلمشدر. سچه‌نکلرڭ هانگیسنده تومیله عربجه آصللی تورکجه‌لشمش کلمه‌لر یر آلمقده‌در؟

A) ثروت- ماضی- ساعت
B) گبی- أوگرنمك-يالڭز
C) هپ-حالبوكه- بلكه
D) دگل-مدرسه- مكتب
E) پروغرام-اجازتنامه-مراسم

4. متنده آصل آڭلاتيلمق ايستنلرى آشاغيده‌كى افاده‌لردن هانگيسى ألڤ ايى أوزتلر؟

A) باتيده‌كى رسم و هيكل صنعتلرينه قارشيلق اسلام مدنيتنده حسن خط قوللانيلمشدر.

B) يازى اگيتيمى گچمشده داها پروغراملى بر شكلده يوروتولمشدر.

C) يازى اگيتيمنه أونم ويريلمسى، چشيتلى آلانلرده كولتورل گليشمه‌لر صاغلاميشدير.

D) اسلام يازيسى، كولتور و مدنيتمزڤ واز گچيلمز بر اگيتيم واسطه‌سى اولمشدر.

E) يازى اگيتيمى، اسكى اوگرتيم قورولمرنده بر صنعت دالى و تمل درس اولارق يز آلمقده ايكن زمانله احمال ايديلمشدر.

5. بو پارچه‌ده گچن آشاغيده‌كى جمله‌لرڤ هانگيسنده ياپيم أكى آلمش بر كلمه يوقدر؟

A) يازينڤ تاريخده‌كى موقعى پك مهمدر.

B) ماضيده يازى دائما بديعى بر صنعتدى.

C) بالخاصّه دينى معمارينڤ بر ثروتى ايدى.

D) عين خطّاطدڤ درسنى آلان متعدّد طلبه‌لر واردى.

E) مشروطيتدن صوڭره يازينڤ تعليمنه بر عطالت گلدى.

6. اوقوديغڭز متن ايچون الڤ اويغون باشلق آشاغيده‌كيلردن هانگيسى اولابيلير؟

A) يازمه اصولى

B) نيچون يازارز؟

C) يازى نوعلرى

D) يازينڤ دونى، بوگونى

E) ايى يازينڤ نيته‌ليكلرى

Ünite 6

Yazalım

Aşağıda birleşik şekilleriyle verilen harfleri üzerinden geçerek yazınız.

ااا اب پات ثجا اس شاه طات طاغ فاق كلا ألما امن نال

بپتث باب تبپ ابث بجخ بدر زبذ سبت بشص

ضطب ظبع بغف فبق قكب بلك گبل مگب بوه بهى

جچحخ جاب جبت پجث حجخ دچج جرژ سجش صزج

ضجط ظعج جغف قجك گگج جلم مجل جنو وجه يجلا هجى

ددذ داب دبپ تدث جتد دحج خدذ رزد دسژ شدص سضد

دطص عدظ طغد دفق قدف كلد دگن لگد مدن نمد دين نيد

رزژ راب ترپ بتر رجچ حرخ رزژ درذ سشر رشص

ضرط ظعر رغف قرف ككر رگق لرم نمر روى يرو مرى

سسش ساب بست پتس سثج چسح خرس سزژ دسذ

ششص ضششس سطع ظسغ قفس سگك كسم لنس سون يسه

صصض صبا اصپ تثص صجچ حصا خدص صذر زصژ سشص

صشط ظصع غفص صغق كصك گلص صمن نصو هيص

ططظ اطب تطپ جثط طچح چطخ دذط طرز ژطس

شصط طضع غطف قكط طگك لطم نمط طوه يطه نلاط

ععغ اعب يعت ثجع عجح عاخ دعذ رزع عژس شعص
ضطع عظغ فعق ككع عكّل معن وهع عمى يعه

ففف افب فاپ تفث جچف فحخ دفذ رفز فژف سفش
صطف فضظ عفغ ققف فكك گفل منف فوه يفلا

ققق اقب قاپ تقج تچق قحخ قدذ رقز ژسق
قشص ضقط ظعق قغف قققك گلق قمك نقو هيق قلام

ككگك اكب كاپ تكث جچك كحخ كدك ذكر زژك كسر
شكص ضطك كظع غكف قگك ككّل مكن وهك يكلا

للل الب لاپ تلث جحل لچخ دلذ رزل لژس شلص
ضطل طلع غلف قلك لكّظ گلل منل لوه للاى

ممم ما امب پمت ثجم مچح خمچ دمذ رزم مژس
شمص ضمط ظعم مضغ فمن قكم مگك ومه همى ملاو

ننن انب نات پنث جچن نخخ دنذ رزن نژس شنص
ضطن نظع غنف قكن نگك لنم وهن نين نلام

ووو اوب واپ يوث جچو وحخ دوذ رزو وژس
شوص ضطو وظع غوف قكو وگك لوم نمو ووه هيو

ههه اهب هاپ تهث جهچ حخه هدر ذهز ژسه
هشص ضهط ظعه هغف قهغ ككه هكّل مهن وهه يهلا

يي ايب ياپ تيث جچى يحخ ديذ رزى يژس
شيص طضى يظع غيف قفى يكك گيل منى يوه هيي

Yazalım

Aşağıda bazı ülkelerin adları Osmanlı Türkçesiyle yazılmıştır. Bayrak görsellerinden de faydalanarak ülke isimlerini okuyup boş bırakılan yerlere yazınız.

لبنان	كويت	روسيه	تورکيه .....
ايسپانيه	انكلتره	چين	سوريه .....
عراق	آمريقه	آلمانيه	جزائر .....
ژاپونيه	اردن	مصر	فرانسه .....

Cümle Yazalım

En fazla dört beş kelimeden oluşan bir cümle belirleyiniz. Seçtiğiniz cümleleri Osmanlı Türkçesi alfabesiyle aşağıdaki boş bırakılan yere yazmaya çalışınız. Yazdıklarınızı ders öğretmeninizle birlikte değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

١١- آقينجى(لر)

بيڭ آتلى آقينلرده چوجقلر گبى شندك
بيڭ آتلى او گون ديو گبى بر اوردويى يڭدك

آق طولغه‌لى بگلربگى هايقيردى "ايلرله!"
بر ياز گونى گچدك طونادن قافله‌لرله

شيمشك گبى بر سمته آتيلدق يدى قولدن
شيمشك گبى تورك آتلرينڭ گچديگى يولدن

بر گون طولى ديزگين بوشانان آتلريمزله
يردن يدى قات عرشه قناتلاندق او خيزله

جنّتده بو گون گللرى آچمش گورورز ده
حالا او قيزيل خاطره تيترر گوزيمزده

بيڭ آتلى آقينلرده چوجقلر گبى شندك
بيڭ آتلى او گون ديو گبى بر اوردويى يڭدك

يحيى كمال بگ آتلى
(سليمان شوكت، گوزل يازيلر ١)

۱۰- جنك شرقیسی

یوردیكی اللّٰهه بیراق چیق یوله:
"جنگه" دییوب چیقكه وطن قورتولا.
بویله میسّرمی غزا هر قوله؟
هایدی لوند عسكر، اوغورلر اولا.

ای سورودن آرقه‌یه قالمش ییگیت
آرقداشك گیتدی، یتیش سن ده گیت
باق نه دییور، جدّ شهیدك، ایشیت:
طورما گیت اولادم اوغورلر اولا

طورما گیت اولادم آچیقدر یولك...
جنگه صیوانسین او بوكولمز قولك؛
سونگوكی طاق، اوك صفه گچمش بولون.
اوغرك آچیق اولسون، اوغورلر اولا

یرلری ییرتان سیل اولوب طاشملی!
طاغ دیمه‌یوب طاش دیمه‌یوب آشملی!
سنده‌كی جوشقونلغه ایل شاشملی!
هایدی گیت اولادم، اوغورلر اولا!
(...)
بالقانی بیلدكمی نه‌در، همشهری؟
سوگیلی اجدادیكك أك صوك یری.
بر صله ایستردك آ چوقدن بری
شیمدی تمام وقتی، اوغورلر اولا!

بالقانك أوستنده صیزان هر پیكار
بر یاره‌در طورماز ایچندن قانار!
هانگی طاشك قلبنی دشسه‌ك مزار!
گور نه مبارك یر، اوغورلر اولا!

أش هله بر طاغلری أورتن قاری؛
اوت دگل اونلر دده‌ككك صاچلری
دیكله: شهید سسلریدر روزگاری!
طورما، لوند عسكر... اوغورلر اولا!

ای وطنك شانلی غزا مَوْكِبی
صالدیریكز دشمانه آرسلان گبی.
ایشته خدا یاوریكز هم نبی.
هایدی گیدك، هایدی، اوغورلر اولا!

محمد عاكف أرصوی، صفحات

سسنی چیقارمایوردی. هرکس، هر شی، بتون موجودات اونی، او مقدّس سسی دیکله‌یوردی.

اذان بیتدی. او دره‌دن بن ده بر آبدست آلدم. جماعتله نمازی قیلدق. او کوزل چایيرك اوزرینه دیز چوکدم. بتون دنیانك دغدغه دبدبه‌لرینی اونوتدم. أللریمی قالدیردم، کوزیمی یوقاری دیکدم، آغزیمی آچدم و دیدم:

...

- أی بنم ربّم! شو قهرمان عسکرلرك بتون دیلکلری، اسم جلالکی انکیلیزلره و فرانسزلره طانیتمقدر. سن بو شرفلی دیلگی احسان أیله و حضورکده تیتره‌یه‌رك بویله کوزل و ساکن بر یرده سکا دعا ایدن بز عسکرلرك سونگولرینی کسکین، دشمانلرینی ذاتاً قهر ایتدك یا، بتون بتون محو ایله دییه رك بر دعا ایتدم و قالقدم. آرتق بنم قدر مسعود، بنم قدر مسرور بر کیمسه تصوّر ایدیله مزدی.

آننه‌جگم، اوغلك خالد ده بنم کبی گوزل یرلرده در. دنیانك اك گوزل یرلری بوراسی ایمش. یالکز بو مملکتلرده دوگون اولمایور. ان شاء الله دشمان عسکر چیقارر ده بزی ده گوتورورلر، بر دوگون یاپارز، اولمازمی؟ قدیره مکتوب یازدم.

والده‌جگم، أوده‌کی سند وسائره‌یی کیمسه‌لره قطعیاً ویرمه‌یك و صورارلرسه بز بیلمه‌یورز دییك. چانطه یی آل، صندیغه قوی. بن سکا وقتیله آکلاتمش ایدم، بو دنیا بویله‌در؛ فقط سن مراق ایتمه. او پاره‌یی ویرمه‌سه عدلیه‌ده‌کی آدم ویرمزدی. هانی ناصل آلدق؛ یالکز زمان ایستر.

والده‌جگم، چاماشیر فلان ایسته‌مه‌م؛ پاره‌لرم طورویور. الله راضی اولسون.

٤ نیسان ١٣٣١ (١٧ نیسان ١٩١٥)

اوغلك حسن ادهم

(متین اوچار، چاناق قلعه مکتوبلری)

حسّیاتمه اشتراك ایتدیگنی اینجه غاغالرینی آچارق کوسترمك ایسته یوردی. ایشته بو گچن دقیقه‌لر آننده خدمتجی:

- أفندم، چایکز، بویورك، ایچیکز، دیدی.

- پك اعلی، دیدم. آلدم باقدم، سوتلی چای...

- مصطفی، بو سوتی نره دن آلدك، دیدم.

- افندم، شو دره‌نك کنارینه یاییلا یاییلا کیدن سورو یوقمی؟

- اوت نه قدر کوزل.

- ایشته اونك چوباننڈن ۱۰ پاره‌یه آلدم.

والده‌جگم، ۱۰ پاره ، ۱۰۰ درهم سوت، هم ده صو قاتیلمامش. قویوندن شیمدی صاغیلمش، آلدم و ایچدم. فقط بو صیره‌ده دوشونویوردم ... بن والده‌مك سایه‌سنده اونك کوندردیگی پاره ایله بویله سوت ایچه‌یم ده آننه‌م ایچمه‌سین، اولورمی؟ شوکت نه‌دن ایچمه‌یور، دیدم. فقط یوقاریده‌کی بلبل باغیرییوردی: والده‌ك قدرینه کوسسون، نه یاپالم؟ او ده ارکك اولسه‌یدی بو چیچکلردن قوقلایاجق، بو سوتدن ایچه‌جك، بو أکینلرك سجده‌لرینی کوره‌جك و دره‌نك آهسته آقیشنی تدقیق ایده‌جك و چیقاردیغی سسلری دویاجق ایدی. شوکت مراق ایتمه سین؛ او گورور، بلکه‌ده داها گوزللرینی گورور. فقط والده‌جگم، سن بینه متأثر اولما. بن سنی، أوت سنی مطلقا بو رالره کتیره جگم. و شو طبیعی منظره‌یی گوسترہ جگم. شوکت، حلمی ده سنك سایه‌کده گوره جکدر.

او گوزل چایرك قویو یشیل هر طرفنده ، چاماشیر یپقایان عسکرلرم صف صف دیزیلمشلر. غایت گوزل سسلی بری اذان اوقویوردی. أی اللّٰهم، بو اووه‌ده اونك سسی نه قدر کوزلدی. بلبل بیله صوصدی، أکینلر بیله حرکتدن کسیلدی، دره بیله

۹- بر چاناق قلعه شهیدی حسن ادهمك والده‌سنه صوك مكتوبی

والده‌جگم، درت عسكر طوغورمقله مفتخر شانلی تورك آننه‌سی!

نصیحت آمیز مكتوبكی، دیورین اووه‌سی كبی كوزل، یشیللك بر اووه‌جغك اورته‌سندن كچن دره‌نك كنارنده‌كی آرمود آغاجنك سایه‌سنده اوتورورکن آلدم. طبیعتك یشیللكلری ایچنده مست اولمش روحمی بر قات داها تقویه ایتدی. اوقودم، اوقودقجه بیوك بیوك درسلر آلدم. تكرار اوقودم. شویله كوزل و مقدّس بر وظیفه‌نك ایچنده بولوندیغمدن سویندم. كوزلریمی آچدم. اوزاقلره طوغری باقدم. یشیل یشیل أكینلرك روزكاره مقاومت ایده‌مه‌یه‌رك اگیلمسی بكا، آننه‌مدن كلن مكتوبی سلاملایور كبی كلدی. هپسی بندن طرفه طوغری أگیلوب قالقییوردی و بنی، آننه‌مدن مكتوب كلدی دییه‌رك تبریك ایدییوردی. كوزلریمی براز صاغه چویردم؛ كوزل بر یاماجك أتكلرنده‌كی محتشم چام آغاچلری كندیلرینه مخصوص بر صدا ایله بنی تبشیر ایدییورلردی. نظرلریمی صوله چویردم؛ چیغیل چیغیل آقان دره، بكا والده‌مدن گلن مكتوبدن طولایی كولویور، اوینایور، كوپورویوردی... باشمی قالدیردم، گولكه‌سنده استراحت ایتدیگم آغاجك یاپراقلرینه باقدم؛ هپسی بنم سوینجمه اشتراك ایتدیگنی، یاپدقلری رقصلرله آكلاتمق ایسته‌یوردی. دیگر بر دالنه باقدم؛ كوزل بر بلبل، طاتلی صدایله بنی تبشیر ایدییور و

یالكز بو اولسه ایدی چینده بزم دینمزه دائر نه واردیكه اورایه قدر گیدیكز دیسك؟ دیمك علم دیدیگی شی ایشه یارار هر تورلی بیلگیدر.

...آقشام نمازندن صوكره ییمك یرم، ییمكده اولسون ییمكدن باشقه زمانلرده اولسون ایی صودن باشقه بر شی ایچمم. هر بری آیری آیری زهر اولوب ایچكی دیدكلری شیلرك هیچ بری ذاتاً بر مسلمان أوینه گیرمز و گیرممهلیدر. انسانك كندیسنه، چوجق و طورونلرینه دنیا و آخرتده بو ایچكیلرك نه قدر زیانلری وار بیلسهك؟ ...

ییمگه بسمله ایله باشلار، اللّٰهه شكر ایدهرك قالقارز. چولوق چوجغمله قونوشا قونوشا آغیر آغیر یر و لقمهیی چوق چیگنهرز. ییمكدن صوكره أللریمزی، آغزیمزی صابونله ییقار، هپ برلكده اوتوردیغمز اوطهیه گیدرز...

قادینلرده بیلگی

بیلگی قادینك نهسنه گرك دینلری صاقین دیكلهمه. هركسه زیانلری طوقونان او جاهللر، قادینلری اوقوتمق گناهدر دیرلر. یالان سویلهیورلر. بونلره اینانمق بلكه گناهدر. سن بو قره جاهللره دیكه سزك بو سویلهدكلریكزی نه اللّٰه نه ده پیغمبر سویلهمش دگلدر. "طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِیضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ وَ مُسْلِمَةٍ" پیغمبریمز، "أركك و قادین هر مسلمانه بیلگی ایستهمك فرضدر." بویورمشلردر. اونك ایچوندركه یوكسلمهیی، دائما یوكسلمهیی امر ایدن اسلاملقده پك چوق عالِم قادین یتیشمش و ایچلرنده شامده قاضیلق بیله ایدنی اولمشدر. یا اسلاملغك اك اولو چهرهلرندن بری اولان حضرت عائشهیی اونوتویورلرمی؟ پیغمبردن صوكره أوینك فتواخانه اولدیغنی یوقسه دویمامشلرمی؟ پیغمبریمزدن أوگرندیگی بیلگی سایهسنده دگلمیدركه بو آنامز برچوق عالِمه بیلهمدكلری برچوق شیئی أوگرتمشدر. پیغمبریمز، "دینكزك أوچده ایكیسنی بو قادیندن أوگرنیكز." بویورمشلر. ...علمه آیدینلق، جهله قراكلق دیین اسلاملق، اسلاملرك یاریسنی... جاهل بیراقیرمی هیچ! جاهل قادینلرك قوجهلرینه، چوجقلرینه، مملكته وطنه و بتون انسانلغه نه قدر زیانلری طوقونابیلهجكنی اسلاملق پك ایی بیلدیگی ایچون أوگرنمهیی فرض ایتمشدر. بگلربگی ۲۵ نیسان ۳۳۰

معلّم سعید جمیل، تورك اوغلنه أوگوتلر

ایشته شو أکسیکلگی شو بویوك نقصانی گوجم یتدیگی قدر قالدیروب سیلمك و حقیقتنی گوسترمك ایچون "تورك اوغلنه أوگوتلرم" آدلی شو کتابی جُزء جُزء یازمه‌یه أوزندم. بندن چالیشمق، أوگرنوب أوگرنمگه عزم ایتمك؛ اللّٰهدن ده موفّقیت.

بیلگی و تمیزلك

...جناب حقّ "بیلنلرله بیلمه‌ینلر بر اولورمی هیچ؟" بویورویور.

یا پیغمبریمڭ دیدکلرینی بیلیرمیسڭ؟ بیلگی ایچون باق نه بویورویور؟

"أرکك و قادین هر مسلمان اولانه بیلگی ایسته‌مك فرضدر."

"بیلگی یولنه گیدنه ملائکه قناتلرینی قور، گوکلر ده یرلر ده صولر ده نه عالَمَلر وارسه اوڭا دعا ایدر."

"اون دردنده بولونان آی بتون ییلدیزلردن نه قدر اولو ایسه بیلگی صاحبی ده بیلگیسزدن او قدر اولودر."

"سزڭ أڭ باياغیڭزدن بن نه قدر مقبول ایسه‌م بیلگی صاحبی ده بیلگیسزدن او قدر مقبولدر."

"عالِمِلر، پیغمبرلرڭ میراثجیسیدر."

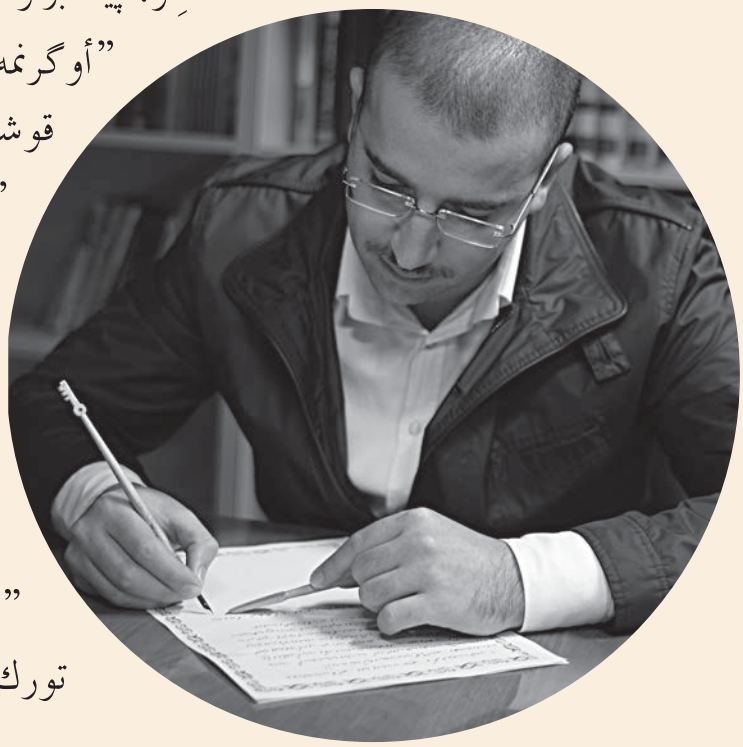

"أوگرنمه‌نڭ پشینه بشیکدن تا مزاره قدر قوشیڭز."

"بیلگی چینده بیله اولسه ایسته‌مه‌یه گیدیڭز." دیدیگی گبی وجودینی قوللامه‌سنی بیلمه‌یی أوگرتن علمڭ بتون علملردن أوڭجه اولدیغنی سویله‌دی.

اما سڭا دییه‌جکلرکه پیغمبریمزڭ "علم" دیدیگی شی، دین علمیدر. خیر تورك اوغلی، یالڭز او دگل. سن اونلره دیکه

٨- تورك اوغلنه أوگوتلر

مقدّمه

بو آرالق برچوق يرده، چوق كره سويلنى سويلنى ويرمكده اولديغنى ايشيتديگمز بر سوز وارسه او ده اسلاميتك ترقّيه مانع اولديغى سوزيدر، قره جاهلجه افتراسيدر. أويله‌كه بيلير گبى گورونن كرلى فرلى صانديغمز آدملر ده بو افترايى كور كورينه يايى ياپيويرييورلر؛ دعوالرينى قازانمق ايچون ده بتون اسلام مملكتلرينك حالنى گوستريييورلر و نره‌ده اسلام وارسه اورادە پيسلك، تنبللك و بونلردن آيريلمايان سفالتى سويله‌يورلر. گوردكلرى طوغرى آنجق چيقارمق ايسته‌دكلرى نتيجه ياڭليش، صِرفاً (تماميله) ياڭليشدر. اسلاملرده گورولن بو حاله سبب اسلاملقدر صانييورلركه چوق، پك چوق آلدانييور و خلقى ده آلداتييورلر. بوڭا گوستريله‌بيله‌جك اصل و تك اولارق بر سبب وار، او ده اسلاملغك نه ديمك اولديغنى بيلمه‌ين اسلاملردر. جغرافيه‌جه، گورونوشده اسلاملردر. جناب حقّ ده پيغمبر ده اسلاميت ده بوندن صييريلمشدر (مبرّادر) . چونكه يوكسلوب ايلرى گيتمك بختيار و خشنود ياشامق ايچون نه‌كه لازم ايسه اسلاميت اونى امر ايدييور و انسانلرڭ گرى گرى گيتمه‌لرينى ايجاب ايده‌جك بوتون شيلرى هپ اما هپسنى منع ايدييور. اسلاملغڭ تماميله تطبيق ايديلديگى زمانلرى گوسترن تاريخ ايشته طورويور. ايشته پيغمبرڭ سوزلرى، ايشته حضرت قرآن ميدانده! فقط بونى آڭلايان كيم؟ بيلوب خلقه آڭلاتان نره‌ده؟

۷- نامق کمالدن سچمه شعرلر

وطن تورکیسی

ایشته عدو، قارشیده حاضر سلاح،
آرش ییگیتلر وطن امدادینه!
آرش ایلری آرش، بزمدر فلاح،
آرش ییگیتلر، وطن امدادینه!

جمله‌مزك والده‌مزدر وطن،
هرکسی لطفیله اودر بسله‌ین؛
باصدی عدو گوگسنه بز صاغ ایکن،
آرش ییگیتلر، وطن امدادینه!

(...)

یاره نشاندر تننه أرلرك،
موت ایسه صوك رتبه‌سیدر عسکرك؛
آلتی ده بر، أوستی ده بردر یرك
آرش ییگیتلر، وطن امدادینه.

بکجی تورکیسی

آرقداشله چیقدم یوله،
سلام ویردم صاغه صوله.
استانبولده غاز ماز یوقدر،
چاتمایالم قره قوله.

رمضان ویردی شهره فر،
ماهیه‌لاندی هپ جامعلر.
کاتبلر حقّه یوز طوتمش،
بر مَاهِیَه* آلمق ایستر.

*mahiye: ücret, bahşiş.

وطن شرقیسی

(...)

قان ایله قیلیچدر گورونن بایراغمزده؛
جان قورقوسی گچمز اووه‌مزده، طاغمزده؛
هر کوشه‌ده بر شیر یاتار طوپراغمزده.
غوغاده شهادتله بتون کام آلیرز بز.
عثمانلیلرز، جان ویرر، نام آلیرز بز.

طوپ پاتلاسین، آتشلری اطرافه صاچیلسین؛
جنّت قاپیسی جان ویرن اخوانه آچیلسین.
دنیاده نه بولدقکه ئولومدن ده قاچیلسین؟
غوغاده شهادتله بتون کام آلیرز بز
عثمانلیلرز، جان ویرر، نام آلیرز بز.

نامق کمال
(حاضرلایان: أوندر گوچکون)

٦- عشقنه محمّدڭ

حقّ یاراتدی عالمَی عشقنه محمّدڭ
آی و گونی یاراتدی شوقنه محمّدڭ

اول دیدی اولدی عالم، یازیلدی لوح و قلم
اوقوندی ختمِ کلام شاننه محمّدڭ

هپ أرنلر گلدیلر درگاهه یوز سوردیلر
ذکر توحید ایتدیلر نورینه محمّدڭ

ویسل قارانی قازاندی آخر بینه أوزندی
سکز اوچمق بزندی عشقنه محمّدڭ

فرشته‌لر گلدیلر صف صف اولوب طوردیلر
بش وقت نماز قیلدیلر عشقنه محمّدڭ

هواده اوچان قوشلر یاشاروب طاغ و طاشلر
یمش ویرر آغاچلر عشقنه محمّدڭ

ایمانسزلر گلدیلر آندن ایمان آلدیلر
بش وقت نماز قیلدیلر عشقنه محمّدڭ

یونس کیم ایده مدحی أوگر قرآن آیتی
آڭ ویرگیل صلواتی عشقنه محمّدڭ

یونس امره

(حاضرلایان: یوسف طواسلی)

٥- حقّڭ سسلرندن

"اوغوللرم! گيديڭز ده يوسفله قرداشنى آراشديريڭز. هم صاقين اللّهڭ عنايتندن اميديڭزى كسمەيڭز. زيرا كافرلردن باشقەسى اللّهڭ عنايتندن اميدينى كسمز." (يوسف سورەسى، ٨٧. آيت.)

آتى‌يى قراڭلق گورەرك عزمى بيراقمق،
آلچاق بر ئولوم وارسه، امينم، بودر آنجق.
دنياده اينانمام، هانى گورسەم ده گوزمله،
ايمانى اولان كيمسه گبرمز بو ئولومله.
أى ديپ ديرى ميّت! ايكى أل بر باش ايچوندر.
طاورانسەڭ آ! أللر ده سنڭ، باش ده سنڭدر!
حس يوق، حركت يوق، آجى يوق. لشمى كسيلدڭ؟
حيرت ويرييورسڭ بڭا، سن بويله دگلدڭ.
قورتولمەيه عزمڭ نەيه بيلممكه سوركسز؟
كنديڭمى سنڭ يوقسه اميدڭمى يوركسز؟
آتى‌يى قراڭلق گورووير مكله آپيشدڭ؟
اسبابى أللدن آتارق يأسه ياپيشدڭ!

قارشيڭده ضيا يوقسه صاغڭدن يا صولڭدن
تك بر ايشيق اولسون بولووير، قالما يولڭدن.
يأس أويله باتاقدركه دوشرسەڭ بوغولورسڭ؛
اميده صاريل صيم صيقى، سير ايت نه اولورسڭ!
أولر تونك اولمش، أوتويور بر سورو بايقوش.
سسلر ده "وطن تهلكەدەيمش، باتييورمش!"
لكن، هانى، ميليونلرى أورتن شو ييغيندن،
تك قول ده ياپيشسەم ديمەيور بر طرفدن!
صاحبسز اولان مملكتڭ باتمەسى حقّدر،
سن صاحب اولورسەڭ بو وطن باتمايا جقدر.
فريادى بيراق، كنديڭه گل، چونكه زمان طار.
اوغراشكه تلافى ايدەجك بونجه ضرر وار.

محمد عاكف أرصوى، صفحات (دوزنلنمشدر.)

٤- لقمان (عليه السلام) قصّه‌سی

لقمان سوره‌سی، ١٢-١٩. آيتلر:

١٢- بز لقمانه حكمتی ويردك و اللّٰهه شكر ايت ديدك. شكر ايدن، نفسی ايچون شكر ايدر؛ كفر ايدن ده اللّٰهه ضرر ويره‌مز. اللّٰه غنی و بِذاتِهٖ حمده لايقدر.

١٣- لقمان اوغلنه وعظ ايدرك "أی اوغلم! اللّٰهه شرك ايتمه، زيرا شرك پك بويوك بر ظلمدر." (ديدی).

١٤- بز انسانه والدَيْنی (آننه باباسی) ايله وصيت ايتدك. آناسی اونی ضعف أوزرينه ضعفه دوشرك قارننده طاشيدی. سوتدن كسيلمسی ده ايكی سنه‌در. بڭا و والدينڭه شكر ايت. نهايت گلينه‌جك ير بنم نَزْدمدر (يانمدر).

١٥- اگر اونلر سنڭ بيلمديگڭ بر شيله بڭا شرك ايتمگه جهد ايدرلرسه (اوغراشيرلرسه) اونلره اطاعت ايتمه. اونلره دنياده حسنِ معامله ايله رفاقت ايت. بڭا رجوع ايدنلرڭ (يوڭلنلرڭ) يولنه اتّباع ايت (اوی)، رجوعڭز (دونوشڭز) بڭادر. سزه ايشله‌ديگڭز شيلردن خبر ويررم.

١٦- لقمان اوغلنه: أی اوغول اگر عملڭ بر خردال دانه‌سی قدر اولسه بر قايانڭ ايچنده ياخود گوكلرده ويا ارضده بولونسه اللّٰه اونی ميدانه گتيرر. اللّٰه لطيف و خبيردر.

١٧- أی اوغلم! نمازيڭی قيل، معروف (ايیلك) ايله امر و منكَردن (كوتولكلردن) نهی ايت، سڭا اصابت ايدنه صبر ايت، بو أڭ بويوك اُموردندر (ايشلردندر).

١٨- كبر ايله انسانلردن يوز چويرمه، ير يوزنده مغرورانه و ايكی طرفڭه صاللانارق يورومه. اللّٰه فخر و غرور ايله صاللانانلری سومز.

١٩- يورودیگڭده نه عجله و نه ياواش يورو. سسنی يوكسلتمه. چونكه أڭ مستكره (چركين) سس، أشك سسيدر.

ازميرلی اسماعيل حقّی، معانئ قرآن كريم

۳- آننه‌جگم

آق صاچلی باشڭی آلوب ألڭه،
قره خلیالره طال آننه‌جگم!
او تیترك قلبڭی بختڭ یلنه،
بر اینجه توڭ گبی صال آننه‌جگم!

صانما بر گون گچر بو قراڭلقلر،
گیجه‌نڭ آردنده بینه گیجه وار؛
چوجقلر هیچقیرر، آننه‌لر آغلار،
یاشلی گوزلرڭله قال آننه‌جگم!

گوزلرڭده عکسی بر درین هیچڭ،
قنادڭ یاییلمش، چیرپینمق ایچون؛
بو قیش یولجیلق وار، دییورسه ایچڭ،
بنی ده برابر آل آننه‌جگم!...

نجیب فاضل قیصه‌کورك، چله

خواجه:

- أگر شوڭا بوڭا طاغيتسه‌يدم قرق ييلدن سركه قاليرميدى، ديمش.

خواجه‌نڭ ياشى

خواجه‌يه قاچ ياشنده اولديغنى صورمشلر:

- قرق ياشنده‌يم، ديمش.

آرادن اون سنه گچدكدن صوڭره يينه صورمشلر. خواجه يينه:

- قرق، ديمش.

- افندى، بوندن اون سنه أوّل قرق ياشنده‌يم، ديمشدڭ. شيمدى يينه قرق دييورسڭ، ديمشلر.

خواجه مرحوم:

- أر اولان سوزندن دونمز. سوز بر، الله بر. يگرمى سنه صوڭره صورارسه‌ڭز يينه سويله‌يه‌جگم بودر، ديمش.

طولنجه‌يه قدر

تيمور لنك بر گون خواجه‌يه:

- انسانلر نه وقته قدر طوغار ئولور، دييه صورمش.

خواجه همن جواب ويرمش:

- جنّت ايله جهنّم طولنجه‌يه قدر.

آلتنجى پارماق

بريسى خواجه‌يى تام بر اشتها ايله ييمك ييركن گوروب:

- نيچون بش پارماغڭله ييورسڭ، دييه صورمش.

خواجه:

- آلتى پارماغم اولماديغى ايچون، ديمش.

آدم اولمه‌نڭ يولى

خواجه‌يه:

- آدم اولمه‌نڭ يولى نه‌در، ديمشلر.

- بيلنلر سويلركن جان قولاغيله ديڭله‌ملى، ديڭله‌ين اولورسه سويله‌ديگى سوزى يينه انسانڭ كندى قولاغى ايشيتملى، ديمش.

حقّ نره ده‌در؟

خواجه‌يه:

- حقّ نره ده‌در، ديمشلر.

- حقّڭ موجود اولماديغى بر يرمى وارکه مكان تعيينه لزوم گورەلم، ديمش.

لطائفِ نصرالد ين خواجه (دوزنلنمشدر.)

(حاضرلايان: بهائى-ولد چلبى ايزبوداق)

او اثناده بر جنازه گوتورولویورمش. خواجه مرحوم، تابوتی گوسترمش و أکله‌مش:

- بو صورینڭ اربابی شو گیدندر. اوڭا صوریگز. باقیگز، او داها شیمدی أولچمش، گیدییور.“

یگی آی – أسکی آی

خواجه‌یه:

- آی یگی اولدقده أسکی آیی نه یاپارلر، دییه صورمشلر.

- قیرقار قیرقارلرده ییلدیز یاپارلر، دیمش.

دیش آغریسی

خواجه‌دن گوز آغریسنه علاج صورمشلر:

- گچنده بنم دیشم آغریدی، چیقارتمقدن باشقه هیچ بر علاج کار ایتمه‌دی، دیمش.

دنیانڭ دنگه‌سی

خواجه‌یه:

- صباح اولنجه خلقڭ کیمی او یانه کیمی بو یانه گیدر، او نه‌دن، دییه صورمشلر.

خواجه:

- أگر هپسی بر طرفه گیتسه‌لر دنیانڭ دنگه‌سی بوزولور، دوریلیر، دیمش.

قیامت

- قیامت نه زمان قوپاجق، دییه خواجه‌دن صورمشلر.

- هانگی قیامت، دیمش.

- قیامت قاچ دانه‌در، دیمشلر.

- قاریم ئولورسه کوچك قیامت، بن ئولورسه‌م بیوك قیامت، دیمش.

غائب مرکب

خواجه مرکبنی غائب ایتمش. هم آرار هم شکر ایدرمش. شکر ایتمه‌سنڭ سببنی صورمشلر:

- أوستنده بولونمادیغمه شکر ایدییورم. أگر بولونایدم بن ده برابر غائب اولوردم، دیمش.

قرق ییللق سرکه

بر گون قومشوسی:

- خواجه أفندی، سزده قرق ییللق سرکه وارمی، دییه صورمش.

- وار، دیمش.

- بر پارچه ویرسه‌گه، دییجه:

- ویره‌مه‌م، دیمش.

قومشوسی:

- نیچون، دیمش.

۲- نصرالدّین خواجه‌یه صورمشلر...

بر زمانلر خواجه‌یه صورمشلر...
هر صوری‌یه بر حاضر جواب ویرمش او ده. کیمی زمان "بیلگی" ویرمش، کیمی زمان "تبسّم" ایتدیرمش، کیمی زمان ایسه "نصیحت" اولمش جوابلری...
ایشته حاضر جواب نصرالدّین خواجه‌مز...

پاره‌یی سورمیسك؟

جمرینك بری خواجه‌یه صورار:
"پاره‌یی سن ده‌می سوییورسك؟"
خواجه‌نك جوابی حاضردر: "انسانی برطاقیم وجدانسز، جمری آدملره محتاج ایتمه‌دیگی ایچون سوسه‌م ده یری وار."

سرداش کیمدر؟

خواجه‌یه صورارلر:
- شهریمزده سرداش اولابیله‌جك کیمی طانیرسك؟
خواجه:
- خلقك سینه‌سی، بنم آنبارم اولمادیغنی بیلدیگم ایچون شیمدی‌یه قدر کیمسه‌یه سرّیمی آچمادم.

عکسی میدانه چیقمادقجه

بر گون خواجه مرحومه،
- بورنك هانگی طرفده، دیمشلر.
أکسه‌سنده‌کی بوغوم یرینی گوسترمش.
- خواجه افندی، تمامیله ضدینی و قارشیسنده بولونانی تعریف ایتدیکز، دیمشلر.
خواجه:
- هاه، گوردکمی، عکسی میدانه چیقمادقجه اصلی قرارلاشماز، دیمش.

دنیا قاچ آرشیندر؟

بر گون خواجه‌یه صورمشلر:
- یاهو سن اولدقجه عالِمسك، شو بزم مشکلمزی حلّ ایدی ویر. عجبا دنیا قاچ آرشیندر؟

٥٠- أوّل زحمت چكن صوكره راحت ايدر.
٥١- فقيرلك عيب دگلدر، تنبللك عيب.
٥٢- گلن قسمتيله گلير.
٥٣- گنچلگك قيمتی بيلينسه قوجه‌لغك (اختيارلغك) شكايتی آز اولور.
٥٤- گوگنمه وارلغه دوشرسك طارلغه.
٥٥- گوزللگه قرق گونده طويولور ايی خويه قرق ييلده طويولماز.
٥٦- خائن اولان قورقاق اولور.

٥٧- حقّ گلينجه باطل گيدر.
٥٨- حرامدن گلن حرامه گيدر.
٥٩- خير ديله ايشكه خير گلسين باشكه.
٦٠- حيوان ئولور سمری قالير، انسان ئولور اثری قالير.
٦١- حلال مال ضايع اولماز.
٦٢- هر صودن آبدست آلينماز.
٦٣- حسابی تميز اولانك يوزی آق اولور.
٦٤- حيله ايله ايش گورن محنت (صيقينتی) ايله جان ويرر.
٦٥- علم، صاحبنی عزيز ايدر.
٦٦- ايسته‌ديگنی سويله‌ين ايسته‌مه‌ديگنی ايشيتير.
٦٧- أييلگه أييلك هر كيشينك كاری، كوتولگه أييلك أر كيشينك كاری.
٦٨- قناعت توكنمز خزينه‌در.
٦٩- كندی گوزنه‌كی مرتگی گورمز ده ايلك گوزنه‌كی چوپی گورور.
٧٠- كيشی، آرقداشندن بللیدر.

٧١- كيشينك حرمتی كندی ألنده‌در.
٧٢- لاف ايله دكّان آچيلماز.
٧٣- لقمه چيگنه‌مه‌ينجه يوتولماز.
٧٤- محكمه قاضی‌يه ملك اولماز.
٧٥- مجلسده ديلكّی، سفره ده ألكّی قيصه طوت.
٧٦- شيطانله قباق أكنك، قباق باشنده پاتلار.

شناسی، ضروب امثالِ عثمانيّه

٢٣- آته بينرسەڭ اللّٰهى، آتدن اينرسەڭ آتى اونوتما.
٢٤- آتيلان اوق گرى دونمز.
٢٥- آز سويلەمك، چوق سويلەمكدن اولادر.
٢٦- عيبسز دوست آرايان، دوستسز قالير.
٢٧- باغه باق أوزوم اولسون، بيمەيه يوزڭ اولسون.
٢٨- باش باشه ويرمەينجه طاش يرندن قالقماز.
٢٩- بسملەسز چيقما يوله، باشه گلير تورلى بلا.
٣٠- بر آغيزدن چيقان بر اوردويه ياييلير.
٣١- بر بابا طقوز اوغلى بسلر، طقوز اوغول بر بابايى بسلەيەمز.

٣٢- بر ايشى بيتيرمەينجه بر ايشه قوشما.
٣٣- بر سورويه بر چوبان.
٣٤- برى يير برى باقار، قيامت اوندن قوپار.
٣٥- بورچسز چوبان يوقسول بگدن يگدر.
٣٦- بيوك لقمه يى، بيوك قونوشمه.
٣٧- چوبانسز قويونى قورت قاپار.
٣٨- چوروك مرديونله طامه چيقيلماز.
٣٩- طاووللڭ سسى اوزاقدن خوش گلير.
٤٠- دردينى صاقلايان درمان بولاماز.

٤١- دردىڭى ويرن درمانڭى ده ويرر.
٤٢- قلم قيليچدن كسكيندر.
٤٣- طوغرى سوز يمين ايستەمز.
٤٤- طوغرينڭ ياردىمجيسى اللّٰهدر.
٤٥- دنياده أكن آخرتده بيچر.
٤٦- ايلڭ عيبنى سويلەين سنڭكينى ده سويلر.
٤٧- ايلڭ آغزينه باقان آچ قالير.
٤٨- امانته خيانت اولماز.
٤٩- أو ياپ، أو بيقما.

OKUMA METİNLERİ

۱- سچمه آتاسوزلری

۱- آنا گبی یار اولماز، بغداد گبی دیار اولماز.
۲- قسمت ایسه گلیر هنددن یمندن، قسمت دگلسه نه گلیر ألدن.
۳- بوش چووال دیك طورماز.
٤- بلبلی آلتون قفسه قویمشلر "آه وطنم" دیمش.
٥- دمیر طاونده دوگولور.
٦- ایکی أل بر باش ایچوندر.
۷- انسانڭ صوبی بر، خوبی بیگدیر.
۸- أییلك ایت دگزه آت، بالیق بیلمزسه خالق بیلیر.
۹- کیشی ئولمکله خاطری ئولمز.
۱۰- کیشی نقصانننی بیلمك گبی عرفان اولاماز.
۱۱- بگا بندن اولور هر نه اولورسه باشم راحت بولور دیلیم طورورسه.
۱۲- عقل عقلدن أوستوندر.
۱۳- آچما سرّینی دوستگه، دوستنڭ دوستی واردر، او ده سویلر دوستنه.
۱٤- عقل کیشی‌یه سرمایه‌در.

۱٥- آلداتایم دیین آلدانیر.
۱٦- اللّه بر قاپی یی قاپارسه بیڭ قاپی یی آچار.
۱۷- آلما مظلومڭ آهنی چیقار آهسته آهسته.
۱۸- آلتی اولور، یدی اولور هپ اللّهڭ دیدیگی اولور.
۱۹- آگلایانه سیوری سینك سازدر، آگلامایانه طاوول زورنه آزدر.
۲۰- عرفه گونی یالان سویله‌ینڭ بایرام گونی یوزی قره چیقار.
۲۱- آته نعل چاقیلدیغنی گورمش ده قورباغه آیاقلرینی اوزاتمش.
۲۲- آتشڭ دوستلغی اولماز.

CEVAP ANAHTARI

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE

A) 1. B, 2. C, 3. E, 4. E

B) D, Y, Y, D, Y

C) 1. Kur'an (Arap), 2. Arapça-Farsça, 3. Osmanlı, 4. kültür, 5. hat (hüsnühat)

2. ÜNİTE

A) 1. C, 2. E, 3. D, 4. B, 5. A, 6. C, 7. C

B) Y, D, Y, D, D, Y

C) 1. se-sin-sad, 2. elif (dal / zel / ra / ze / je / vav), 3. sağdan sola

3. ÜNİTE

A) 1. B, 2. A, 3. C, 4. D

B) D, Y, D, D

C) 1. elif, 2. ı-i, 3. vav, 4. ye

E)

B	U	R	S	A	N	C	A	K	K	Ö	Ç	Ğ	I	V
A	Z	Y	A	K	P	B	İ	Ş	E	T	M	K	Ç	D
Ğ	Ü	İ	K	İ	A	A	Ğ	A	D	Ö	İ	O	C	A
F	P	H	S	Ö	Z	Y	E	Ş	İ	L	N	L	A	Y
N	İ	P	I	N	A	R	Ş	U	S	U	L	T	Ç	A
Y	L	İ	Ş	U	R	A	T	V	İ	N	Ü	U	Z	Ğ
K	O	L	T	Ü	Z	M	T	**U**	**Z**	**U**	**N**	K	Ş	M
Ö	C	A	K	A	E	O	D	Y	C	Z	B	İ	V	U
M	A	R	Ö	Ğ	R	E	N	C	İ	K	D	E	K	R
S	K	I	S	P	O	L	K	U	R	Ö	L	A	M	B

4. ÜNİTE

A) 1. D, 2. B, 3. C, 4. B, 5. A, 6. E, 7. A

B) Y, D, D, D

C) 1. Arapça, 2. sad-sin, 3. Farsça, 4. Divan-ı Lügati't-Türk

5. ÜNİTE

A) 1. C, 2. B, 3. D, 4. E

B) D, Y, D, D

C) صوصمەپی، صوکسزه، قوردیغم، باقك، أوه، بوتون، چکردم، بوینده، هیچ بر شی

6. ÜNİTE

A) 1. D, 2. A, 3. C

B) D, Y, D, Y

C) 1. 34, 2. elif, he, vav, ye

SÖZLÜK

A

abide: Anıt. Önemi ve değeri çok olan yapıt.

Acem: İranlı. İran ülkesi.

açık hece: Ünlü ile biten heceler için kullanılır.

adû (adüv): Düşman.

agâh: Bilen, bilgili, haberli.

aheste: Yavaş, ağır.

âlâ: İyi, pekiyi.

amal: İşler, işlemler.

amel: Bir kimsenin dinin buyruklarını yerine getirmek için yaptıkları.

anane: Gelenek.

antropoloji: İnsanın yeryüzüne gelmesinden bugüne kadar gelişmesini inceleyen bilim dalı.

arş: İslam inanışına göre göğün en yüksek katı.

asap: Sinir.

asayiş: Bir yerin düzen ve güvenlik içinde bulunması durumu, düzenlilik, güvenlik.

ashap: Sahipler. Sahabe.

atalet: Tembellik. İşsizlik, işsiz kalma. Boş durma.

ati: Gelecek.

aza: Üye. Vücut parçası, organ.

B

ba'de't-tenzil: Düşürüldükten sonra.

badısaba: Sabah yeli.

baha: Paha, değer, fiyat.

baht: Gelecekteki olayları kaçınılmaz bir biçimde belirleyen ilahî iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimi, kader, talih.

bedhah: Başkasının kötülüğünü isteyen, kötü yürekli.

bedii: Güzellik ölçülerine uyan, gözü gönlü okşayan, beğenilen. Estetik.

bermutat: Alışılagelen biçimde, her zaman olduğu gibi.

beyhude: Yararsız, anlamsız. Boşuna.

beynelmilel: Uluslararası.

bezeme: Süsleme. Süs, süsleyen şey.

bi-misl: Benzersiz.

C-Ç

cariye: Hizmetçi genç kadın, halayık.

cehil: Bilgisizlik, bilmezlik.

ceht etmek: Çalışıp çabalamak, uğraşmak.

celal: Büyüklük, ululuk. Öfke, kızgınlık. Allah'ın yücelik sıfatı ile tecellisini ifade eden ismi.

celi: Açık, aşikâr. Parlak, cilalı.

cem: Toplama, bir araya getirme. Çokluk.

Cenab-ı vacibü'l-vücut: Varlığı zorunlu olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah.

cereyan: Bir yöne doğru akma, akış, akıntı.

cet: Dede, büyük baba, ata.

cihanşümul: Evrensel.

ciharyâr-ı güzin: Hz. Muhammed'den sonra halife olan Hz. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'ye verilen ortak isim, dört halife, hulefa-i raşidin.

cihet: Yön, yan, taraf.

çehre: Yüz.

çeşm: Göz.

D

dağdağa: Gürültü, patırtı, telaş, karmakarışık durum, sıkıntı.

dâhil: İç, içeri. İçinde, ... ile birlikte.

darbımesel: Atasözü, atalar sözü.

debdebe: Görkem.

delailü'l-hayrat: Meşhur salavat-ı şerifelerin toplandığı kitaplar.

derd-i maişet: Geçim sıkıntısı.

derhatır: Hatırlama.

destur: İzin, müsaade. Yol verin, savulun, izin verin anlamlarında kullanılan bir söz.

deveran: Dolaşım, dönme.

didar: Yüz, çehre.

duahan: Dua okuyucu.

dülger: Yapıların kaba ağaç işlerini yapan kimse.

E

ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar.

efdal: Erdemli. Yeğ tutulan, tercih edilen.

elem: Acı, üzüntü, dert, keder.

elhak: Gerçekten, hiç şüphesiz, doğrusu.

emîrü'l-müminin: "Müminlerin başı" anlamında halifeler için kullanılan unvan.

enam: Kur'an-ı Kerim'in altıncı suresinin adı. Bu sure ile çok okunan diğer bazı kısa Kur'an surelerinin bir araya getirilmesinden meydana gelen, genellikle cepte taşınacak küçük boyda kitapçık.

encam: Son, işin sonu. *mec*. Gelecek.

entelektüellik: Bilim, teknik ve kültürün değişik dallarında özel öğrenim görmüş (kimse) olma; aydın, münevver olma.

esaret: Kölelik, tutsaklık, esirlik.

esbap: Sebepler, nedenler.

esna: Bir işin yapıldığı an, sıra.

estetik: Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat. Güzellik duygusu ile ilgili olan.

evrat: Müslümanlarca belirli zamanlarda okunması âdet olan dualar ve Kur'an ayetleri.

F-G

fahr: Övünme, iftihar, gururlanma.

fakih: Anlayışlı, zeki kimse. Fıkıh bilgini.

fâni: Ölümlü, gelip geçici, kalımsız.

faraza: Diyelim ki, sayalım ki, tutalım ki, varsayalım ki.

felah: Kurtuluş, selamet.

fena: İyi nitelikte olmayan, kötü.

fer: Parlaklık, aydınlık, nur.

ferişte: Melek.

feylesof: Filozof.

firak: Ayrılış, ayrılık.

fonetik: Ses bilgisi. Sesçil.

gaip: Görünmez âlem. Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan, nerede olduğu bilinmeyen.

gani: Zengin, varlıklı.

garp: Batı, günindi.

gayriihtiyari: İstemeksizin, düşünmeden, elinde olmayarak.

gaza: İslam dinini korumak veya yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.

gramer: Dil bilgisi.

güzide: Seçkin, seçilmiş, seçme.

H

hab: Uyku. Gaflet.

habir: Her şeyden haberdar olan.

hadimü'l-harameyn: Yavuz Sultan Selim'e ve ondan sonraki Osmanlı padişahlarına verilen, "Mekke ve Medine gibi iki mukaddes yere hizmet eden" anlamında unvan.

halel: Bozma, bozukluk.

hamide: Övülmeye layık, methedilecek sıfatlara sahip olan. "Hamit" kelimesinin kadını ifade eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

hamt: Tanrı'ya şükretme.

harabati: Maddi şeylere değer vermediği için üstüne başına özenmeyen, dağınık, derbeder.

harabe: Yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapı, yıkı.

harabi: Haraplık, harabiyet.

hars: Tarla sürme. Kültür.

hasıl: Ortaya çıkan, görünen.

hasılı: Sözün kısası, kısacası.

hat: Çizgi. Yazı. Ulaşım sağlayan bir taşıtın uğradığı yerlerin bütünü, yol.

hattat: Güzel el yazıları yazan ve mesleği hattatlık olan kimse.

hattatin: Hat sanatkârları, bunu meslek olarak seçen kimseler.

hayâ: Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma.

hayırhah: İyilik dileyen, iyilik isteyen, iyicil, hayırsever.

haysiyet: Değer, saygınlık, itibar.

haz: Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk. Bir şeyden duyusal veya manevi sevinç duyma.

hazan: Sonbahar.

hazret: Yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme, yüceltme amacıyla getirilen unvan.

hemşire: Kız kardeş, bacı.

hıyanet: Kutsal sayılan şeylere el uzatma, kötülük etme veya karşı davranma, hainlik, ihanet.

hicran: Bir yerden veya bir kimseden ayrılma, ayrılık.

hikmet: Bilgelik, gizli sebep.

hilye: Hz. Muhammed'in dış görünüşünü ve niteliklerini anlatan manzum ve mensur eser.

hissiyat: Duygular, sezişler.

hoşnut: Memnun, kıvançlı.

husul: Olma, oluş, oluşma, meydana gelme.

hususi: Özel olarak, özel bir biçimde.

hücre: Küçük oda.

Hüda: Allah, Tanrı, Cenabıhak.

hülya: Tatlı düş, hayal.

hürmet: Saygı.

hüsnühat: Güzel yazı sanatı.

hüsün: Güzellik.

hüviyet: Kimlik.

I-İ

ıstılah: Terim.

ızdırap: Acı, üzüntü, sıkıntı, keder.

iane: Yardım.

ibaret: Oluşan, meydana gelen.

icazetname: İzin belgesi, onay belgesi. Diploma.

içtinap: Sakınma, çekinme, kaçınma.

idadi: Lise derecesindeki okul.

iftihar: Övünme, kıvanma, kıvanç, övünç.

iftitah tekbiri: Namaza başlarken söylenen tekbir.

ihata: Kuşatma. *mec***.** Kavrayış, anlayış.

ihsan: İyilik etme, iyi davranma. Bağışlama, bağışta bulunma.

ihtar: Uyarma, dikkat çekme, uyarı.

ihtiva: İçine alma, içinde bulundurma, içerme.

ihtizaz: Titreşme, titreşim.

ihvan: Yakın dostlar, arkadaşlar. Aynı okul veya tarikattan olan kimseler.

ihya: Diriltme, canlandırma. İyilik, lütuf. Uyandırma, canlandırma, tazelik verme.

ikame: Yerine koyma, yerine kullanma.

ikbal: Baht açıklığı veya yüksek bir makama, duruma erişmiş olma durumu.

ikrah: Tiksinme, iğrenme. İsteği dışında bir şey yaptırma.

imarethane: Yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumu.

inayet: İyilik, kayra, atıfet, ihsan, lütuf.

iptidai: İlk ile ilgili, ilk derece.

irfan: Bilme, anlama, sezme.

iskemle: Arkalıksız sandalye.

istif: Eşya veya başka nesnelerin düzgün bir biçimde üst üste konulmasıyla oluşan yığın.

istifade: Yararlanma.

istimal: Kullanma.

iştiha: Arzu, istek.

iştirak: Ortaklık, ortak olma, paydaşlık.

itibar: Saygınlık. Saygı gösterme, önem verme. Onur, şeref.

ittiba: Ardı sıra gitme, uyma, tabi olma.

K-L

kâfi: Yeterli, yetecek ölçüde olan.

kahır: Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme.

kâm: Zevk, mutluluk, tat.

kâmil: Olgun, yetkin kimse. Kültürlü, bilgili, bilgin. Bütün, tam, eksiksiz.

kapalı hece: Ünsüz ile biten heceler için kullanılır.

katiyen: Hiçbir zaman, asla. Kesinlikle.

kemter: Daha aşağı, aşağıda bulunan. Eksik, noksan.

kırat: Elmas, zümrüt vb. değerli taşların tartısında kullanılan, 0,20043 gramlık ağırlık ölçü birimi. *mec*. Nitelik, değer, düzey, seviye.

kitabe: Yazıt.

kitabet: Yazı yazma. Yazmanlık, kâtiplik. Kompozisyon, tahrir.

konsonant: Ünsüz.

lahza: Zamanın bölünemeyecek kadar kısa bir parçası, an.

latif: Hoş, narin, şirin. Yumuşak, nazik.

latife: Güldüren, tuhaf ve güzel söz, şaka.

levh ü kalem: Yaratılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitab-ı mübin, levhimahfuz.

M

mağrurane: Gururlu, kibirli bir tarzda, mağrur bir insana yakışacak şekilde.

mah: Yılın on iki bölümünden her biri, ay. Ay parçası, sevgili.

mahiyet: Nitelik, vasıf, öz, asıl, esas. İçyüz.

mahkukat: Kazılmış, hakkedilmiş şeyler.

mahsusa: Mahsus (özgü, özel) kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

mahşer: Kıyamet günü dirilenlerin toplanacaklarına inanılan yer.

mahv: Yok etme, varlığına son verme.

mahya: Ramazan gecelerinde, camilerde iki minare arasına gerilen ipler üzerine kandil veya elektrik ampulleriyle yazılan yazı veya yapılan resim.

mahzun: Üzgün.

malik: Bir şeye sahip, bir şeyi olan.

mamur: Bayındır.

mâni: Bir şeyin yapılmasını önleyen şey, engel.

manidar: Anlamlı.

manzume: Şiir.

maruz: Bir olayın, bir durumun etkisinde veya karşısında bulunan.

mazi: Geçmiş.

mensup: Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili, -den olan, -e bağlı (kimse).

mensur: Düz yazı. Saçılmış, dağılmış. Ölçüsüz, uyaksız, manzum olmayan söz.

merasim: Tören. *mec*. Resmî işlerde yol yöntem, yol yordam.

merhum: Ölmüş Müslüman (erkek), rahmetli, rahmetlik.

mesh: Bir şeyi elle sıvazlama. Abdest alırken ıslak eli başa ve meste sürme.

mesrur: Sevinmiş, sevinçli.

mest: Aşk, sevgi, zevk vb. bir duygudan dolayı aklı başından gitmiş, sarhoş olmuş (kimse).

mesut: Mutlu, sevinçli.

mevcudat: Var olan şeyler, varlıklar.

mevki: Yer, mahal. Makam. Durum.

mevkib: Atlı veya yaya olarak büyük bir zatın yanında yürüyen, ona refakat eden heyet, takım, alay.

mevt: Ölüm.

mevzu: Konu.

meyyit: Ölü, ölmüş.

mezhep: Bir dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri. *mec*. Anlayış, görüş.

mezkûr: Adı geçen, anılan, sözü edilen, zikredilen, zikrolunan.

minval: Biçim, yol, tarz.

mizan: Terazi, ölçü.

muadil: Eşit, denk, eş değer.

mucip: Gerektiren, lazım kılan. Neden, sebep.

muhacir: Göçmen. Hz. Muhammed'e uyarak Mekke'den Medine'ye göç eden.

muhalefet: Bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık.

muhasebe: Hesaplaşma, karşılıklı hesap görme.

muhit: Çevre, yöre, etraf.

muhteva: İçerik.

mukabil: Bir şeye karşılık olarak yapılan, bir şeyin karşılığı olan. Bir şeyin karşısında bulunan. Karşılıklı.

mukaddes: Kutsal, mübarek.

muktedâ: Fikir ve davranışları ölçü olarak benimsenen, örnek alınan (kimse).

muktedir: Bir şeyi yapmaya, başarmaya gücü yeten, erkli.

muşamma (muşamba): Bir tarafına kauçuk veya yağlı boya sürülerek su geçirmeyecek duruma getirilen kalın bez.

mübalağa: Abartı.

müberra: Temize çıkmış, aklanmış.

mücerret: Soyut.

müftehir: Bir şeyi övünç bilerek onunla sevinen, övünen, iftihar eden.

mülk: Ev, dükkân, arazi vb. taşınmaz mal. Vakıf olmayıp doğrudan doğruya birinin malı olan yer veya yapı. Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke.

mülkiye: Devlet yönetimindeki sivil görevliler sınıfı.

münafık: Arabozan. Dinî kurallara inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen.

münasebet: İlişik, ilişki, ilinti. İki şey arasındaki uygunluk. Sebep, vesile, gerekçe, neden.

mürekkep: Birleşmiş, birleşik.

müsebbibü'l-esbab: Sebepleri yaratan Allah.

müstakil: Kullanış yönünden başka bir yapı ile bağlantısı olmayan, bağımsız.

müstekreh: Tiksinilecek nitelikte olan, iğrenç.

müşahede: Görme, gözlem.

müşarünileyh: Adı geçen, adı anılan kişi.

müşkül: Zor, güç, çetin.

mütalaa: Etüt. Herhangi bir konu üzerinde ayrıntılı düşünme ile oluşan görüş ve yorum.

müteaddit: Birçok.

müteşekkir: Teşekkür etme durumunda olan.

müyesser: Kolaylıkla ortaya çıkan.

N

nadide: Az görülür, görülmedik, seyrek görülen.

nail: Erişmiş, ele geçirmiş, başarmış, kazanmış, ulaşmış.

nasihat-amiz: Nasihat veren.

nazil: İnen, inmiş.

nebi: Haberci. Peygamber.

nefer: Er, kişi.

nehiy: Bir işin yapılmasını yasak etme, engelleme, men etme.

nesir: Düz yazı.

neşvesiz: Neşesiz.

nezdinde: Yanında, huzurunda, gözetiminde.

nihayetsiz: Sonsuz, sonu gelmez, bitip tükenmez.

nispet: Bağıntı, ilgi, ilinti. Oran.

nüans: İnce ayrım.

nüfuz: İçine geçme. *mec*. Söz geçirme, güçlü olma, erk

O-P-R

otorite: Yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü, yetke, sulta, velayet. Siyasi veya idari güç. *mec*. Çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiş, başarılı kimse.

parşömen: Yazı yazmak, resim yapmak için özel olarak hazırlanan deri.

paye: Aşama, rütbe, derece. Basamak.

perestiş: Tapınma. Delicesine sevme.

rahle: Üzerinde kitap okunan, yazı yazılan, bazıları açılıp kapanabilen alçak, küçük masa.

raks: Bir tür dans.

revaç: Sürümü, itibarı olma, herkes tarafından aranır olma, sürüm. *mec*. İtibar, değer, kıymet.

riayet: Uyma, boyun eğme.

rişte: İplik. *mec*. Bağ, alaka, rabıta.

Rü'yetullah: Allah'ın cennette müminler tarafından görülmesi.

rüştiye: Ortaokul derecesinde olan eğitim kurumu.

S-Ş

sabâvet: Çocukluk, sabilik.

sadıku'l-va'dü'l-emin: Verdiği sözü yerine getiren, sözünde duran, güvenilir (kimse).

sahih: Gerçek, doğru, hakiki.

samimi: İçten, içtenlik.

sarraf: Mesleği, değerli kâğıt ve metal paraları birbiriyle değiştirmek, tahvil alışverişi yapmak olan kimse.

say: Çalışma, emek.

sebil: Yol, büyük cadde. Su dağıtılan yer. Hayır için parasız dağıtılan su.

seda: Ses.

selamet: Esen olma durumu, esenlik. Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvende olma durumu.

senk (g): Taş.

sıla: Bir süre ayrı kaldığı bir yere veya yakınlarına kavuşma. Gurbetteki bir kimse için doğup büyüdüğü ve özlediği yer.

sırat: Sırat köprüsü, yol.

silsile: Birbirine bağlı, birbiriyle ilgili şeylerin oluşturduğu dizi, sıra.

sofa: Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol.

sosyoloji: Toplum bilimi.

sukut: Düşme.

suret: Görünüş, biçim. Yazı veya resim kopyası, nüsha. Yüz, çehre.

sülüs: Üçte bir. Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı.

şark: Doğu.

şerif: Kutsal, şerefli. Soylu, temiz. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in soyundan olan kimse.

şeyh: Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse.

şifahane: Hastane.

şir: Aslan. *mec*. Cesur, yiğit, kahraman kimse.

şiraze: Ciltçilikte, kitap yapraklarını düzgün tutmaya yarayan ince örülmüş şerit.

şuara: Şairler.

şuur: Bilinç.

T

taaccüp: Şaşma, hayret etme.

taala: "Şanı yüce olsun" anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

tabir: Deyiş, anlatım, ifade.

tahayyül: Hayalde canlandırma.

tahsil: Parayı alma, toplama. Öğrenim.

takdim: Tanıtma, tanıştırma.

talik: Asma, yukarı kaldırma. Bir işin yapılmasını herhangi bir şarta bağlı tutma. Belli bir zamana bırakma, erteleme. Arap alfabesinde geliştirilen, yatık olarak yazılan yazı türlerinden biri. Bu tür yazı ile yazılmış.

talim: Öğretim. Alıştırma. Uygulamalı olarak yapılan askerlik eğitimi.

tamahkâr: Açgözlü.

tasavvur: Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma. Tasarım. Düşünce, amaç, niyet, maksat, plan.

tasdik: Doğrulama. Onay, onaylama.

tatbik: Uygulama, pratik.

tebşir: Müjdeleme, muştulama.

tecelli: Görünme, belirme. Kader, talih. Allah'ın lütfuna kavuşma.

tefekkür: Düşünme, düşünüş.

tekke: Tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer, dergâh.

telafi: Kötü bir etkiyi veya sonucu başka bir etki ile yok etme, karşılama, yerine koyma.

telif: Kitap yazma.

telin: Lanet okuma, lanetleme, kargıma.

temenni: Dileme, arzulama, dilek.

teminat: Güvence.

tenasüp: Birbirine uyma, yakışma, aralarında uygunluk bulunma, oran, orantı.

tercüman: Çevirmen.

terennüm: Güzel ve alçak sesle şarkı söyleme. Anlatma, ifade etme.

terkip: Birleşim, birleştirme, bir araya getirme. Tamlama. Bileşim.

tesir: Etki.

teşekkül: Belli bir varlık ve biçim kazanma.

teşkil: Oluşturma, ortaya çıkarma, meydana getirme.

tevellüt: İnsanın doğumu, doğduğu zaman.

tezhip: Yazma kitaplarda, sayfaların yaldız ve boya ile bezenmesi, yaldızlama. Süsleme, bezeme.

tıbbiye: Doktor yetiştiren öğretim kuruluşu, tıp fakültesi.

tolga: Miğfer.

U-Ü

ukbâ: Öbür dünya, ahiret.

umumi: Genel.

unsur: Öge.

Ülker: Boğa burcunda yedi yıldızdan oluşan takım.

ümmi: Okuyup yazması olmayan.

üryan: Çıplak.

V-Y-Z

vaaz: Cami, mescit vb. yerlerde vaizlerin yaptığı, genellikle öğüt niteliği taşıyan dinî konuşma.

vade: Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet, mehil.

vaka: Olay, hadise.

vakfetmek: Mal ve mülkünü satılmamak şartıyla bir hayır kurumuna veya işine bağışlamak.

vakıa: Olgu.

vasıf: Nitelik.

vecize: Özdeyiş.

vergil: Vermek fiilinin eski emir hali.

vesika: Belge.

vesile: Sebep, bahane. Elverişli durum, fırsat.

yâ Hû: "Ey Allah" anlamında zikir sözü olarak kullanılır.

yazma: Basım tekniğinin gelişmediği dönemlerde elle yazılmış kitap, yazma nüsha.

yegâne: Biricik, tek.

yeis: Umutsuzluktan doğan karamsarlık, üzüntü.

zaaf: Düşkünlük.

zam: Bir şeyin fiyatını artırma, bindirim.

zem: Bir kimseyi kötüleme, yerme, yergi.

zembil: Öteberi taşımakta, koymakta kullanılan örme, yassı sepet, meyve sepeti.

zevküsefa: Eğlenme, eğlence.

ziya: Işık.

ziyade: Çok, daha çok, daha fazla.

ziynet: Süs, bezek.

zümre: Topluluk, takım, grup. Tür, cins.

KAYNAKÇA

Abdürrahim Pertev. (1340/1924). *Esir Çocuklara Ahlak Aşısı*. Yer belirtilmemiş: Necm-i İstikbal Matbaası.

Ahmet Cevdet Paşa. (1985). *Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hulefa*. Mahir İz. (Hazırlayan). Yer belirtilmemiş: KTB.

Ahmet Rasim. (1328). *Şehir Mektupları*. Dersaadet: Kader Matbaası.

Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı.

Bahaî (Veled Çelebi İzbudak). (1325). *Letaif-i Hoca Nasreddin*. İstanbul: Hilal Matbaası.

Banarlı, N, S. (2007). *Türkçenin Sırları*. İstanbul: Kubbealtı.

Berk, S. (2005). *Hüsn-i Hat, Güzel Yazı Üzerine*. Standard Dergisi, Sayı 519.

Berk, S. (2016). Zamanı Aşan Taşlar 1. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.

Büyükduzcu, C. (2016). *Osmanlıca İmla Klavuzu 1-2*. Isparta: Hayrât.

Can, Ş. (1997). *Mesnevi Tercümesi*. Cilt 3. İstanbul: Ötüken.

Çamlıbel, F, N. (1999). *Han Duvarları*. İstanbul: Millî Eğitim.

Develi, H. (2009). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2*. İstanbul: Kesit.

Develi, H. Köklerimize Gitmek İçin Osmanlıca Şart. Millî Gazete, 15.05.2011.

Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ.

Elçin, Ş., Tevfikoğlu, M. (1987). *Yeni Türk Nesri Antolojisi*. Ankara: KTB.

Ensari, M, A. (2009). *Osmanlıca İmla Müfredatı*. İstanbul: Hayrât.

Ergin, M. (2009). *Üniversiteler İçin Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.

Ersoy, M, A. (1980). *Safahat*. Doğrul, Ö, R. (Hazırlayan). İstanbul: İnkılâp ve Aka.

Göçkün, Ö. (1987). *Namık Kemal*. Ankara: KTB.

Göze, M. (Mülakat). Türkiye Gazetesi, 5 Kasım 1997.

Güneş, M. (1998). *Eşrefoğlu Rumi*. İstanbul: Timaş.

Günümüzde Okunan Kasideler, İlahiler ve Na't-ı Şerifler. (Tarihsiz). Tavaslı, Y. (Hazırlayan). İstanbul: Tavaslı.

Haşim Veli. (Tabi ve Naşiri). (1339). *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesinden Bir Numune*. Yer belirtilmemiş: Teşebbüs Matbaası.

Hattın Çelebisi Hasan Çelebi. (Derleyen: Hikmet Ülker), (2003). İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı.

Heyet-i İlmiye. (1927). *Tercümeli Kur'an-ı Kerim*. İstanbul: Maarif Kütüphanesi.

İlhan, Attila. (1998). *Ulusal Kültür Savaşı*. Ankara: Bilgi.

İnceimamoğlu, M. (2013). *Osmanlıca Nedir?* İrfan Mektebi Dergisi. Sayı 81. İstanbul.

İsmail Hakkı. (1342). *Kur'an Tercüme Edilebilir mi ve Yeni Vadide Fatiha Tercümesi ve Tefsiri*. 2. baskı. İstanbul: Hilal Matbaası.

İsmail Hakkı. (1927). *Meani-i Kur'an-ı Kerim*. Cilt 1. İstanbul: Millî Matbaa.

İsmail Hakkı. (1340). *Yazının Usul-i Tedrisi*. İstanbul: Matbaa-i Amire.

Kaplan, M. (1983). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh.

Karacaoğlan. (1982). Karaer, M. N. (Hazırlayan). İstanbul: Dergâh.

Karaosmanoğlu, Y, K. (1920). İkdam Gazetesi.

Karay, R. H. (2009). Guguklu Saat. İstanbul: İnkılap.

Kısakürek, N, F. (1999). *Çile*. İstanbul: Büyük Doğu.

Mithat Sadullah, Necmettin Sadık. (1342). *Cumhuriyet Kıraati*. Dördüncü Kısım. İstanbul: İkdam Matbaası.

Osmanlı Türkçesi Dersi (10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı. (2016). MEB.

Ömer Seyfettin. (1985). *Seçme Hikâyeler II*. İstanbul: Millî Eğitim.

Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi. Cilt 1. (1346/1928). Evkaf Matbaası. İstanbul: Diyanet İşleri Reisliği.

Said Cemil. (1330). *Türk Oğluna Öğütler*. İstanbul: Matbaa-i Hayriye ve Şürekası.

Sarıtaş, İ. (2015). *Elifbatik Atasözleri* (Osmanlıca). İstanbul: Süeda.

Süleyman Şevket. (1336-1338). Güzel Yazılar. Cilt 1. İstanbul: Matbaa-i Amire.

Şemsettin Sami. (1296). *Emsal*. İstanbul: Mihran Matbaası.

Şinasi. (2003). *Durub-ı Emsal-i Osmaniye*. Beyzadeoğlu, S, A. (Hazırlayan). Ankara: MEB.

Tezel, N. (2004). *Türk Halk Bilmeceleri*. İstanbul: MEB.

Timurtaş, F, K. (1998). *Osmanlı Türkçesi Metinleri II*. İstanbul: Alfa.

Timurtaş, F, K. (2005). *Osmanlı Türkçesi Grameri I*. İstanbul: Alfa.

Timurtaş, F, K. (2008). *Osmanlı Türkçesine Giriş*. İstanbul: Alfa.

Türkçe Sözlük. (2012). Ankara: TDK.

Türk Dili. (1989). *Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*. Ankara: TDK.

Uçar, M. (2015). *Çanakkale Mektupları*. Isparta: Süeda.

Ünaydın, R, E. (1334). *Diyorlar ki.* Dersaadet: Kanaat Matbaası.

Vahit. (1338). *Köylü İlmihâli*. İstanbul: Matbaa-i Amire.

Yazım Kılavuzu. (2009). Ankara: TDK.

Genel Ağ Adresleri

http://w3.balikesir.edu.tr/~iacar/osmanlica.htm (Son erişim tarihi: 25.08.2016)

http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/osmanlica-kalp-krizi-gecirmis-gibi (Son erişim tarihi: 09.07.2018)

http://www.amasya.edu.tr/media/157778/osmanl_.pdf (Son erişim tarihi: 25.08.2016)

http://www.milliyet.com.tr/osmanlica-ve-osmanlilik-kultur-531832/ (Son erişim tarihi: 27.10.2018)

https://www.yazmalar.gov.tr/elyazmaciligimiz_tr.php (Son erişim tarihi: 25.08.2016)

http://www.islamansiklopedisi.info/ (Son erişim tarihi: 08.09.2016)

http://www.kubbealtilugati.org/ (Son erişim tarihi: 08.09.2016)

http://www.tdk.gov.tr/ (Son erişim tarihi: 08.09.2016)

http://www.lugatim.com/onsoz (Son erişim tarihi: 09.07.2018)

https://safahat.diyanet.gov.tr/PoemDetail.aspx?bID=13&pID=126 (Son erişim: 04.05.2019)

http://www.turkdili.gen.tr/tan-nmayan-adam.html (Son erişim tarihi: 22.08.2016)

http://www.yenidunyadergisi.com/ukbadan-dunyaya-haber/ (Son erişim tarihi: 09.07.2018)

GÖRSELLER İÇİN KAYNAKÇA		
Ünite No.	**Sayfa-Sıra**	**Adres-Açıklama**
1	11	Dr. Erdem Köymen arşivi
1	12-1	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	12-2	Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinden tarama.
1	13-1	http://osmanli.site/sanat-osmanli-sanatci/onemli-sanatcilar-ve-kurumlar/divan-edebiyati-siiri-bicim-icerik-ozellikleri-donemleri-kaynaklari-tarihsel-gelisimi/
1	13-2	http://nezihuzel.net/index.php/2011/12/11/devran-erbab-i-safanindir/
1	13-3	http://www.turksanatmuzigi.org/sanatcilarimiz/sairlerimiz/karacaoglan
1	13-4	http://www.bircokbilgi.com/namik-kemalin-hayati-edebi-kisiligi-ve-eserleri
1	14-1	http://www.akhepedia.com/forum/turk-dili/gokturk-alfabesi/
1	14-2	https://www.bilgiustam.com/turklerin-tarih-boyunca-kullandigi-alfabeler-nelerdir/
1	14-3	http://www.alfabe.gen.tr/arap-alfabesi.html
1	14-4	http://www.wikiwand.com/tr/Kiril_alfabesi
1	14-5	https://www.lafsozluk.com/2010/08/latin.html
1	15-1	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	15-2	Said Nuri Tetik arşivi
1	16	http://robertsztar.com/pharmacy-invoice-document-management-part1/
1	17-1	http://www.kubbealti.org.tr/galeri.asp?g=4
1	17-2	Said Nuri Tetik arşivi
1	18	http://basin.kulturturizm.gov.tr/TR-52035/turkiye-islam-dunyasinin-kutsal-emanetlerini-restore-ed-.html
1	19-1	Mustafa Yılmaz arşivi
1	19-2	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	19-3	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	19-4	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
1	20	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
1	21	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	22-1	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
1	22-2	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
1	22-3	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
1	23-1	Dr. Erdem Köymen arşivi
1	23-2	https://simgesiir.wordpress.com/2009/10/31/gazel-fuzuli/
1	23-3	http://aiitaum.mersin.edu.tr/Etkinlik.html
1	23-4	Ömer Faruk Yıldırım arşivi
1	24	Hat: Dr. Yusuf Bilen
1	27-1	Mustafa Yılmaz arşivi
1	27-2	Mustafa Yılmaz arşivi
1	28	Mustafa Yılmaz arşivi
2	29	Mustafa Yılmaz arşivi
2	30-1	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
2	30-2	https://kutuphanem.wordpress.com/tag/osmanlica-ogreniyorum/
2	30-3	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
2	36-1	Said Nuri Tetik arşivi
2	36-2	Said Nuri Tetik arşivi
2	36-3	Bülent Kurt arşivi
2	36-4	Süeda Yayıncılık arşivi

2	36-5	Mustafa Faraylı arşivi
2	36-6	Said Nuri Tetik arşivi
2	36-7	Mustafa Faraylı arşivi
2	39-1	https://arabianmusings.wordpress.com/2011/10/28/arabic-lesson-2-arab-time/
2	39-2	http://www.wikiwand.com/ms/Metro_Kaherah
2	39-3	http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1183243871
2	39-4	https://www.travelblog.org/Photos/195697
2	39-5	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
2	42	http://www.milliyet.com.tr/sifir-bedelli-antika-muzayedesi-istanbul-yerelfotogaleri-4370305/
3	43	Said Nuri Tetik arşivi
3	46	https://www.flickr.com/photos/bnhsu/15504881843/
3	47	http://pakirecipe.blogspot.com.tr/2012/08/german-bread-by-chef-shireen-anwer.html
3	49-1	http://cliparts.co/clipart/3778467
3	49-2	http://gallery.yopriceville.com/Free-Clipart-Pictures/Birds-PNG/Sparrow_PNG_Picture_Clipart#.WByRzmuLS70
3	50	http://www.deviantart.com/art/Png-Donkey-341652940
3	51-1	http://kidsonking.com/products/copy-of-le-za-me-red-dress-shirt-toddler-boy
3	51-2	http://www.flatcast-terapi.com/index.php?topic=2354.0
3	52-1	http://cliparts.co/clipart/2561546
3	52-2	http://yuchao.me/2012/07/08/final-test-2/
3	52-3	http://tr.freeimages.com/photo/eraser-1427670
3	52-4	http://pngimg.com/img/animals/fox
3	52-5	http://www.gifseli.com/showthread.php?8562-Meyveli-Pngler#.WByV82uLS70
3	53	Mustafa Yılmaz arşivi
3	54-1	Said Nuri Tetik arşivi
3	54-2	İstif: Dr. Erdem Köymen
4	57	Said Nuri Tetik arşivi
4	59	http://tudofruta.blogspot.com.tr/2015/04/peras_26.html
4	60	Süeda Yayıncılık arşivi
4	61-1	Mustafa Yılmaz arşivi
4	61-2	Mehmet Akif Güler arşivi
4	61-3	Hat: Dr. Yusuf Bilen
4	63-1	Mustafa Yılmaz arşivi
4	63-2	http://www.cerkezkoyhaber.com.tr/haber/15550/askida-ekmek-projesi.html
4	66	Süeda Yayıncılık arşivi
4	69	Said Nuri Tetik arşivi
4	71	Süeda Yayıncılık arşivi
4	74-1	Mehmet Akif Güler arşivi
4	74-2	Said Nuri Tetik arşivi
4	74-3	Mustafa Yılmaz arşivi
4	74-4	Mustafa Yılmaz arşivi
5	75	Mehmet Akif Güler arşivi
5	76-1	https://sites.psu.edu/siowfa15/2015/10/01/does-homework-promote-academic-achievement/
5	76-2	http://imgpng.ru/download/517

5	76-3	http://www.dkfindout.com/uk/animals-and-nature/camels/
5	76-4	Mustafa Yılmaz arşivi
5	76-5	Muhammet Oçan arşivi
5	77-1	Dr. Erdem Köymen arşivi
5	77-2	http://wincey.deviantart.com/art/Nantan-343508633
5	77-3	https://sites.google.com/site/matongrungnguyenchat100/
5	77-4	http://www.resimle.net/e-kart.8291.html
5	77-5	http://weclipart.com/gimg/C6BD92BA95D01361/doctor-stethoscope-clip-art-clipart-free-clipart.jpg
5	77-6	http://www.bavul24.com/
5	78-1	http://incolors.club/collectionkdwn-kilij-deadliest-warrior.htm
5	78-2	Mustafa Faraylı arşivi
5	80	Süeda Yayıncılık arşivi
5	81	http://ahmetsimsirgil.com/kanuni-sultan-suleyman-hanin-sahsiyeti/
5	82-1	http://wallpapersok.com/tr/pictures/141831
5	82-2	http://findpik.com/img/15101581
5	83	Mustafa Faraylı arşivi
5	84	http://trend.mynet.com/turkiyenin-en-kahraman-10-kadini-1056051
5	86	https://www.aquila-style.com/focus-points/global-snapshots/disabled-muslims-mosque-barriers/77434/
5	87-1	http://worldartsme.com/orange-peel-clipart.html#gal_post_56436_orange-peel-clipart-1.jpg
5	87-2	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
5	88	http://www.dogancam.com/cam-cesitleri/
5	89	http://www.milliyet.com.tr/fotogaleri/54228-yasam-canakkale-nin-kadin-kahramani--erica-ana/4
5	92	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
5	93	Süeda Yayıncılık arşivi
5	94	Mustafa Yılmaz arşivi
5	95	Dr. Erdem Köymen arşivi
5	97	Hat: Dr. Yusuf Bilen
5	100-1	Mustafa Yılmaz arşivi
5	100-2	http://www.bursa.com.tr/iznik-cinisi-26589.html#.WCCH4WuLS70
5	100-3	http://www.sozlukanlaminedir.net/zeybek-oyunu-ne-demektir/
5	101	http://www.turkishairlines.com/tr-cy/skylife/makaleler/2006/haziran/kilimler-gizli-bir-dil-konusur
5	102	http://cocuk.islamidavet.com/
5	105	Süeda Yayıncılık arşivi
5	106	http://www.hirkaiserifvakfi.com/TR/658/Hirka-i-Serif/Galeri.aspx
5	107	Süeda Yayıncılık arşivi
5	108	Süeda Yayıncılık arşivi
5	109	Hat: Dr. Yusuf Bilen
5	112-1	Hüseyin Aydemir arşivi
5	112-2	Mehmet Akif Güler arşivi
5	113-1	Mustafa Yılmaz arşivi
5	113-2	Hilal Şençelik arşivi
6	117	Dr. Erdem Köymen arşivi
6	121	Mehmet Akif Güler arşivi
6	123	Mehmet Akif Güler arşivi

6	126-1	http://kalemguzeli.org/
6	126-2	http://kalemguzeli.org/
6	126-3	http://kalemguzeli.org/
6	126-4	http://kalemguzeli.org/
6	126-5	http://kalemguzeli.org/
6	126-6	http://kalemguzeli.org/
6	127-1	İstif: Dr. Erdem Köymen
6	127-2	http://kalemguzeli.org/
6	127-3	http://kalemguzeli.org/
6	127-4	http://kalemguzeli.org/
6	127-5	Hat: Dr. Yusuf Bilen
6	127-6	İstif: Dr. Erdem Köymen
6	129-1	Hat: Dr. Yusuf Bilen
6	129-2	http://kalemguzeli.org/
6	129-3	Hat: Tahsin Kurt
6	130-1	Hat: Mesut Hızarcı
6	130-2	http://kalemguzeli.org/
6	130-3	http://kalemguzeli.org/
Ek Etkinlikler	139	Mustafa Yılmaz arşivi
Ek Etkinlikler	141	Mustafa Yılmaz arşivi
Ek Etkinlikler	145	Süeda Yayıncılık arşivi
Ek Etkinlikler	146	Mustafa Yılmaz arşivi
Ek Etkinlikler	148	Süeda Yayıncılık arşivi
Ek Etkinlikler	149	Mehmet Akif Güler arşivi
Ek Etkinlikler	156-1	http://bursagocmuzesi.com
Ek Etkinlikler	156-2	Mustafa Yılmaz arşivi
Ek Etkinlikler	157	Arif Yılmaz arşivi
Ek Etkinlikler	158	Orijinal Çanakkale Savaşı fotoğrafları
Ek Etkinlikler	159	Orijinal Çanakkale Savaşı fotoğrafları
Ek Etkinlikler	160	Orijinal Çanakkale Savaşı fotoğrafları
Ek Etkinlikler	162	Ömer Faruk Yıldırım arşivi
Ek Etkinlikler	163	Bekir Arslan arşivi
Ek Etkinlikler	164	http://hocalihaber.com/namik-kemal-vatan-sarkisi/
Ek Etkinlikler	165	http://muslima78692.deviantart.com/art/Madinah-Request-156200898
Ek Etkinlikler	166	Ömer Faruk Yıldırım arşivi
Ek Etkinlikler	168	http://islamicartdb.com/muslim-mother-and-child/muslim-mot her-and-son-2/
Ek Etkinlikler	171	Süeda Yayıncılık arşivi
Ek Etkinlikler	172	Osmanlıca Eğitim ve Kültür Dergisi arşivi
Ek Etkinlikler	173	Süeda Yayıncılık arşivi
Ek Etkinlikler	174	Süeda Yayıncılık arşivi

Görsellere erişim tarihi: Temmuz 2018

Türkiye Haritası

Türk Dünyası Haritası

İŞARETLER

- Devlet sınırı
- Özerk cumhuriyet ve vilayet sınırı
- Bağımsız Türk devletleri
- Özerk cumhuriyet, eyalet ve vilayetler
- Özerk olmayan Türk bölgeleri
- Kanal (Süveyş Kanalı)

BAĞIMSIZ DEVLETLER

a) Azerbaycan C.	Bakü
b) Kazakistan C.	Astana
c) Kırgız C.	Bişkek
ç) Kuzey Kıbrıs Türk C.(KKTC)	Lefkoşa
d) Özbekistan C.	Taşkent
e) Türkiye Cumhuriyeti	Ankara
f) Türkmenistan C.	Aşkabad

ÖZERK CUMHURİYETLER

a) Başkortostan C.	Ufa	g) Saha (Yakutistan) Muhtar C.	Yakutsk
b) Çuvaşistan C.	Çeboksarı	ğ) Tuva C.	Kızıl
c) Dağıstan C.	Mahaçkala	h) Uygur (D. Türkistan) C.	Urumçi
ç) Gagavuz C.	Komrat	ı) Tataristan C.	Kazan
d) Kabardin-Balkar C.	Nalçik	i) Altay C.	Krasnoyarsk
e) Karakalpakistan C.	Nukus	j) Hakasya C.	Abakan
f) Nahcivan C.	Nahcivan	k) Karaçay-Çerkes C.	Çerkesk

1. Türkiye Türkleri
2. Balkan Türkleri
3. Gagavuz Türkleri
4. Kazaklar
5. Özbekler
6. Kırgızlar
7. Türkmenler
8. Karakalpaklar
9. Uygurlar
10. Sarı Uygurlar ve Salarlar
11. Tatarlar
12. Çuvaşlar
13. Başkurtlar
14. Kırımçaklar
15. Ahıska Türkleri
16. Azerbaycan Türkleri
17. Dağıstan Türkleri
18. Kumuklar
19. Karaçaylar
20. Balkarlar (Malkarlar)
21. Nogaylar
22. Stavropol Türkmenleri
23. Saha (Yakut) Türkleri
24. Altay Türkleri
25. Hakaslar
26. Tuva Türkleri
27. Tobol Tatarları
28. Barabalar
29. Şorlar
30. Çulım
31. Kumandı
32. Kandak
33. Karagas
34. Uranhay
35. Irak Türkleri
36. Suriye Türkleri
37. Kıbrıs Türkleri
38. Kaşgaylar
39. Hamse Türkmenleri
40. Karaim Türkleri
41. Kırım Türkleri
42. Avrupa'daki Türkler
43. Kabardin-Balkar Türkleri
44. İran Türkleri